

13672

OSZK

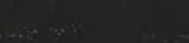
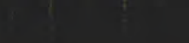
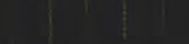
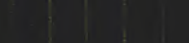
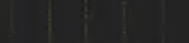
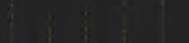
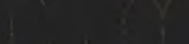
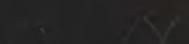
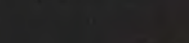
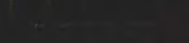
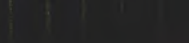
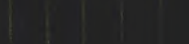
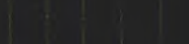
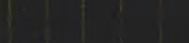
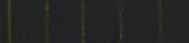
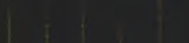
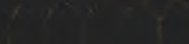
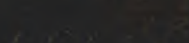
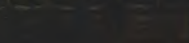
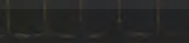
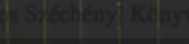
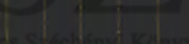
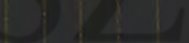
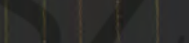
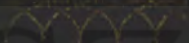
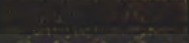
Országos Széchényi Könyvtár

MS. B. 1. 1. 1.

18. század

Magyar nyelv és irodalom

szókészlet

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KOSZTOLÁNYI DEZSÓ
ÖSSZEGYÜJTÖTT MUNKÁI

IDEGEN KÖLTŐK
ANTHOLÓGIÁJA

OSZK

Digitális Széchenyi Könyvtár

RÉVAI KIADÁS

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

IDEGEN KÖLTŐK
ANTHOLÓGIÁJA

II. kötet

OSZK

Nemzeti Széchenyi Könyvtár

RÉVAI KIADÁS

Copyright 1937, by Révai, Budapest.

13.672/1/2

48772. — Révai.

AMERIKAIÁK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AMÉRIKAI
OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1844

RALPH WALDO EMERSON

Emerson 1803-ban született Bostonban.

Egy bostoni templomban unitárius prédikátor — unitárius apostolnak nevezik — majd otthagyja papi állását, Európába jön, ahol megismeri irodalmunkat, mely végzetes hatást gyakorol reá. Írásaiban is: pap és prédikátor. A természet, egyéniség, fölvilágosodottság, áhítat, költészet, lángész, jóság, alázat, bölcsesség szeretetét hirdeti, Carlyle-éhez hasonló ideges és színes nyelvezeten, egyéni erővel. Fő munkája, mely legnagyobb sikert ért el: „Az emberi szellem képviselői“ (Akadémiai kiadás, *Szász Károly* fordítása). Verseit ugyanez a szellem lengi át. Ezek a költemények az Isten, a természet és ember rejtélyes, örök megnyilatkozásaival foglalkoznak. „Dephii jós ő — írja Emersonról, a költőről egy angol esztétikus — az istenek híradását továbbítja a halandóknak, kik szentélyéhez járulnak“.

Emerson 1882-ben halt meg.

MUNKÁI. Poems of Emerson.

IRODALOM. *Csengery* Antal: Emerson (Budapesti Szemle XVI. kötet), *Szász Károly*: A fordító előszava (Akadémiai kiadványok XX. kötet).

BRAHMA

Ha öl a véresarcú gyilkos
És a megöltről csorg a vér,
Egyik se tudja, hogy a titkos
Úton a léptem merre tér.

Közel nekem a messze távol,
Az árny s a fény előtttem egy,
Ural az eltűnt égi tábor,
Nekem a hír-sír egyre megy.

Megjár, ki elhagy, a merész nép,
Ha fut, a szárnya én vagyok,
A kétkedő vagyok s a kétség
S dal, mit dalolnak a papok.

E trónért istenek civódnak,
Helyemre vágynak hallgatag,
De te lelj meg, híve a jónak
S fordítsd az égnek hátadat.

HENRY WADSWORTH LONGFELLOW

Henry Wadsworth Longfellow született Portlandban 1807 február 27-én. Beutazta az egész kontinenst. Hosszabb ideig élt Franciaországban, Spanyolországban, Németországban, Olaszországban és ezeknek az országoknak nyelveit mind kitűnően beszélte. Hazatérvén, 1829-ben a brunswicki Bowdoin Collegeben tanára lett az idegen nyelveknek, majd a cambridgei egyetem dobogójára hívták meg. Rendkívül sokat írt. Franciából, spanyolból, németből, olaszból sok verset fordított. Igen híres a Dante-fordítása. Népszerűsége tetőfokán 1882 március 29-én halt meg Cambridgeben.

Longfellow az amerikaiak egyik legolvasottabb költője. Az újabb irodalmi bírálat versei értékét leszálította. Szelid és egyszerű lélek volt, aki formái tökéletességével szerzett magának maradandó nevet.

MUNKÁI. Longfellow's poetical works.

IRODALOM. Bernátsky Ferenc : Hiawatha éneke (Budapest, 1883), Kosztolányi Dezső : Longfellow (A Hét).

Több Longfellow-vers jelent meg magyar fordításban a következő kötetekben : Szász Károly kisebb műfordításai, Jánosi Gusztáv : Angol, francia és olasz költőkből (Olcsó Könyvtár), Radó Antal : Idegen költők albuma, Szász Béla : Longfellow költeményeiből (a Kisfaludy-Társaság kiadása), Feleki Sándor, Szigethy Edit, Telekes Béla, Zoltán Vilmos, Zsoldos Benő szintén számos versét ültette át.

ŐSZ, AZ ARANYLOVAG

Jöttöd jelenti eső-hírnököd,
Előtted leng a messze-messze látszó
Viharcibált, selyem, győzelmi zászló,
Ökörszekered csöndesen zörög.

Nagy Károlyként állasz, aranylovag,
Az aranyos hídon ; királyi kézzel
Megáldod a vidéket szerteszéjjel,
Bőségesen termő országotat.

A címered a vörös holdkorong
S amerre a ködös égbolt borong
Imádkozik és várva-vár a gazda.

Lánggal ragyog a kéve, a kazal
S kengyelfutód, a szél, a hű vazall,
Arany lombot hajigál a harasztra.

FEBRUÁRI DÉLUTÁN

A nap sötétlő,
Már-már az éj jó,
Megfagy a tócsa,
A víz, a nád.

A felleg öblén
Lobog a rőt fény
S beizza a ház
Sok ablakát.

A puha hó hull :
Az út a hótul
Nem látszik immár,
Mindent belep.

A néma pusztán
 Ködökben úszván
 Lassan kígyózik
 Egy gyászmenet.

Szól a harangszó
 S oly messzehangzó
 A bánatom, mint
 A tompa hang :

Árny árnyra lebben,
 Bú sír szívemben,
 Zokogva kong, mint
 A gyászharang.

EXCELSIOR

Már éjbe süllyedt az orom,
 Egy ifjú ment az Alpokon ;
 Útját a hóba, jégbe rója,
 De messzire leng lobogója,
 Excelsior !

Sötét arccal előre tör
 És szeme villog, mint a tűr.
 Ezüstharangként, énekelve
 Szól ismeretlen-hangú nyelve,
 Excelsior !

Az ablakokból rá kitűz
 A rózsálló családi tűz ;
 Tanyák, de jéghegy áll felettök
 És fáradt, lázas ajka felnyög,
 Excelsior !

„Maradj, maradj !“ szól egy öreg,
 „Az orkán tombol ott fölebb,

Halál les a mély-mély patakban.“
S szól az ezüsthang nyughatatlan,
Excelsior !

„Állj“ szól a lányka és remeg,
„Hajtsd rám viharcsapott fejed.“
A lány szemébe tiszta könny ül,
De a fiú szól s szíve könnyül,
Excelsior !

„Hógörgeteg vár mindenütt,
Fagyott, leroskadó fenyűk !“
Szól a paraszt s tompulva, lassan,
Egy hang felel rá a magasban,
Excelsior !

Fönn a hegyen, reggel korán,
Hogy Szent Bernát kolostorán
Imák verdesik az égboltot,
Egy elhaló hang felsikoltott,
Excelsior !

Mellette állott hű ebe,
A hó félig temette be,
Keze a zászlójába markol
S dacos kiáltás harsog arról,
Excelsior !

Ottan feküdt a jégbe lenn,
Magasztosan, élettelen,
S egy hang az égbolt bús faláról
Hullócsillagként sirt le, távol,
Excelsior !

SHAKESPEARE

Zsúfolt utak forrongó képe tűn fel,
 Vérbő, csapongó emberáradat ;
 Sikátorok dörgése ; harci kürtjel ;
 Sötét odukba tengerészhadak

Lármája ; alvó, pihenő hajóraj ;
 Toronyharangzúgás ; gyermekkacaj ;
 A kerti falon át, két gyenge sóhaj,
 Ölelkezik a virág és a gally.

Ezt érzem, hogyha lelkem álmodoz
 A legnagyobb Költő lelkében úszva,
 Akit híven kegyelt mindegyik Múzsza.

Kezébe nyugszik az aranykoboz,
 Szentelt babér simul roppant fejéhez
 És ül közöttük, Ő, a Musagetes.

ALLAN EDGAR POE

Poe Edgar 1809 január 19-én született Bostonban, az amerikai Egyesült-Államokban.

Apja régi ír nemes, anyja ősi angol családból származott. Mind a ketten színészek voltak. Anyja korai halála után örökbe fogadta őt a gazdag és gyermektelen Allan-házaspár s egy titokzatos és régi városban, Stok-Newingtonban iskoláztatta, később pedig a charlottevilli egyetemre iratta be. Ekkoriban erősen hatott rá Byron élete és költészete. Az ő hatása alatt írta ifjúkori verseit. Ez időre esik Helen Stannard asszony iránt való szerelme. Poe Edgar elhagyta az egyetemet, európai körútra indult, bebarangolta Görögországot, Itáliát és Törökországot. Később a westpointi katonai intézetbe lépett be, de onnan is megszökött. Újságírással kereste kenyerét, szerkesztette a „Broadway Journal“-t és feleségül vette Clemm Virginiát, akit bálványozóan szeretett. 1847-ben meghalt felesége. Ez a csapás döntő lett életére: mélabússá, iszákossá, szomorú ronccsá tette őt. Titokzatos körülmények között halt meg, Baltimoreban 1849 október 7-én. John H. Ingram ezt írja: „Hogy mi történt vele, oly titokzatos, mint Shelley, vagy Petőfi utolsó órái“.

Poe Edgar a legjelentősebb amerikai költő. Annyira elfinomult, hogy az amerikaik máig se értik, s merészségét, feltétlen lírizmusát, verselméletét csak újabban méltányolták az európai szimbolisták. Verse tiszta muzsika. A művészi alkotásról szóló értekezésében úgy szólván az új szimbolizmus katekizmusát írta meg: a feltétlen szépet és feltétlen zenét követelte a lírától.

Feltűnést keltett az a különös állítása, hogy a költészet nem egyéb, mint hideg és céltudatos számtani munka.

MUNKÁI. „Tamerland and other Poems“, „Al Aaraaf. Tamerland and Minor Poems“, „Poems“ (edited by John H. Ingram).

IRODALOM. Szász Károly egész terjedelmében lefordította John H. Ingram tanulmányát (Budapesti Szemle), *Ferenczi Zoltán*: Poe A. Edgar költeményei, bevezető tanulmánnyal, *Komjáthy Jenő*: Gondolatok Poe Edgarról (Magyar Szemle 1906), *Elek Artúr*: Poe Edgar (a Nyugat kiadása), *Relle Pál*: Elek Artúr Poe-könyvéről (Renaissance), *Orosz Károly*: Allan Edgar Poe (Alkotmány 1909, 17. sz.), *Elek Artúr*: Poe „Holló“-jának legújabb fordítása (Nyugat 1913 október 16), *Kosztolányi Dezső*: Válasz Elek Artúrnak (1913 november 1).

A Hollót eddig igen sokan fordították magyarra, többek közt: Szász Károly (Szász Károly kisebb műfordításai), *Lévay József* (Budapesti Szemle), *Ferenczi Zoltán* (Olcso Könyvtár), *Pásztor Árpád* (Budapesti Napló), *Kozma Andor* (Az Ujság), *Csillag Imre*, *Harsányi Zsolt* (Nyugat). Új Poe-fordításokat tett közzé *Pásztor Árpád* és *Szebenyei József* (Nagyvárad, Sebő Imre 1904), *Babits Mihály* (Pávatollak). Fordítói közül megemlítenők még: *Bródy Miksa*, *Hang Ferenc*, *ecsed i Kovács Gyula*, *Kőrösi Albin*, *Latkóczy Mihály*, *Reviczky Gyula*, *Thaly Lóránt*, *Tolnai Vilmos*.

A HOLLÓ

Egyszer elmúlt régen éjfél, ütem álmos lámpafénynél,
Régi, bűvös fóliáns on tétovázott a kezem,
S hogy nehéz fejem lehajtom, észrevétlen koppan ajtóm,
Roppan félve és sóhajtón, zaj motoz a reteszen;
„Éji vándor“, így susogtam, „az babrál a reteszen;
Az lehet, más senk isem“.

Télidő volt, bús december, amilyent nem ért meg ember,
Nőtt az árnyék, lomha tenger, a paráztól veresen.
Lelkem a bánattól óván, olvastam az éji órán,
Hogy feledjem holt Lenorám, fényes-régi kedvesem,
Már az angyalok között van fényes-égi kedvesem,
Itt lenn nincsen neve sem.

Most a függöny bíbor öble megborzad, zizeg zörögve.
Félelemnek töre szúrja — fúrja által a szívem.

Nyugtatom és egyre dobban, várok és ver egyre jobban :
„Éji vándor áll ajtómban, az motoz a reteszen.

Éji vendég vár ajtómban, az babrál a reteszen :

Az lehet, más semmisem.“

Hirtelen felbátorultam és hadartam elborultan :

„Megbocsásson jó uram, vagy asszonyom, de azt hiszem,
Álmos, fáradt voltam roppant és az ajtóm csöndbe

roppant,

A babráló, halk, lopott hang nem hallatszott sebtiben.“

Erre felnyitom az ajtót — szétvigyázva sebtiben : —

Künn az éj, más semmisem.

A sűrű sötétbe nézek, álmodok vadat, merészet,

Mint az örült, mint a részeg, bódorogva kétesen.

Csöndes az éjféli óra, szám susogja csak : „Lenóra“

S a visszhang a drága szóra halkán hívja kedvesem,

Hívja-hívja, hívogatja, szólogatja kedvesem —

A visszhang, más semmisem.

A szobámba már fehéren mentem vissza, forrt a vérem,

Mert az ablak zára koppant, roppant újra érdesen.

„Meg kell tudnom minden áron, hogy mi zörren ott

a záron ;

Most az ablakot kitárom, az okát megkeresem ;

Csöndesülj szív, tébolyult szív, az okát megkeresem :

Zúg a szél, más semmisem.“

Nyílik az ablak s az árnnyal méltóságosan beszárnyal
Óriási lomha szárnnyal egy vén holló peckesen.

S mintha mi se volna ebben, a viharál sebesebben

A szobám szobrára lebben s úgy ül ott, mint a lesen,

Pallas szobrán mozdulatlan ül, mint a lesen ;

Nem történik semmisem.

Én nevettem őt, hogy ében-tollal talpig feketében
 Gőgösen guggolt a szobron és szóltam fölényesen :
 „Bár alig van rajtad toll, ó fergetegvert csúnya Holló
 Bús heroldhoz vagy hasonló, mond, miért jöttél édesem ?
 Mondd meg nékem, a pokolban, hogy neveztek édesem ?
 Szólt a Holló : „Sohasem.“

Bámultam, hogy jár a nyelve és folyékonyan, perelve,
 Annyi szent, hogy locskaszájú — nem beszél értelmesen ;
 Mégis furcsa, hogy e bátor csúnyatorkú prédikátor
 Beröpül az éjszakából, bár nincs semmi oka sem,
 A szobám szobrára ül le, bár nincs semmi oka sem
 És úgy hívják : „Sohasem.“

És a Holló vár komorlón a fehér és néma szobron
 S ez egy szóba lelke rezgett, reszketett rejtelmesen
 Mást se mond, csak ül meredten, meg se rezzen,
 meg se retten,

Végre halkán ezt rebegtem : „Nem örök a csoda sem ;
 Minden elszállt, ez is elszáll — nem örök a csoda sem —“
 A madár szólt : „sohasem.“

Felriadtam, mert oly száraz, kurta-furcsa volt e válasz,
 „Bambaszajkó“, így beszéltem, „nincsen egy épsora sem.
 Bús különö volt a gazdája, bizton az kapatta rája,
 Folyton erre járt a szája és hörgött keservesen.
 Benne lelke átka zörgött és hörgött keservesen,
 Hogy már többé : „Sohasem.“

Még nevettem, hogy az ében Holló ott ül feketében
 S párnás, mély zsöllyém elébe gördítettem sebesen ;
 Bojttal-rojttal elmotoztam és a zsibbadt csöndbe hosszan
 Tépelődtem, álmodoztam, mért néz e két csodaszem,
 Mért mered rám e két sanda, kúsza, kósza csodaszem,
 Mért károgja : „Sohasem.“

Lestem a sötét madárra, szóttanul vigyázva-várva,
 S a szemével a szívembe szúrt le — fúrt le tüzesen :
 Süppedő bársonyra dültem s a violafény köd-ülten
 Lengedezve szállt körültem, himbálgatta mécesem,
 Itten ült ő, itt a párnán, pislogott a mécesem

S ah, nem ül le, sohasem !

Most egyszerre száz ezüstműl angyalok csapatja füstöl,
 Száll a tömjén, cseng a léptük, trilláz a nesz édesen !
 „Angyalok hát végre Isten elküldött, hogy megsegítsen,
 Elfeledni régi kincsem, eltemetni kedvesem,
 Elfeledni, eltemetni régi-égi kedvesem !“

Szólt a Holló : „Sohasem.“

„Jós ! felelj nekem“, könyörgök, „bármilyen légy, angyal,
 vagy ördög,

Kit szobámba vert az orkán és kísértész rémesen,
 Mondd meg itt e szörnyű házban — hol a Rémekkel
 csatáztam —

Hol a Borzalom s a Láz van — nincs sebemre moha sem ?
 Nincs-e, nincs-e ír szívemre ? nincs gyógyító moha sem?“

Szólt a Holló : „Sohasem.“

„Jós ! felelj nekem“, könyörgök, „bármilyen légy, angyal,
 vagy ördög,

Kérlek a Mindenhatóra, mondj meg végre kegyesen,
 Lát-e engem még a Kedves, aki most a mennybe repdes,
 Hajlik-e még e szerelmes szívre régi kedvesem,
 Hajlik-e még e szerelmes szívre égi kedvesem ?“

Szólt a Holló : „Sohasem.“

„Pusztulj innen a pokolba“, ordítottam fuldokolva,
 Szállj a károgó viharba, vár a bús Éj Partja lenn !
 Egy tollad se hagyd itt, vidd el, és ne ölj kétségeiddel !
 Károgásodat te hidd el ! Ne maradjon nyoma sem !
 Tépd ki csőröd a szívemből, ne maradjon nyoma sem !

Szólt a Holló : „Sohasem.“

És a Holló meg se moccan, néz reám meredve hosszan,
 A szoborról, a komorról tűz reám két tompa szem.
 Úgy ül mint egy omladékon, mélyen alvó éji démon,
 A padlón a lámpa vékony sávja himbál csöndesen :
 Nő az éjjel, nő az árnyék, terjed egyre csöndesen
 S nem virrad meg — sohasem !

ELDORÁDO

Valaha rég
 Egy drága-szép
 Lovag nagy útra szállott,
 Ment, mendegélt,
 Száz útra tért,
 Kereste Eldorádot.

Azóta agg
 A szép lovag,
 Szívében átok, átok,
 Bármerre ment,
 Se fönt, se lent
 Nem lelte Eldorádot.

És végtire
 Lankadt szíve
 Egy árny eléje állott,
 Szólt : „Áldalak,
 Bús árny-alak,
 Mutasd meg Eldorádot.“

„Ott messzi túl,
 A Hold kigyúl,
 Az Árnyak Völgye vár ott.
 Vágtass, el, el.“
 Az árny felel
 „S eléred Eldorádot.“

EULÁLIA

A sóhajország árnyán
Laktam egyedül, árván,
Lelkem mocsár volt, mély magány.
S az angyali jó Eulália lett remegő arám,
A sárgahajú Eulália lett mosolyos arám.

Ó — a szeme ég,
Mint éjjel az ég,
Ha csillag rakja ki a nagy úrt!
S a lágy pihe-gyöngy,
A bíbor, a gyöngy,
Mit holdsugár ragyogása szűrt,
Nem oly aranyospuha, mint Eulália fürtje,
a sárga fürt,
Nem oly sugaraspici, mint Eulália fürtje,
a drága fürt.

A bánat — a mult
A semmibe hullt,
Mióta angyali lelke véd ;
Az ég aranyán
Ég a halavány
Astarte s már az éj se setét,
Ha rám veti jó Eulália felragyogó szemét,
Ha rám veti szent Eulália lágy ibolyaszemét.

ÁLOM AZ ÁLOMBAN

Vedd még e csókot édesem !
Mostan megyek, elbúcsúzom
És ez legyen a búcsúszóm :
Igazat mondtál én nekem,
Bús álom az én életem ;
Eltűnt reményem csillaga,
Mindegy, nappal vagy éjszaka,

Való volt-e, vagy látomány,
Ma már mi sem maradt nyomán.
Minden, mi van e bús világon,
Álomba ködlő furcsa álom.

Állok viharzó part előtt,
A tengerár lihegve bög.
Kezemben emlékek, romok,
Arany fővény, arany homok. —
Nézem, hogy hullanak ezek
A könnyű, semmi porszemek
És könnyezek — és könnyezek !
Ó Istenem ! bárhogy fogom,
A porba hull lágy homokom ?
Ó Istenem ! nem menekül
Egy szem se a vizek elül ?
Hát *minden-minden* e világon
Álomba ködlő furcsa álom ?

WALT WHITMAN

Walt Whitman 1819 május 31-én született West-Hillsben (Long Island). Írnokoskodott, falusi tanító volt, majd mint könyvnyomdász kereste kenyerét. A nyomdából átmegy a szerkesztőségi szobába : újságot ír és szerkeszt. Később ácsmesterséget tanul, a polgárháborúban betegeket ápol, minden szerzett pénzét elosztogatja, elszegényedve új állás után néz, hivatalt vállal. Versei miatt ezt az állását is elveszti. Bejárja Közép-Amerikát és Dél-Amerikát, elégedetten, boldogan kószál, barátkozik a néppel és gyerekekkel, lassan írja férfias, bátor újszerű verseit. Sohase házasodik meg. Gyönyörű szál ember : kemény, izmos, vidám. Akik érintkeznek vele, rajonganak érte. Mindenki úgy hívja „a jó deres költő“, mert dús haja már fiatal korában megőszült. Camdenben 1892 március 27-én tiszta szegénységben hal meg.

Walt Whitman jellemzően amerikai költő. Poe Edgar, aki európai szülőktől származott, lelke szerint sohase volt amerikai, az európai mult, az európai elfinomultság végzetes kincseit kapta örökbe. Walt Whitman az újvilág új lírikusa. Mult nélkül való hazája modern csodáit énekli, a természet és technikát, a szabadságot és erőt, a demokráciát és egyszerűséget, az élet ujjongó vidámságát. Elemi erő lüktet benne. Az amerikaiak sokáig „őrült költő“-nek nevezték, formátlan versei miatt, de ma már a tankönyvek is igazat szolgáltatnak őseredeti költészetének, apostolian egyszerű, következetes életének.

Már nem is látod a gyógyszereket, már nem is
 törődsz síró barátaiddal: veled vagyok,
 A többieket nem is engedem hozzád, mert itt nincs
 helye szánalomnak,
 Én se szánlak, de véled ujjongok.

TÉLI MOZDONY

Téged dalollak,
 A tomboló viharban, a hóban, a hanyatló téli nap
 alkonyatán,
 Teljes fegyverzetedet, mértékes kattogásod és
 forradalmas dübörgésed,
 Fekete, hengeres tested, aranyos bronzod és ezüst
 acélod,
 Súlyos haránt-rúdai, párhuzamos-egyforma kerekeid,
 forgó, oldalt csikorgó kerekeid,
 Ütemesen neki dagadó dohogásod és hortyogásod,
 távolba vesző zakatolásod,
 Előre meredő nagy lámpásodat,
 Hosszú, halványan libegő füstbokrétádat, melyet
 gyengéd bíbor színez,
 A kéményből kipöfékelő sűrű-sötét füstfellegeidet,

Remekbe kovácsolt testedet, rúgóid és szelepeid,
 kerekeid remegő ragyogását,
 Engedelmesen utánad kocogó vidám kocsiaidat,
 Melyek csend-viharba, lassan vagy gyorsan
 mindig követnek.

Te a modern élet példája, — jelképe a mozgásnak
 s erőnek — szárazföld ütere,
 Téged dalol ez egyszer a múzsám, versekben énekel,
 ahogy lát
 Birkózva az ölelő szélrohamokkal és hófúvással,
 Amint nappal fütytyentve rohansz tovább,
 Éjjel pedig néma lámpáid lengeted.

Tűztorkú szépség,
Dübörödj végig az énekemen garabonciás muzsikáddal,
lobogó éji lámpáiddal,
Őrületen vihorászó kacajoddal, visszhangzó és mindent
megingató földrengésszerű robajoddal,
Te önmagad törvénye, mindig tulajdon nyomodat őrző
(A könnyes hárfa s a nyafka zongora beteg
érzékenysége nem a tiéd)
Rémült trilláidat a szikláknál s a dombok fordulójánál
Röpítsd a puszta vidékre, a puszta tavakra,
A nagy szabad égbe bátran, vidáman és erősen.

SZÉP ASSZONYOK

Asszonyok ülnek vagy mennek — egyikőjük öreg,
 másuk fiatal,
 Szépek a fiatalok ! de az öregek még szebbek !

JAMES RUSSELL LOWELL

James Russell Lowell Cambridgeben született 1819 február 22-én. Jogot végzett, jogász és államférfi volt, madridi, később pedig londoni nagykövet és verseiben is jórészt politikai agitátor, a szabadság költője, az Egyesült-Államok hazafia. Legnagyobb hatást politikai szatirái értek el. 1855-ben a cambridgei katedrán Henry Wadsworth Longfellow utódja lett, később pedig a „North American Review“ szerkesztője. Az amerikaiak nagyon sokra becsülik: a XIX. század Homéroszának nevezik. 1891 augusztus 12-én halt meg Bostonban.

MUNKÁI. Poems of James Russell Lowell (London).

IRODALOM. A „Képes Folyóirat“ 1894. évfolyamában cikk foglalkozik vele.

Több versét fordította le *Radó Antal* (Idegen költők albuma), *Ábrányi Emil*, *Radó Antal* és *Zsoldos Benő* (Angol poéták, Tevan-könyvtár) lefordította Kossuthról szóló ódáját.

AZ UTCÁN

Mennek tovább, kísértetként vetődve
 Sötét csapat, oly céltalan üget.
 Testükbe, a vékonyka szemfedőkbe
 Temették el régen-holt lelküket :

A hitre, ifjúságra, rátipornak,
 Reményüket is megtagadva már,
 Az Ég ajándékát az úti pornak
 Vetik oda — és lelkük csupa sár.

Nézd ! hogy keringnek a bús vándorok
 És nem látják, hogy a csúf sír-torok
 Reájuk ásít és ezt mondja nekik :

„Csak én vagyok, a — többi jövevény itt.“
 Jaj ! mindegyikük egy lelket sirat,
 Az arcukon ott áll a sírirat.

ANGOLOK

Országos Széchényi Könyvtár

WILLIAM WORDSWORTH

Wordsworth 1770-ben született Cockermouthban. A cambridgei egyetemre járt. 21 éves korában, 1791-ben Párizsban időzik s itt kapja a tűzkeresztséget a francia forradalomtól. Holta napjáig szószólója az emberi jogoknak, a szabadságnak és testvériségnek. Forradalmár és szabadgondolkozó. Egy barátja örökséget hagy rá, ekkor visszavonul hű társával, *Coleridge*-zel, a nagy költővel Racedown-ba, s itt írja természetimádó, méla verseit, melyeken mintha valami csöndes, meleg köd libegne. Ő a tó-költők, a *lakist*-ek feje. Sokat utazott Németországban, Belgiumban, Hollandiában. 1843-ban Southey után Wordsworth lesz a „poeta laureatus“. 1850-ben meghal.

Verseit melegség, kedély, nemes érzékenység jellemzi. Néha a legnagyobb magaslatokig emelkedik. De versei nem egyenletes értékűek.

MUNKÁI. The poetical works of William Wordsworth (Oxford 1913).

Verseiből fordított : *Babits* Mihály (Pávatollak), *Szász* Károly (Kisebb műfordítások III.)

SZONETT

Apácának nem fáj soha a zárda,
 Cellákba boldogok a remeték,
 Bús zugjaikba diák-csemeték,
 Takács s leány a rokkánál nem árva,

Az is vidám, a méh a napsugárba,
 Mely tar hegyeknél röpködött elébb,
 Egy gyűszűvirág szűk kelyhébe lép :
 Ó, aki önmagát börtönbe zárta,

Az nincs börtönben : én is úgy szerettem,
 Ha megkötött keményen a szonettem,
 Tartózkodásra és szabályra intvén.

És boldog lennék, ha akadna Szellem,
 Ki föllázadt a nagy Szabadság ellen,
 S versemnek éppen úgy örülne, mint én.

PERCY BYSSHE SHELLEY

Percy Bysshe Shelley Field Placeban (Sussex) született 1792 augusztus 4-én. Brentfoedban, Etonban és Oxfordban tanult. Sok leánytestvére közt nevelkedett. Innen van tán, hogy vérmérséklete lányosan szeszélyes, Később forradalmian és különösen él. Párbalypisztolyokat hord zsebében és az utcán lövöldöz, napokig szóra-kozik azzal, hogy papírcsónakokat ereszt a vízre, kavicsokkal játszik. Az egyetemről kitiltják. Tizenkilenc éves korában elvett egy szegény leányt, ezért apja megszakította a vele való érintkezést. 1814-ben elvált feleségétől, aki később vízbe ölte magát. 1816-ban újra megnősült. Azután Itáliába ment, Rómában élt és többé sohasem tért vissza Angliába. 1822 július 8-án halt meg, harminc éves korában. A viharos tengeren elmerült csónakja, rablók süllyesztették el és több barátjával együtt vízben lelte halálát.

Shelley izgatott, forradalmi vérmérséklet. Ő az az angol költő, akire — Byron mellett — leginkább hatott a francia forradalom. Lírai verseiben a szabadságot énekli, a természetet ünnepli, kristálytiszta, tökéletes muzsikájú versekkel. De intimebb, mint Byron: kevésbé szenvedélyes-szónok és idegesebb. A forma feltétlen művésze. Gyönyörűen fordította le Goethe Faustját és Calderont.

MUNKÁI. „The poetical works of Percy Bysshe Shelley“ (London, Frederick Warne).

IRODALOM. *Szász Károly* : Shelley (Budapesti Szemle 1859, 11. sz.), *Kégl Sándor* : Shelley (Budapesti Szemle 1913 október).

Verseiből fordított : *Petőfi Sándor* (A szökevények), *Szász Károly* (Szász Károly kisebb műfordításai), *Radó Antal* (Idegen költők albuma). *Molnár István* egy egész kötetre való versét tette közzé. A könyv elé hosszabb bevezetést írt. Fordított tőle verseket : *Bartha Lászlóné*, *Miklós Jutka*, *Ribó Zoltán*, *Szigethy Edit*, *Tóth Árpád*.

A HOLD

Sápadt vagy a sok bujdosástól,
Csak kóborolsz s a földre nézel,
Magányos, árva, éji vándor,
Körötted lángok szerteszéjjel —
Bús rém vagy, mely ide-oda les
És érzi, nézni mit sem érdemes.

MINT A HALÓ HÖLGY ...

Mint a haló hölgy sápatag-soványan
Rohan ki a betegszobából,
Magára kapja csipkefátyolát,
Mert kergeti a téboly és a láz —
Úgy néz a hold a bús világra most :
Fehéren és alaktalan.

KIS VERS

A gyermek nyugszik anyja méhén,
A hulla fekszik sírja mélyén —
Oly egy a kezdet és a vég.

EGY MEZEI PACSIRTÁHOZ

Köszöntelek, víg szellem !
Nem is vagy te madár,
Ki fönn a messze mennyen
Lágyan dalolva jár
S csorog a szívedből az édes dallam-ár.

Pályádnak íve felnő
A mennyig, égre kelsz,
Akár a tűzi felhő ;
A mély kéken kerengsz,
Dalolva röppensz és röppenve énekelsz.

Az áldozó aranyban,
Az alkonyi ködön,
Szállsz a felhőkbe halkan,
Öröktől-örökkön,
Mint fiatal, vidám, testnélküli öröm.

A bíbor is merőben
Halvány röptöd felett ;
Mint csillag a verőben
Alig-alig remeg,
Oly láthatatlan vagy s halljuk vad éneked.

Mely éles, mint ezüsttől
Nyilas, virradti ég,
Mikor lámpája füstöl
Fehér hajnalba rég,
S érezzük, itt a nap, de alig látni még.

Trillád, a drága lárma
Eget-földet betölt,
Akár a hold, hogy árva
Felhőn remeg s a zöld
Özönbe fürödik a táj, az ég, a föld.

Ki vagy te, én madárkám,
 Mi vagy kedveske, mi ?
 Nem szebbek a szivárvány
 Villámló gyöngyei,
 Mint a te éneked csillámló gyöngyei.

Olyan vagy, mint poéta,
 Ki elbujt valahol,
 A föld körötte néma,
 S merész-új szava szól,
 Azután az egész világ vele dalol :

Mint ó kastély-toronyba
 Nagyúri, méla lány,
 Ki gyötrődik szorongva,
 Vágyaktól halavány.
 S egyszerre csak dallal könnyít a bánatán :

Mint fénybogár a tarló
 Harmatkönnyes gyepén,
 Mely szétveti aranyló
 Szikráit könnyedén
 S fű és virág között remeg a szende fény ;

Mint rózsa, mely a lombba
 Édes-nyugodtan él,
 S egyszerre letarolja
 A forró déli szél
 És illatától a vad rabló elalél ;

Szép a tavaszi zápor,
 A kikeleti ág,
 A langy eső zajától
 Fölébredő virág,
 De viderabb, tisztább a te friss muzsikád :

Mondd el, madárka, lélek,
 Mért ujjongsz annyiszor :

Boldogság nincs itt mélyebb,
A szerelem, a bor
Nem ád oly mély gyönyört, mint mi torkodba forr.

Ó lakodalmi kar-dal,
Éneklő diadal,
Ki is verseng e dallal,
Oly édes, fiatal,
Hiába, itt a harc, meddő a viadal.

Micsoda ez az ihlet,
Mi adja ezt a színt?
A rét, a víz, a szirtek?
Milyen táj képe int?
Szeretsz-e? vagy sosem ismerted-e a kint?

Vad örömödbe lanyha
Ábránd sosem vegyül,
Se fáradság unalma,
Mely a lélekbe gyül;
A tiszta szerelem nevet rád, szent kegyül.

Te tudva s öntudatlan
Látod, hogy mit művel
A halál s igazabban,
Mint e sok porhüvely
És mégis énekelsz, kristályos derüvel.

Mi ide-oda nézünk,
Sírunk azért, mi nincs,
Őszinte nevetésünk
Sötét kapun kilincs,
Fanyar méz a dalunk és fáj az is, mi kincs.

De ha itt sohse lenne
Góg, jaj meg gyűlölet
És nem könnyezne rendre
Az ifjú és öreg,
Akkor se érhetnők utól az örömed.

Szebb ez, miként a lázadt,
 Hullámozatos zene
 És mint a könyv, a lázak
 Tudásával tele,
 Te földet megvető, poéták mestere !

Tanítsd öröme félholt
 Szívem, vidám menád,
 Adj zengő, égi tébolyt
 És részeg citerát
 S rám úgy figyel a föld, mint mostan én reád.

AZ ÉJHEZ

Nyugat hullámán jőjj te nagy
 És csöndes Éj !
 Kelet barlangjain riadj,
 Hol a verőfényben kevély
 S bús álmokat szőtt a kezed,
 Te kedves és te rettegett —
 Jőjj, ne henyélj !

Födjön csillaghímes, setét
 És bús talár !
 Vakítsd meg a Nappal szemét
 Hajaddal, csókold holtra már
 S illesse földünk megszokott
 Varázsló, mákonyos botod —
 Mindenki vár !

Hogy fölkeltem hajnalba ma,
 Kívántalak ;
 Gőzölt a kertek harmata,
 Virág, fa tikkadt lankatag
 S hogy az alélt Nap fáradott,
 Mint unt vendég csak váratott,
 Kívántalak.

Halál bátyád lágyan súgott,
 Mondd, kellek-é?
 Álom, hártvás-szemű húgod
 Úgy zümmögött, mint déli méh,
 Dajkáljalak, maradjak itt —?
 De szóltam én, hiába hítt,
 Menj másfelé!

Jön a Halál, ha te elülsz,
 Hamar, hamar —
 Jön az Álom, ha elrepülsz;
 Vigaszt csupán tőled akar
 A szívem, édes-édes Éj —
 Gyorsítsd a szárnyad, ne henyélj —
 Ó jőjj hamar!

SIRÓ DALOCSKA

Gyorsabban, mint az elfutó nyár,
 Mint ifjúságunk, mely muló már,
 Mint csókos éjszakánk, a sóvár,
 Jöttél és mentél, vége van.
 S én mint a föld az őszi sárba,
 És mint az éj, álmra várva
 És mint a szív, a bús, az árva,
 Magam vagyok, magam, magam.

A fecske Nyarat újra látom,
 A bagoly Éj ül majd az ágon,
 De a vad hattyú, Ifjúságom,
 Elszállt te véled, édesem.
 Szívembe csak jajok teremnek,
 Az éjet érzem végtelennek,
 Zöld lombokat szegény telemnek
 Nem lelhetek már sohasem.

A nászi ágyra liliom kell,
 Matrónának szelid szírom kell,
 Holt lánynak rózsza, milliomm kell,
 De énnekem árvácska kell :
 Ó jőjjetek és nem zokogva
 Szórjátok eleven síromra,
 Tekintsetek sötét soromra
 S feledjetek, barátok, el.

DAL — ANGLIA FÉRFIAIHOZ

I

Angol férfiak, mért arattok,
 Ha mindig a porban maradtok ?
 Mért szőssz, szegény, angol takács,
 Ha a ruhád elhordja más ?

II

Méért hizlalod, véded, amíg van
 Erő karodban, holtodiglan,
 Ki szívja életed erét,
 Komisz uradat — a herét ?

III

Angol Méhecskék, mért tinektek
 Tőr, lánc, bilincs, miért siettek,
 Hogy fulánktalan uratok
 Uralkodhasson rajtatok ?

IV

Van, munkás, házad és szerelmed,
 Kenyeredért nem kell perelned ?
 Akkor mi hát a díj, a bér,
 A könnyedér, fájdalmadér ?

V

Te vetsz s vetésed más aratja ;
 Kincsed van s másnál a lakatja ;
 Szőssz s jó ruhát csak úrfi hord,
 Van kardod s elveszi a lord.

VI

Vess — s légy ura az aratásnak ;
 Gyűjtsél — s ne engedj senki másnak !
 Szőjj — s jó ruhád oda ne add ;
 Kovácsolj kardot — s védj magad.

VII

Lakásod nyirkos pince odva ;
 Urad fenn dőzsöl mosolyogva.
 Láncot csináltál ? Ez a cél.
 Rád villog a kemény acél.

VIII

Hiába munkád és sírásod,
 Ásóddal ennen sírod ásod.
 Csak szemfedőt szőssz, bús fia
 E földnek : sírod — Anglia !

FOHÁSZ A NYOMORHOZ

Ülj mellém ! — ne légy komor,
 Árný-ruhás, setét Nyomor :
 Halk arám, félénk, mesés,
 Gyászoló hölgy, szende és
 Isteni Kétségbeesés.

Ülj mellém ! — ne légy komor :
 Bár engem bú zsarnokol,
 Én vagyok víg társad, én.
 Ámde földön méla fém,
 Gyémántból bú-diadém.

Hogy ki vagy te, jól tudom,
 Bátya én s te a húgom ;
 Szűk kamrába én velem
 Éldegéltél csöndesen
 S élni fogsz egy életem.

Amit járunk, zord az út,
 Édesítsük, jőjj a bút,
 Hogyha a vágy haldokol,
 Csak szeress s vigaszt hozol,
 Mennyé válik a Pokol.

Ülj mellém ! — de dőlj le már,
 Most kaszált, friss széna vár,
 Szöcske csirpel videran —
 És mint dallos folyam,
 Bús időnk vígan rohan !

Fűzfa csókunk sátra lesz,
 Két karodból párna lesz,
 Illat és dal ránk lehel,
 Eltakar, mint lágy lepel
 És álomba renget el.

Jaj! hogy lüktet hús ered,
Szíved titkosan szeret.

*

Suttogsz, könnyed árja foly,
És a szíved zakatol.

Csókolj; — jaj, de hús e száj,
Ölelésed is de fáj —
A karod lágy és hideg;
Hallom a könnyűidet,
Mint fagyott ólom zizeg.

Nászi ágyba jól siess,
Lenn a sírba oly kies:
Éjbe búj a szenvedő,
A felejtés szemfedő —
Lágyan alszunk én meg ő.

Két karoddal most szoríts,
Csókjaiddal most boríts;
Míg e szörnyű, néma kéz
El nem oszlik és a mély
Álom átfog, a nagy éj.

Aztán hosszan álmodunk,
Elfelejtve bús odunk;
Nézz a boldogságra, föl,
Bús, setét Nyomor, ki öl,
Álmodj az élet felől.

Az árnyas komédián
Csak kacagj, csak légy vidám,
Holdsugáros árnyba kint
Fellegek csapatja int
És az eb reá csahint.

Az egész világ csupa
Zagyva árnyék-fugura,
Mit egy játszó keze tol —
Tréfaság, mely összefoly.
Hol vagyok én? — És te hol?

JOHN KEATS

John Keats 1796 október 29-én született. Orvosi pályára készült, sebészorvos volt, de nem sokáig folytatott orvosi gyakorlatot. 1817-ben jelent meg ifjúkori költeménye (*Endymion*), 1818-ban egy másik kötet (*Hyperion*). Ezeken a könyveken már érezni egyéniségét. A tárgyak idegenek és régiek, de a költő, aki az idegen és régi tárgyakon át beszél, ízig-vérig modern. Keats kortársa Shelleynek. De Keats föltétlenebb költő, egészebb lírikus, mint Shelley. A Szép a főcélja, az Ember a főtárgya, lírájának egy igazi ihletője van: Önmaga. Sokkal közelebb volt hozzá a francia forradalom, hogy ezt be merte volna vallani, álarcot öltött, görög és középkori tárgyakhoz fordult, hogy önmagával és ne a kor kérdéseivel foglalkozzon. A mai ember azonban egyre szívesebben olvassa. Kis lírai versei az új költészet kincsei. Verseiben gyengédség, preraphaelita törékenység, nemes és tiszta líra van. Keats egész életében betegeskedett. Tüdővérsze miatt délszakra kellett mennie, Rómába és ott is halt meg, 1821 február 27-én, nagyon fiatalon, huszonnégy éves korában.

MUNKÁI. The poems of John Keats (London, J. M. Dent).

Fordítói: Babits Mihály, Hegedüs István, Tóth Árpád.

AZ ÁLOMHOZ

Ó, csöndes éjjel enyhe balzsama !
 Lágy ujjaiddal érints könnyörülve
 S fénytől futó, éjimádó szemünkre
 Boruljon a felejtő éjszaka ;

Ó, édes Álom ! hogyha akarod,
 Törd meg dalom most s fogd le gyenge pillám,
 Vagy várd meg a záró áment, amíg rám
 A mákonyos ágy suttog altatót ;

De óvj s erősíts, mert a vánkoson
 A sírba szállt nap árnya átoson ;
 Űzd el szobámból a búsarcú gondot,

Mert éjjel áskál, mint sunyi vakondok ;
 Csukd el a lelkem ékszerét vigyázva
 S fordítsd meg kulcsod az olajos zárba.

KÖD MULTÁN

Ha nem sír a köd már a sík körül
 És eltűnik a tél haragja végül,
 Jön egy nap Délről és a beteg égrül
 Minden picinyke foltot letörül.

A zord idő engesztelőn nevet,
 A Május majd általveszi örökjét
 S úgy legyezi pillánkat a hűvösség,
 Mint a rózsát az enyelgő permeteg.

És álmok intenek — egy szebb valóság —
 Éró gyümölcsök — bimbók, gyenge rózsák —
 Egy alvó gyermek halk lehellete —
 A homokórán andalgó zene —
 Szaffó bús bája — ábránd, béke, hála —
 Ligeti csermely — s egy költő halála.

CSITT, CSITT !

Csitt, csitt ! Csöndbe tipegj, kedvesem az éjben !

Alszik az egész ház, de leselkedik rád,
 Édes Izabellám, a kopasz féltékeny,
 Hiába is húztad fejére a sipkát —
 Hiába siklasz úgy, mint hajnali tündér,
 Mely táncol a habon, ezüst vízgyűrűknél.
 Csitt, csitt ! Félve emeld könnyű lábaidat !
 Egy nesz, vagy annyi se, s a kopasz fölriad.

A levél se rezzen, a patak se csobban —
 Csönd van, lecsukódik az éj álmos szeme,
 Cserebogár dűnnyög, hallgatja álomban,
 Halálra bűvölve, halk éjjeli zene.

Az őrködő hold is eltün szemem elül,
 Gúnyból-e, jóságból, felhőbe menekül,
 Nincs fáklya az éjbe, messze tűz se remeg,
 Édes Izabellám, csak ajkad és szemed.

Nyisd ki a kilincset ! de az égre — halkan !
 Meghalunk mindketten, ha megcsörrenik csak.
 Végre ! — s most ajkadat virágos ágyadban —
 Aludjon az öreg, szikrázzon a csillag,
 Mi rólunk álmodik a szunnyadó rózsza,
 Tüzünktől bimbózik első kakasszóra.
 Tojást költ a galamb, dala ideröppen,
 Míg csókolom ajkad vacogó gyönyörben.

ALFRED TENNYSON

Alfred Tennyson 1809 augusztus 9-én született Somberyben (Lincolnshire). Az apja pap. Cambridgeben tanult. Első verseit 1830-ban tette közzé, de bírálói megtagadták tőle minden tehetséget, írásait hidegnek, fásnak tartották. Második kötete is hasonló fogadtatásban részesült. Igazi sikerét a „May Queen“, „Locksley Hall“, „In memoriam“ című köteteivel érte el. Azóta folyton nőtt hírneve, olvasottsága, népszerűsége. Viktória királynő udvari költője lett: poeta laureatus, minden költő fejedelme. Késő öregkorában is igen termékeny volt. Mikor 1892 október 6-án meghalt, nemzeti nagyságként temették el.

Tennyson idilli költő. Látóköre polgári. A polgárságnak való idilleket fest, versekben. Egybegyűjti az Arthur-monda körébe tartozó adatokat és egy nagy versbe foglalja. Költészetének forrása nem annyira benne, mint a külső világban van. Szempontja nem magas, de bensőséges és meleg, érdeklődése nemes és mély. Különösen érdekesek azok a kisebb versei, melyekben az érzést a metafizikával hangolja össze.

MUNKÁI. The poetical works of Alfred Tennyson (Tauchnitz).

IRODALOM. *Ignotus*: Tennyson (Kísérletek. A Nyugat kiadása), Szász Károly: Tennyson (Budapesti Szemle 1859, 1865), Haraszti Zoltán: Tennyson (Budapesti Szemle 1889), Rózsa Dezső: Tennyson és Browning (Ország-Világ 1908), Yolland Artúr: Tennyson Alfréd (Budapesti Szemle 1912).

Tennysontól sok vers jelent meg magyarul. Többek között a következő kötetekben: *Szász* Károly kisebb műfordításai, *Jánosi* Gusztáv: Angol, francia és olasz költőkből, *Radó* Antal: Idegen költők albuma, *Csukássy* József: Költői beszélyek, *Babits* Mihály: Pávatollak, *Berkeley* György, *Hegedűs* István, *Kiss* Arnold, *Szigethy* Edit szintén fordítottak tőle.

AZ ELHAGYOTT HÁZ

Elment a Gondolat és az Élet
Egymásután,
És ablakot, kaput tártan hagytak tunyán:
E rossz lakók, e vad legények!

Minden sötét most, mint az éj:
Az ablakoknak árnya mély;
Nem verdesi zaj a kaput,
Halott az ajtó és az út.

Jól zárj be ajtót, ablakot,
Másképp az ablakon szemedbe les még
A meztelenség és kopár üresség;
A puszta ház oly elhagyott.

Távozz: a szó hiába lázad,
A vidításnak nincs helye.
Agyagból építették ezt a házat,
Most csendbe hull a földre le.

Távozz: a Gondolat s az Élet
Itt többé nem tanyáz;
Egy távoli városba tértek —
Ott élnek mostan messze, künt —
Ott vár rájuk egy örök, tiszta ház.
Mert nem lehetnek, jaj, mindég velünk!

DE PROFUNDIS

— KÖSZÖNTŐK EGY GYERMEK ELÉ —

I

Föl hát a mélyből, kelj fiam a mélyből,
 Hol minden, ami várt a létre s volt,
 Örvénybe forgott milliók előtt
 A termelő fény zordon hajnalában —
 Föl hát a mélyből, kelj, fiam a mélyből,
 E változó föld vastörvénye által,
 A buzduló élet minden szakán,
 A születés sötét kilenc haván át
 Jőjj ez utolsó hold-hóval — min immár
 A föld sugára ég — jőjj jó fiú;
 Miénk; vonásra, testre szép baba,
 Tökéletes, nagyembert sejtető.
 Kinek az arca az övé s enyém is
 Egymásba forrva, mint egykor szerelmünk;
 Élj s boldogulj mindig saját erőddel,
 Szolgáld híven az emberi nemet,
 Hogy úgy megáldjanak mind, amint mi,
 Te az éjből kacagva feltörő;
 S amerre majd egykor előre törsz,

A sors-utad legyen jól alapozva,
 Ifjúkorod kalandos, könnyű röpte
 Legyen szilaj; mint férfi fuss erősen;
 Végtére lágy ívekbe, szép eséssel
 Nyugodt mezőkön, mint tűnő erő —
 Essél a mélybe, ahová megyünk mind.

II

Föl hát a mélyből, kelj, fiam a mélyből,
 Az éjből, ahol kezdődik világunk,
 Hol hatva munkál az Úr Szelleme —

Föl hát a mélyből, kelj, fiam a mélyből,
 Az igazi világból, hol szemünk lát
 S melynek a föld csak partja, kikötője —
 Serkenj a mélyből, Szellem, kelj a mélyből,
 Hisz e kilencedik hóval, mi fényt ad,
 Végtére megjössz édes, kis fiú.

III

Mivel a másvilágon szólt az Úr
 „Teremtsünk embert“ s így azt, aki az lesz,
 Ki a szívünknek éji sejtelem,
 E napsugáros-árnyas partra úzte,
 Hogy emberré legyen. Ó, tiszta Szellem,
 Árnyadba s húsruhádba elvesző,
 Te lárvá és köd — vársz, hogy megszüless,
 Hogy majd ezer titok közé vetess ki,
 Hogy eljőjj a föld százezer bajába,
 A véges-végtelen Térbe s Időbe —

Húsunk s a végtelen Egy fantoma,
 Ki alkotá talányos Enmagad
 Az ő teljes, dicső Világ-Magából: — —
 Élj! és a mag, a héj, szőlő s babér közt
 Válassz, mi kell neked; s távozz el innen
 Egy életen át, halálból halálba
 S találd meg Őt, ki alkotá — de nem
 Az Anyagot, a véges-végtelent, —
 De azt a nagy csodát, hogy itt te vagy te,
 S uralkodol en-tetteden s a földön.

IN MEMORIAM

Nyugodt a reggel, semmi zaj,
 Nyugodtabb búhoz illene,
 Hervadt lombból a gesztenye
 Hull-hull és koppan a talaj.

Nyugodt, mély béke, vár a föld,
 A harmatos rekettye-ág,
 Ökörnyál száll az égen át,
 S ezüstbe játszó szála zöld.

Nyugodt, csöndes sík, egyedül,
 És őszi kert, a fason
 Népes major, távol torony
 A nagy tengerrel elegyül.

Nyugodt mély béke odafönt,
 Hulló, pirosuló levelek,
 S szívembe, jaj-jaj, csönd remeg,
 Kétségbeejtő, néma csönd.

MINDEN MEGHAL

A kék patak árja zenélve cseveg,
 A nap csodaszép ;
 Suttognak a tájon a déli szelek
 És lángol az ég.
 Csak úszik a felleg, a gyapjú-fodor,
 A májusi reggel örömbé sodor,
 Az arcod is ég,
 De minden véget ér,
 Nem csörgedez az ér,
 A szél susogni nem jó.
 Nem imbolyog a felhő,
 A szív többet nem üt,
 Halál les mindenütt.
 Mert minden meghal itt,
 A semmi ránk havaz,
 Elhervad a csalit.
 Jaj, bús panasz !

Ajtóba vár a vad halál.
 Nézd! a barátod, bár marasztald,
 Elhagyja a pohárt, az asztalt,
 Egy semmi jel — és menni kell.
 A földbe majd letesznek egyszer
 És mélyen a mélyébe fekszel.
 A víg kacaj már tompa jaj.
 Nem zeng madárdal,
 A lombon által.
 Szellő se fú.
 Jaj, iszonyú.

Halld! a halál karjába hív
 S amíg szólok, eláll a szív.
 Az állkapcád konyán lehull,
 Orcád pirossa elfakul,
 Kár benne bíznod, ernyed izmod,
 Forró véredbe jég vegyül,
 Látó szemedre éjjel ül,
 Kilencszer csendül a lélekharang:
 Vidám fiúk, ott pihenünk alatt!

A vén világ,
 Mint pici ág,
 Úgy született,
 Ti emberek.
 A földnek meg kell hálnia.
 Hát tomboljon a déli szél
 S kék víz a partok szélénél:
 Mivel a vén föld bús fia
 Nem látja többé,
 Elmúl örökké.
 Minden, mi van, az született.
 És nem tér vissza, ami él,
 Meg kell, jaj meg kell hálnia.

ROBERT BROWNING

Robert Browning 1812 május 7-én született Cambewellben. Felesége, Browning Elisabeth Barrett, Anglia egyik legnagyobb költőnője. Viktória királyné korában élt: kortársa Shelley-nek és Keats-nek. Mint társai, ő is sokat utazott Olaszországban. Velencében halt meg 1889 december 12-én.

Robert Browning költészete „homály”-áról híres. Zsúfolt, teli, gazdag ez a költészet, a homály alatt azonban túlság, erő lappang. A Browning-társaság a versei magyarázásával foglalkozik.

Igen sok epikus verset, hosszú bölcséleti költeményt írt. Vallásos és titokzatos hajlandóságából származik egyik legszebb verse: „Christmast Eve and Easter Day”.

MUNKÁI. *Bells and Pomegranates* (1841), *Dramatic Romances and Lyrics* (1845), *The poetical works of Robert Browning* (1872 Tauchnitz).

IRODALOM. Browningról és a feleségéről *Kégl Sándor* írt tanulmányt: *A két Browning* (Budapesti Szemle 1907 augusztus), *Lukács György*: *Angol lírikusok drámái* (Színháztéka 1910. II.), *Rózsa Dezső*: *Tennyson és Browning* (Ország-Világ 1908).

Verseiből fordított: *Babits Mihály* (Pávatollak), *Radó Antal* (Idegen költők albuma), *Reichardt Piroska*, *Sik Endre* (Élet), *Tóth Árpád* (Nyugat).

ÉJJELI TALÁLKOZÓ

I

Most szürke víz, fekete táj ;
Pufók, sárgás félhold alatt ;
Riad a hab, a könnyű, fürge,
Fel-felszökik tüzes gyűrűkbe,
Aztán hajómat, a hajléktalant
Fövény köti, az este fáj.

II

Langyos vízszag és enyhe csönd.
Távol mezőn int egy tanya :
Kopogás, karc, a gyufa sercen,
Kék villanás a másik percben.
A félelemtől, lágy meleg szava,
És végre két szív összedöng.

ALGERNON CHARLES SWINBURNE

Algernon Charles Swinburne Holmwoodban született 1837 április 5-én. Anyja, egy művelt, finomlelkű firenzei asszony nevelte. Döntő jelentőségű volt életére és költészetére, hogy az oxfordi egyetemen megismerkedett Burne Jones-szel, Rosetti-vel, Morris-szel, Watts-szel, a prerafaelitákkal. Később hosszabb olasz útra indult. Itt alakult ki teljesen az egyénisége, neoromanticizmusa, az antik élet iránt való mélységes rajongása.

Első verskötetének (Poems and Ballads 1866) megjelenése forradalmat keltett az új angol irodalomban. Egy merész, egész, új költő jelentkezett, aki Baudelaire-t testvérének nevezte, a szavaknak új muzsikát, a gondolatoknak, érzéseknek új értékjelzetet adott. Addig nem is sejtették, hogy az angol nyelv alkalmas ily puha árnyalatok, ily buja és gazdag érzésvilág kifejezésére. Swinburne azóta költői trónuson ült. A Nobel-díj nyertese. 1909-ben meghalt.

MUNKÁI. Poems and Ballads (1866), A song of Italy (1867), Siena (1868), Ode on the proclamation of the French Republic. Songs before sunrise (1871), Poems and Ballads (II., III. 1878, 1889), Grace Darling (1893), Astrophel and other poems (1894), Atalanta in Calydon and lyrical poems (1901 Tauchnitz).

IRODALOM. *Kosztolányi* Dezső: Swinburne (Nyugat), *Babits* Mihály: Swinburne (Nyugat 1909 február 1), *Lukács* György: Angol lírikusok drámái (Színjáték 1910), *Yolland* Artúr: Swinburne (Népnevelés 1911).

Versfordítói: *Babits* Mihály, *Hegedüs* István, *Kállay* Miklós, *Sik* Endre, *Zoltán* Vilmos.

ÁLMATLAN SZERELEM

Gyötrött fejét a Szerelem
Nyugtatta rózsalevelen
És szeme könnytől volt piros
És sápadt ajka vértelen.

És jött a bú, a baj, a gond,
Megálltak, ahol ágya volt.
De tűnt az éj, de szállt az éj
S rózsák rakták ki a vadont.

És az Öröm fényárba jött
És a száján csókolta őt
És a virrasztók vén hada
Eltűnt agyától, mint a köd

És ajka égett, mint a vér
És szeme vágyott a napér :
Éjjel sírunk, de a Gyönyör
Hajnalra újra visszatér.

KOSSUTH LAJOSNAK

(1877)

Apáink szemefénye is azóta.
Esthajnali jó csillagunk ! neved —
Mely délbe láng volt nagy idők felett,
Hogy harminc év előtt állott a próba

S orkánosan rázkódott Európa
Villámba, szélbe — még ma is nevet
S új korban új kor hirdetője lett.
De nem a multért dícsérünk, hunyóba,

Kossuth, ki szívünknek, mint Landor áldott,
 Hanem mivel a hangod most kiáltott,
 Az Isten trombitája, és a rossznak

Most törsz neki villámszóró kezeddel
 S kardoddal, melynek éle nem veszett el,
 Most vágsz oda a zsarnoki oroszoknak.

AVE ATQUE VALE

(CHARLES BAUDELAIRE EMLÉKEZETÉRE)

Nous devons pourtant lui porter quelques fleurs :
 Les morts, les pauvres morts, ont de grandes douleurs
 Et quand Octobre souffle, émondeur des vieux arbres,
 Son vent mélancholique à l'entour de leurs marbres.
 Certes, ils doivent trouver les vivants bien ingrats.
 Les Fleurs du Mal.

I

Rózsát, rutát, vagy tán borostyánt hintsek
 Testvérem, a te hült porodra most ?
 Vagy vizililiomot, harmatost,
 Sóskát, vagy bakszakállt, paraszti kincset,
 Mi álmos nyáron az erdőbe nő,
 Ha mint a hó hull halkan az eső ?
 Vagy forró, sápadt, nagy rózsákat várnál,
 Melyeknek láz pörzsölte ajakát
 És keserű nyár fülesztette át
 S te néked kedvesebbek a gyopárnál,
 Mit nem tiport a láb ?

II

Mert mindig roppant egekért zokogtál
 S szeretted a lankadva-glóriást ;
 Hallottad a tengert, az óriást

Zajongni a leszboszi partfokoknál,
 És a kopár vizet, mely egyre sír,
 Nem tudva, hol van az a messze sír,
 Amelybe nyugszik a daloknak anyja.
 Meddő, fanyar hullámok görgenek,
 Meddőn a meddő költőnő felett,
 Csak hánya őt a tenger zöld aranya
 És a vak istenek.

III

Te láttad, testvér, énekelve, fájón,
 A titkot, bút, mit nem lát senkise :
 Vad vágyakat gyulladni sebtibe,
 Kecses bimbót, madár-nem-látta tájon
 És levelén a mérges harapást ;
 Bő esztendőkre gazdag aratást,
 A tikkatag gyönyört, a szörnyeteg bűnt ;
 Lidércnyomást, amelytől hallgatag
 Csorran ki zárt szemem a könnypatak ;
 Árnyal fődözve láttad a mi lelkünk,
 Hogy vet és hogy arat.

IV

Ó álmatlan szív, lélek, sohse alvó,
 Nem élni már, aludni vitt a vágy.
 Csak béke kellett néked és csak ágy !
 Most nyugtat a halálos, éji tarló,
 Tested, lelked pihenhet szertelen,
 Ugy-e jó ott, ahol nincs szerelem,
 Nincs tőre és fullánkja a gyönyörnek,
 S zárt ajka közt nincs tajték és hínár ?
 Jó, ugy-e, hogy a hús, csont, a sivár,
 Széthullanak, többé sohse gyötörnek
 És tudsz aludni már ?

V

Beteljesült ; a vég és kezdet álma
 Egy már tenéked, aki végezett.
 Mit sohse fogtam, a te hús kezéd
 Gyümölcsöt nem szed, nem díszíti pálma,
 Se diadal, se munka, semmikor,
 Csak pár fenyőgally, pár maréknyi por.
 Ó szem, te, melynek a fény sem beszélhet,
 A nap is néma s az éj fekete,
 Lány ujjá pilláját nem fogja le,
 Amelybe szikrát nem lobbant a lélek,
 Aludj, két bús szeme.

VI

Most vége van, a vágynak végre vége,
 S álomnak, dalnak, csak én kérdem ím,
 Pihensz-e már ama lány térdein,
 A sápadt óriáslány a tiéd-e,
 Kit álmaidból vontál ide le,
 Beárnyal-e szép, rengeteg feje,
 A duzzatag, csodás, titáni emlő,
 Lankás, nagy teste s a szent kupola,
 Súlyos haja fullasztó sátora,
 Min az őserdő mélyein szülemlő
 Fuvallat leng tova ?

VII

Van mása ottan földi álmaidnak ?
 Ó ritka rózsák bús kertésze, lenn
 Az éjbe mily rügy és virág terem ?
 Milyen a jaj, a kék, a szín, az illat,
 Az élet arra milyen zamatú ?
 Gyümölcse vérszín, vagy mint a hamu ?

Fogan a mag, kisarjad-e az átok
 Ájult lapályán, melyet csak köd ér
 S a nap, hold, csillag hallgat a kövér,
 Vastag homályban? Nyílik a virág ott,
 És él-e a gyökér?

VIII

Jaj, mindhiába száll dalom előre,
 Én édes költőm, megcsúfol a sors,
 Dalod sebesebb, lábad nyoma gyors
 S csak a halottak nyelvetlen, vak őre
 Kacag felém, a titkos alvilág,
 Látom a fátyolos Proserpinát,
 Hallom a könnyek halk neszét az éjben,
 Miket elsírtak, kiknek szíve fáj,
 Halott sóhajt, mint visszafojt a száj —
 Virrasztó lelkem ezt leli a mélyben
 S ezt mondja csak e táj.

IX

Nem ér el a szavaknak renyhe röpte
 És el nem ér a gondolat, ima.
 Most lég vagy és szél, úgy tudsz szállni ma,
 Miért követnének holdasan a ködbe?
 De jaj a vágy és jaj a képzelet
 Mint a lidércet kergető szelek,
 Csak űzik a halált, fanyar örömből.
 A láng nyomán nem leljük sohasem
 Csalárd egekbe bolygunk kétesen,
 És az alélt fül süketen csörömpöl,
 Vak és sötét a szem.

X

Nem tégedet hívlak, de végtelenbe
 Kiáltó lelked, messze suhogó
 Nagy árnyadat, mert e papírcsomó
 Nagyon erős, a múlás véle gyenge
 S lebírja az élet bús zsarnokát —
 Mik a gyászmúzsza leples csarnokát
 Özönlik el, a verseid, enyéme —
 Őket köszöntöm, illetem, fogom,
 Mint a kezed, testvéries jogon,
 Bár a fülemben a halotti ének
 Morajlik zokogón.

XI

A siratók közt állok várva, halkkal,
 Mint régi gyászolók, mikor a hant
 Halomban áll, a máglya ég alatt
 És jönnek ők az italáldozattal,
 A holtat s isteneket tisztelem,
 Imátlanul és dicsérettelen
 Kiáltok a rejtélyes istenekhez,
 S jeges hazámban ami csak tenyész,
 Fűszerszám, kertek lágy gyümölcse, méz,
 Ide teszem s egy fürtöt, mint Oresztesz,
 Sírodra ejt e kéz.

XII

Nem gyilkos ölt meg és nem női ármány
 S nem úgy heversz itt, mint Ő, a Király,
 Ki hadban állt Trója falainál,
 Nem enyhületből sírunk porod árnyán.
 A mi könnyünk, ez az örök folyam,
 A könyved mossza lágyan-komolyan

S mindétig él a szent költők iratja.
 És nem Oresztesz gyászol tégedet ;
 A fő-fő Múzsák hozzák égetett
 Emlékurnáik s Istenünk siratja
 Szomorú végedet.

XIII

Mert költőt ide nem küld ő ezernyit,
 A fény ura kiméli kincseit,
 Zenés, erős fia sok nincsen itt,
 Oly szív, amely nyit, ajak, amely enyhít,
 Ki forró-fényes dalt hoz és derűt.
 Bort ő adott tenéked, keserűt
 És ő nevelt fel keserű kenyéren.
 Az ő keze táplálta lelkedet,
 Babonás tüzed tőle lelkezett,
 És ő etette szivedet serényen,
 Ki éhséggel etet.

XIV

Holtodba mostan csöndesen feléd dől
 A nap s dal istene, az ifjúság.
 Babérjai közt gyászszos ciprus-ág.
 Hogy a porod megóvná a setétől.
 Ő tudja, hogy ki vagy s kegyes szive
 Részvétessen ereszkedik ide,
 En-gyermekeit gyászolja, az utolsót,
 Különös könnyel glóriázza át
 Naptalan szemed, daltól néma szád,
 Kincses fejed, mit elrabolt koporsód,
 S fényét bocsájtja rád.

XV

És véle együtt sír a Léthe mellett
 A rossz utak sötétlő Vénusza,
 Megváltozottan, furcsa és kusza,
 S könnyel locsol két bús, borzongó mellet,
 A régi árnya, a torz örökös,
 Ki nem kacajos és nem görögös,
 A keserű, bujálkodó kísértet,
 A széphúsú, ledér, dalos kobold,
 Ki mindig a nyomodba bujdokolt
 És útvesztőkbe vitt és megkísértett,
 Felrázta a pokolt.

XVI

És most ne hajtson gally s szava a lantnak,
 A kar ne hívja fényre lelkedet,
 Mely édes éjtől, parfümtől beteg,
 Kopár szíved s kezéd, amely lelankadt.
 Itt nincs segítség ; lelkünk zavarát
 Nem rontom és javítom ; ó barát,
 Nem fényezem a sírt s az életet sem.
 Csak vadrepkényt és vadrózsát fonok
 És vad ígéket, víni a konok
 Halállal és koszorúval övedzem
 Nem látható porod.

XVII

Aludj ; s bocsáss meg, ha rossz volt az élet,
 Ha jó, köszönj ; oly édes a közöny
 És boldog az, ki megbocsát s köszön
 Elhagyván a kertet, e bús-sötét,
 Hol tar csokorba fontad az avított
 Árny és titok beteg virágait,

A bűn zöld bimbáját s a szürke seprűt,
 A szirmot, amely mérges vérbe fult,
 A férges szenvedélyt, mely elvadult.
 Ugy-e ott is a titkokat keressük,
 És felújul a múlt ?

XVIII

Neked adom, testvér, barát, egyetlen,
 Ezt a koszorút és isten veled.
 Hűs, téli illat és gyér levelek,
 Hideg a föld, szülőanyánk kegyetlen,
 Niobe méhe nem oly fekete,
 S fagyos a sírunk öblös ürege,
 De érd be ezzel, befejezted, ó jaj,
 Az életed akármiként zavart,
 Te már nem hallasz soha zivatart,
 Neked a förgeteg is néma sóhaj,
 S a víz áll, mint a part.

OSCAR WILDE

Oscar Wilde 1856 október 10-én született Dublinban. Az ősei régi ír nemesek. Egyetemi tanulmányait Oxfordban végezte, a Magdalen-kollégiumban. 1876-ban feltűnt a „Ravenna“ című költeményével. 1879-ben Londonba ment. Itt versei nagy zajt vertek. Az ósdi bírálók támadták a merészségét, a puritánok a keresettségét, a fiatalok pedig benne látták a legnagyobb angol költőt, a jövő költőjét, 1881-ben Amerikába utazik. Hazajövet, drámaival, könyveivel tündöklő sikereket arat, a társaság bálványa lesz, az „élet hercege“. Váltakozva él Londonban és Párizsban. 1895-ben elítélik kétévi fegyházra. A börtönben Krisztusról elmélkedik, a bibliát olvassa görögül, megtér. Mikor letelik büntetése, betegen, meghízva, összetörten járkal Párizsban. Sebastian Melmoth nevet veszi fel. Félévvel a börtönből való kiszabadulása után megírja „A readingi fegyház balladáját“, melynek megjelenése irodalmi világ-meglepetés. Röviddel a halála előtt megvalósítja régi akaratát, a protestáns hitről áttér a katolikus hitre. 1900 november 30-án egy párizsi szállóban meghal.

Oscar Wilde versei nem teljesen képviselik egyéniségét, Tündöklők, finomak, főúri csecsebecsék ezek a versek, melyeket egy ötvösművész csiszolt. Milton erősen hat rá. Csak néha adja át magát egészen a versnek. Ilyenkor azonban ugyanaz a megdöbbenő művész, ugyanaz a költő, akit drámaiból és tanulmányaiból ismerünk.

MUNKÁI. A versei 1881-ben jelentek meg az Egyesült-Államokban, 1882-ben pedig újra nyomták a könyvét: „The poems of Oscar Wilde“.

IRODALOM. *Rozsnyay* Kálmán: Két halott (Új Idők 1900), *C. C.* (Jövendő 1901), *Szini* Gyula: Oscar Wilde (Magyar Génius 1902 augusztus 20), *Szilágyi* Géza: Wilde Oszkár (Magyar Génius 1903), *Halasi* Andor: Wilde Oszkár: De profundis (Budapesti Napló 1906), *Zsoldos* Benő: Angol írók — angol művészek (Jövendő 1906 január 1), *Ignotus*: Oscar Wilde (Kísérletek, a Nyugat kiadása), *Szász* Zoltán: Wilde Oszkár (Nyugat 1908 július 1), *Sidney Carton*: Wilde Oszkár utolsó évei, *Hangay* Sándor: Wilde Oszkár mint költő (Alkotmány 1909, 305. sz.), *Halmi* Bódog: Wilde Oszkár alkonya (1911), *Rozsnyay* Kálmán: Jegyzetek Oscar Wilderől (Tevan 1911), *Cserna* Andor könyve: Wilde-breviarium (1921).

Megemlítjük még *Szini* Gyulának azt a cikkét, amelyet a „Salome“ fordítása elé írt (Magyar Könyvtár) és *Radó* Antal bevezető tanulmányát „A readingi fegyház balladája“ előtt (Magyar Könyvtár). Ezenkívül a napilapokban sok cikk jelent még meg mind Wilde életéről, mind egyes munkáiról és művészetéről.

Verseit is sűrűn fordítják magyarra. „A readingi fegyház balladája“-nak öt fordítója van: *Jank* (1908), *Kún* József (A Hét), *Radó* Antal (Magyar Könyvtár), *Szebenyei* József (Renaissance), *Babits* Mihály: Wilde Oszkár verseiből (Modern Könyvtár), *Tóth* Árpád (Nyugat). *Babits* Mihály lefordította a „Charmides“ című költeményét (Pávatollak). *Abádi* Imre, *Drozdy* Győző, *Hangay* Sándor, *Juhász* Árpád, *Karafiáth* Jenő, *Rózsa* Ferenc, *Thaly* Lóránt, *Zsoldos* Benő több versét ültette át magyarra.

CHANSON

Aranygyűrű, fehér galamb,
Ez illik, néked, életem.
Ó mért szeretsz boldogtalant?
Kenderkötél való nekem.

Tiéd a kertek mosolya,
Elefántcsontház, rózsaaág,
Enyém egy szűk-szűk nyoszolya,
Fehér bürökvirág s a vágó.

Mirtust és jázmint te neked
 A lázas vörös rózsá ring.
 Én árva ciprust szeretek
 S testvérem a bús rozmaring.

Neked milliomm szerető,
 A sírok kövér füve zöld.
 Nekem liliom, temető
 És három ölnyi föld...

A KEDVESNEK EZT MONDOM

A vad világban nem volt semmi korlát
 Mindent kivettünk, ami drága, jó —
 Most lebocsátjuk a csüggedt vitorlát,
 Kifosztva áll a megrakott hajó.

Korán lehervadt orcáim bíborja,
 Sós könnyeimbe fulladt az öröm,
 A Bánat ajkam pirosát lelopja,
 Átok emeli fel ágy-függönyöm.

De ami nekem élet s éjek-éje,
 Neked fuvolahang, pár enyhe szín.
 A dörgedelmes óceán zenéje,
 Mely visszhangzik a kagyló mélyein.

AMERIKAI KÉPEK

A kert

A liliomok szórják dús aranyjuk,
 Hull száraikról a hervadt kehely,
 S ahol a bükk mered az égre fel,
 Egy elmaradt, szomorú vadgalamb bűg.

A napraforgón halványul a pompa,
 Tányérja száraz lett és fekete,
 Beszél a kertben a szél éneke
 S zizegve zúg a holt levél-csomókba.

A bús fagyal sápadt, tejszínű szirma
 Havas pihékbe kezd szállongani
 S mint vérszínű selyemnek rongyai,
 Haldoklanak a rózsák elvirítva.

LA MER

A téli ég fehér ködén
 Bámul a hold a vízre le,
 Mint bőszi oroszlán vad szeme,
 Körötte mocskos-rőt sörény.

Keréknél a hajós tanyáz,
 Egy árny az árnyban és kutat,
 Ugrálnak az acélrudak,
 Zörög a gép, lenn dörg a ház.

A vad vihar a vízbe kint
 Nyomát otthagyt a habon,
 S a sárga tajték hallgatón,
 Mint omló-bomló csipke ring.

LA FUITE DE LA LUNE

Úgy érzed, itten béke van,
 Csak béke, álom, nyugalom,
 Hol árnyék ül az utakon
 És az árnyéknak vége van.

De most egy éles hang jajong,
 Kiált egy árva, bús haris,

Távol a párja hallja is,
És válaszol neki a domb.

A hold ijedve fut tovább,
Sarlója száll a hang elül,
A barlangjába menekül,
Fölkapva sárga fátyolát.

IMPRESSION DU MATIN

A kékes-arany éji Themze
Bús szürke leplét veszi fel :
Okkersárga szénát cipel
Egy bárka : hűsen permetez le

A sárga köd a hidak ormán,
A ház árny-rajza szétfolyó,
Úgy leng, mint egy szappangolyó,
Szent Pál kupolája mogorván.

Már az élet zaja rikoltoz ;
Rázkódnak a parasztkocsik :
Egy kis madárka dalol itt
A napban és fényt és mosolyt hoz.

És míg a napsugár cikáz ránk,
Egy sápadt nő bújik elő,
Az ajka láng, a szíve kő,
Fakó haján remeg a gázláng.

LE REVEILLON

Vörös az égen a szegély,
Fut a köd és a párafátyol,
Mint fehér hölgy patyolatágyból,
A reg a vízből égre kél.

Borzonganak az ércnyilak
 Az éjszakának kusza tollán
 S a sárga hullám szertefolyván
 A tornyon, a falon kihat

És árad-ömlik hangtalan
 Egy bús madár száll félig-ébren,
 A gesztenyefa ing a fényben
 És minden gallya sárarany.

LORD ALFRÉD DOUGLAS

Lord Alfred Douglas (of Haunich) 1870-ben született az apja ősi birtokán (Kinmount House, Annan, North Britannia). Apja marquess of Queensberry, anyja Sybil Montgomery. Iskoláját Etonban végezte, később az oxfordi Magdalen-kollégiumba iratkozott be. Itt egy rövidéletű lapot szerkesztett, a „Chaméleon“-t. Életéről, Wilde Oszkárhoz való barátságáról „Wilde Oszkár és én“ című hetvenkedő könyvében (Kultúra kiadása) számol be. Utóbb nagy feltűnést keltettek pörei.

IRODALOM. Szilágyi Géza „Wilde Oszkár pöre“ címen hosszabb cikkben foglalkozik vele (Az Ujság 1913).

Költeményei 1896-ban Párizsban jelentek meg „Poèmes“ címen. Douglas fordította angolra Wilde Oszkár „Salome“-ját, mely először francia nyelven jelent meg. Ma birtokán visszavonultan él.

A SZFINKSZ

A Nílust nézem ; égő vérbe dül
A néma nap, az ég nyugati alját
Búsan szegi be éjfélete skarlát ;
A vízen egy nagy, bús madár repül.

Rózsás a part. Az égnek arca fent
Már rozsdá-zöld, alvó hajók alattam ;
Se hang, se szélzaj, minden mozdulatlan,
A homokon halotti, tompa csend.

A pálma ormán rémlik már a gúla
S bár sejti csak még kémlelő szemem,
Úgy érzem, a fővényen messze nyúlva

Pihen a kőszörny s a szívemre dől le ;
Aztán előkúszik a Félelem,
S suttogva rémít a halk, síri csöndbe.

AZ ÉJ A KERTBE MEGY

A piros rózsza, a fehér
Lehajtja csüggedt, álmodó fejét,
Az úrasszony Éj már a kertbe ér,
Csak a virág hallhatja merre lép.

Egész nap hívta őt a sok madár
Csattogva és ezüstösen,
Most hallgat ajkuk, az Éj lopva jár,
Testén sötét köpeny.

Rigó dalol és a dala fohász,
„Az Éj, az Éj suhan ide.“
Az ujja már a záron kotorász,
Nem zümmög a kis méhike.

Nem látni arcát, már is messze tűnt,
A fehér és piros kerten tova.
De hol a fű s a százszorszép lecsüng,
Ott megmaradt a lábnyoma.

Sötét köpenye surran szelíden,
Amint a fű hegyéhez ér.
A piros rózsza lassan elpihen
És álmodik féhéren a fehér.

AZ ÉJ KIJŐ A KERTBŐL

Az éjjel tiszta levegőjén
 Nagyhirtelen egy hang rikolt.
 Mi ez? Talán a távoli verőfény?
 Remeg az ég. Ki volt?
 Egy kis madárkát megcsapott a hajnal hűs lehellete,
 Érezte, száll az éjjel;
 (Szűz harmatot öntött a gyep zöld bársonyára széjjel
 S nedves lett a hosszú fű és a lóhere),
 Mostan fehér lábával, meztelen,
 Merengve, csendesen mén,
 Szökik a kertekből, az utakra csap
 S a sárga búzaföldek végtelenjén
 Magához öleli a nap.
 S Kelet hatalmas, nagy kapuibul
 A lánghajú ifjú előpirul,
 Otthagyva megrakott, dús asztalát,
 Érces lármával zúg alább;
 Lova patája csattog,
 Dübögnek az arany sikátorok,
 Szekere lángokat fog,
 A föld alatta ingva tántorog,
 Zajongva száll a sok boldog nap-angyal,
 És mind ujjonganak.
 Az ébredő föld is kiált derűs robajjal:
 „Hozsanna, itt a nap! A nap.“

MILTON-PARÓDIA WILDE OSZKÁRNAK

Habár a hír, e zengő rézharang,
 Nem is kongatja nevedet, Oszkár
 És nem tiéd a fény, a taps, a rang
 S az életed szelíd mesgyén poroszkál,

Színlég kicsinyke, ám az Űr alatt
 Szívekben olvas és igazat oszt már

Roppant kezével s látja az aranyt,
A lelkedet, mely bátrabb a gonosznál.

Tehát ne csüggedj, ha sötét a sors,
Járj más úton, mint a tömeg, a korcs,
A jó szív több, mint a babérok bokra,
A tisztos élet trónokat emel,
Miket az Orkán nem söpörhet el
És az erény kacag a dús romokra.

A HALOTT KÖLTŐ

Ő róla álmodtam mult éjjelen,
Bús arca felderült és tűzben égett,
S zenés aranybeszéde újra szép lett,
Mint egykoron és aztán én velem

Osztotta meg, mi emlék, sejtelem,
Lebírta a halált és semmiséget,
A bűvös föld versengett vágya végett,
És a világ csodás volt, végtelen.

Aztán zokogtam egy zárt rács előtt,
Siratva vesztett ígéit a multnak,
Az elfeledt titkot, a lelket, őt.

A sok dalos madarat, mit leszúrtak,
Holt szavait, száját, mely nem beszél . . .
Akkor ocsúdtam s megtudtam, nem él.

ARTHUR SYMONS

Arthur Symons az angol szimbolisták közé tartozik, akiknek legkimagaslóbb alakja az ír William Butler Yeats.

MUNKÁI. Poems, collected in two volumes, 1902 (Heinemann), The Fool of the World and Other Poems 1906 (Constable).

KOPOGÓ KÉZ

A szívemen kopog egy régi kéz.

Bezártam ajtaját :

„Menj innen, a hangod már nem igéz,
Kérlek, menj vissza hát“.

„Nyiss ajtót, bús vagyok és fáradott,

Éj ül a táj fölött.

Átvándoroltam éjet és napot
S most lásd, érted jövök“.

A régi kéz kopog türelmesen

És fájó hangja sért.

„Hát nem nyitod ki, nem vársz már te sem ?
Nem kell, ki visszatért ?“

„Menj, menj, Én, aki éltem, most alant
Halott vagyok, halott“.

„Én is“ felelt a síró, tompa hang
S a kéz elhallgatott.

Most csend van, csak a tél sír keserűn,
Szél veri a dobot.
A szerelem bolyong az éjbe künn
És többé nem kopog.

NÉMETEK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ANNETTE VON DROSTE HÜLSHOFF

Annette von Droste Hülshoff bárónő 1797-ben született, ősei birtokán, Hülshoff-on, Westfáliában. Regényes környezetben nőtt fel, távol a világtól, az ősi kastély regényes emlékei között. Emberek közé alig járt, mert kislánykorától kezdve betegeskedett és szülei óvták minden megrázkódtatástól. Hat éves korában írta első versét. Később tudományokkal és művészetel foglalkozott. Külső élettörténete, melyet adatokban lehetne megrögzíteni, alig van. Csöndes, reménytelen szerelmet érzett egy német költő — Levin Schückling — iránt, majd hogy elhatalmasodott rajta régi betegsége, a tüdővész, a bódeni tó mellett élt. 51 éves korában halt meg, 1848-ban. Sohase ment férjhez.

Droste Hülshoff a legnagyobb művészek közé tartozik. Érzésvilága gyengéd és álmatagon lágý, de eszéi férfiasak, kemények, nyelve merész és egyéni. Úgy érezzük, ennek az eseménytelen életnek minden fojtott vágyát, finomkodó, öregkisasszonyos érzékenységet s mélységes szenvedését is — hiánytalanul — átmentette művészetébe. Költészetében élte ki magát, igazán. Elisabeth *Glück* írja róla : „Drostet a legnagyobb német költőnek szokás nevezni. Úgy rémlik, ez a korlátozott dicséret nagyon is szerény, föltétlen dicsérettel szeretném őt illetni s minden országok és korok legnagyobb költőnőjének nevezném, mindazok között, kikről tudunk.“ Ez a megállapítás közel jár az igazsághoz. Eredetiségben aligha vetekedhet vele költőnő. Megfigyelései döbrentően találóak, nyelve ma is eleven

valóság, formái páratlanul változatosak. A német katolikusok nagy tisztelettel övezik őt, mert a német vallásos lírában úttörő szerepet vállalt s a katolicizmus szellemies és légies finomságát csodálatos versekben szóltatta meg.

MUNKÁI. Das geistige Jahr (1851). Összegyűjtött versei: Gedichte (Universal-Bibliothek).

Verseiből fordított: *Vajthó* László (Német antológia).

ÁLMATLAN ÉJ

Lehunyt a nap, bíbor-komoly
pompába s a hullámtaréj
hegyén jött a bús ködgomoly,
a csillagtalan éj! —
Távolba messze zaj zizeg —
most üt tizet.

Az élet ámolyog, lassan motozván,
az ágyasházak most csukódnak ép;
görény sunyítva illan a csatornán,
és a padlás gerendájára lép,
álmos üsző bóbiskol el mogorván,
ló rúgkapál az istállóba még,
liheg-piheg, alélva, fáradottan,
majd elterül petyhüdt, bús hassal ottan.

Hogy illatoz az orgona,
mily kábítón, mily áthatón,
az ablakon oly zordon a
fák rajza, innen láthatom.
A mutató előre megy!
most tizenegy.

Ó csoda-éber szender, álomélet,
átok vagy áldás, fájó, jóleső —
harmat csókolta lázassá az éjet

és a homály mint permeteg eső
 hűsíti az orcámat, majd megéled
 a függöny-állvány és hintázva nő
 a padlaton a címer a magasban
 mint polyp úszik, imbolyogva lassan.

Agyamba zúgó vér kering !
 Fönt zajt hallok, alattomost,
 recseg a kis asztalka, ing,
 mint hogyha kulcs nyitná ki most.
 Virraszt a fürge óra — már
 éjfélre jár.

Mily szellemhang ez ? Gyöngén, félve lebben,
 mint amikor megzizzen a pohár,
 most visszafojtott sírás bűg a csenden,
 s az orgonák panasza szálldogál,
 tompábban, a könnyektől édesebben,
 viaskodik a vágy, a bús, sovár, —
 ó fülemile, ez nem éber ének,
 Így csak álmukba sírnak a szegények.

Most kő gurul és hull a máz,
 reng a torony, a rozoga,
 manó zörömböl-kaparász,
 gyors szélrohamtól mozog a
 fa lombos árnya mindenütt ; —
 és egyet üt.

Hogy váltakoznak a felhő-gerezdek !
 Mint lámpa, sírból kél elő a hold
 s a kék-acél utcán a fénye reszket,
 az orgonákra lágyan lehajolt,
 minden levélkét szikrákban feresztett,
 az ablak rajza nyoszolyámra folyt,
 s a sápatag sugártól levetítve,
 a ráma közt a lombárny puha csipke.

Aludni vágyom csöndesen,
míg rám lehel a hold, a szűz,
s a suttogó gallyat lesem,
vérembe tűz, a lombba tűz,
fülembe dal és tompa nesz, —
két óra lesz.

És egyre tisztább ez a drága dallam,
a kedves és a csengő nevetés.
Daguerreotypek rajzolódnak halkan
a paplanomra s mind olyan mesés,
fényes haját látok, dús omlatagban,
mint fénybogár tündöklük a szem és
lassan, szelíden nedves kék lesz immár
s egy szép fiú ül csöndbe lábaimnál.

És föltekint, lelkes beszéd
nézése, soha ily szemet,
játszódva nyujtja a kezét,
majd visszarántja és nevet ;
kakasszó, az órák felel,
hármát ver el.

Hogy felriadtam, ó te drága pajzán
kép tovatűntél, mint a terhes éj !
Szürkül az ég, magát köddel felajzván,
nem szikráz a harmat se, a kevély
ezüstös holdnak rozsa van a pajzsán,
és dűnnyögés kel az erdőkbe, mély,
az eszterhéjon fölcsivog a fecske,
halkan, lidérces mély álomba esve !

Az udvaron száll a galamb
és a hajnaltól részegebb,
kakas kukorít és alatt
vackán moco rog már az eb ;
istálló nyílik, döng a légy —
az óra négy.

Már ég kelet — ó nagy virradti tűz te!
Hogy terjed-gerjed, minden énekel,
a lanka és az erdő, összefűzve,
az élettől gyöngyöt dob a kehely,
a kasza csörren, sólyom száll, a büszke
pagonyban fölzeng a friss kürti jel,
és mint a jéghegy olvad el az álom
a lángoló és perzselő határon.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HEINRICH HEINE

Heinrich Heine 1797-ben született Düsseldorfban. Életrajzi adatai, melyek különben közismertek, röviden összefoglalva a következők: Szegény zsidó családból származott, elvégezte a gimnáziumot, aztán kereskedői pályára szánták, melyhez semmi hajlama sem volt. Gazdag nagybátyjának, Heine Salamonnak támogatásával a bonni, göttingai és berlini egyetemre járt, ahol jogot tanult, nyelvészeti és bölcséleti előadásokat hallgatott s ügyvédnek készült. 1825-ben kitért a keresztény vallásra. Aztán abbahagyta tanulmányait, Londonban, Münchenben, Olaszországban élt s 1831-ben Párizsba költözött, mely rá is — mint sok más költőre — nagy és varázsos hatást gyakorolt. Itt feledni igyekezett régi szerelmét, unokahúgát, Amáliát, s a német nehézkességet és vaskalaposságot. Poroszországból száműzték őt szabadelvű állásfoglalása miatt, s mint emigráns, cikkeket írt a francia kormány megbízásából, melyekért 4800 frank évi díjat kapott. Ezért a németek még ma sem tudnak megbocsátani neki. 1848-ban hátgerinc-sorvadás támadta meg, ágyba döntötte, a „matrác-sírba“. 1851-ben elvette feleségül *Mirat* Matildot. Halála előtt beleszeretett *Selden* Camillába, s hozzá írta — *Mouche* — utolsó, gyönyörű verseit. Költői hírnevét 1827-ben alapította meg a „*Buch der Lieder*“-rel (Dalok könyve), kis, pár szakos, bensőséges és elmés, finom és kesernyés dalaival, melyek az akkor divatozó, szélesen hömpölygő költemények között éppen egyszerűségükkel, csendes voltukkal keltettek feltűnést. Egyszerre világ-

hiressé vált, az irodalmi érdeklődés és harc középpontjává, s az maradt élete végéig, sőt halála után is. Halála előtt írt versei: *Letzte Gedichte* (Utolsó költemények) a modern versköltészet érdekes remekei közé tartoznak. A német közvélemény Heinet Goethe után a legnagyobb lírikusnak tartja.

Jelentőségét lemérni szinte lehetetlenség. Alig élt költő, ki ilyen egyetemes hatást gyakorolt korára és nemzetére s az egész világra, a XIX. századon végzetesen otthagytta nyomát, mely még ma, a XX. században is érezhető. Azt lehet mondani, hogy testté és vérré vált költészete, melyet a modern ember egyidőben öntudatlanul szívott magába s gondolatai és érzései rejtett csatornákon futottak el a föld minden népéhez és költőjéhez. Kezdetben *Petőfi*-re is hatott, de hatása egész nyilvánvaló *Endrődi* Sándorra, az olasz *Stecchetti*-re (Modern Költők III. kötet) és a spanyol *Becquer* Gusztávra (Modern Költők III. kötet). Ennek az általános népszerűségnek egyik oka nagy művészi értékén kívül az, hogy ő a szerelem költője. Párizsi sírja a montmartrei temetőben ma is zarándokhelye a fiataloknak. Újabban az impresszionista és szimbolikus költészet hátterbe szorította őt s hatása mintha megcsappant volna. Kielezett, csattanóra járó dalocskái ma már nem mondanak annyit nekünk, mint apáinknak és anyáinknak, s az új-német irodalmárok erősen bírálgatják, nem politikai szempontból, mint a multban, hanem tisztán művészi szemszögből (Karl *Kraus*: *Heine und die Folgen*) és inkább prózáját olvassák. Ennek a hangulathullámnak azonban minden nagy költő alá van vetve. Heine halhatatlansága eleven valóság.

MUNKÁI. Első teljes kiadás, Hamburg, 1861. Heinrich Heine's sämtliche Werke (I—IV.) Lipse.

Heine verseiből nagyon sokan fordítottak, egyidőben majdnem minden magyar költő átültette nyelvünkbe egy-két versét. *Petőfi* Sándor volt egyik első fordítója, de fordított tőle *Szász* Károly (Szász Károly műfordításai I.), *Spóner* Antal (Heine válogatott költeményei, 1894), *Reviczky* Gyula, *Radó*

Antal. *Endrődi* Sándor úgyszólván egész életében foglalkozott vele s lefordította a Dalok könyvét (1892), az Északi tengerről szóló verssorozatot és nagyon sok más versét. *Pásztói-Platthy* : Heine-műfordítások (1907), *Tenner* Pál : Heine-dalok. *Császár* Imre : Heine költeményei (1910). Fordítói között megemlítjük még *Bodrogh* Pált (Idegen költők), *Karinthy* Frigyes, *Vajthó* Lászlót, de hangsúlyozzuk, hogy a névsor korántsem teljes.

IRODALOM. *Ignotus* (A Hét 1899, 50. sz.), *Leipnik* Nándor : Heine (Magyar Génius 1899, 50. sz.), *Londesz* Elek : A Dalok könyve (Pesti Napló 1899, 345. sz.), *Bodrogh* Pál : Heine (Ország-Világ 1906, 9. sz.), *Sebestyén* Károly : Heine és a zsidóság (I. M. I. T. évkönyve 1914), *Heller* Bernát : Heine hatásainak egynémely nyomai Arany János műveiben (Nyugat 1920 április 15—május 15).

SZONETT

Én nevetem a bárgyú, bamba népet,
Ki mint a borjú az arcomba bámul.
Én nevetem a rókát, aki szépet
Hazudva szaglász, orvul és galádul.

Én nevetem a majmot, aki képet
Mutatva tolja föl magát bírál,
Én nevetem a gyávát, aki tépett
Bosszúval les ránk a sötétbe, hátul.

Mert hogyha boldogságunk már a porba
És összetörnek minket és levernek
És kincseink a lábunknál hevernek.

És a szívünk vonaglik eltiporva,
Mit összezúzott a baj és a jaj,
A vigaszunk a szép és vad kacaj.

1849 OKTÓBERÉBEN

Nem fújnak a kemény szelek,
Csönd van megint az otthonunkba ;
Germánia, a nagy gyerek,
Örülhet a karácsonyfának újra.

Családot játszunk — s ami több,
Az a kedélyünk ne ijessze —
A békefecske visszajött,
Fészket rak csöndesen a házeresze.

Holdfénybe ring erdő, folyam,
Nyugodt, szelíd párába látom ;
Csak néha durran komolyan —
Lehet, kupán lőtték egyik barátom.

Tán fegyver volt kezében és
Elfogták a szegény bolondot,
(Nem minden ember oly merész,
Mint Flaccus, ki jókor kereket oldott).

Dörög a táj. Egy ünnepély,
Vagy tűzijáték, Goethe-ünnep ! —
Sontag a sírjából kikél,
S mellette víg rakéta tüntet.

Itt Liszt, a Franz, de ő okos,
Él s nem fekszik véres-fehéren,
Nem ölte meg horvát, orosz
Magyarországon, künn a csatatéren.

Lehullt a végső bástya is,
Magyarország vértől piros már —
De Franz sértetlen, a hamis
És a szablyája szekrényébe rozsdál.

Franz él s majdan mint hősi agg,
Csatáról szól, remegve, gyengén,
Késői unokáinak :

„Hejh, hogy forgattam akkor harci pengém !“

Ha hallom ezt a szót : magyar,
Szűk lesz a német plundra rajtam,
Zúg és dörög a zivatar
És trombiták harsognak harci zajban !

A láрма lelkemig rivall,
A régi-régi hősi monda,
Vasból való, vad harci dal —
A Nibelungok hullnak a porondra.

A hősi sor is ugyanaz,
Ódon regék, oly ismerősök,
Új név, de régi a panasz,
Mert ők a „bajnok és a büszke hősök“.

Őnekik egy bús végzet int —
Zászlójuk a szélben dagad bár,
Bukik a hős, szokás szerint
És győz az állati erő, a barbár.

Lám az ökör elérte, hogy
Szövetségese lett a medve —
Szegény magyar vigasztalódj,
Ránk még gazabbak estek fenekedve.

Azok humánus bestiák,
Akik kiszívják a te véred.
Tudod, kik tettek ránk igát ?
A farkas, a disznó s a ronda véreb.

Mind ordít és rőfög, ugat,
Úgy bűzlik ez a sok hatalmas,
Nem állom undok szagukat —
De csitt, beteg poéta, hallgass.

EDUARD MÖRIKE

Eduard Mörike 1804-ben Ludwigsburgban született. Tübingenben lelkészkedett, majd Württemberg több városában, végül 1843-ban végleges állást kapott. Kleverschulzbachon. Boldogtalan családi életet élt, sokat betegeskedett. 1875-ben halt meg Stuttgartban.

A sváb költői iskola tagja, s Uhland, Schwab, Kerner, Hauff és Hölderlin társaságában legjelentékenyebb. Életében csak kisebb sikereket ért el. Igazi, el nem múló értékét pár évtizeddel ezelőtt fedezték föl, mikor az új német líra bontogatni kezdte szárnyát, s azóta egyik legnépszerűbb német költő. Csodálatos, fojtott **bersőség**, arányos szépség, templomi áhítat van verseiben.

MUNKÁI. Gedichte (Költemények). „Gesammelte Schriften“ (Összegyűjtött munkái IV kötetben).

Verseiből fordított: *Rózsa* Ferenc, *Szöcs* Géza, *Vajthó* László (Német antológia).

SZEPTEMBERI REGGEL

Még ködben alszik lenn a rét
s az erdő lombja, halkan :
De nézd, foszol már fátyla szét,
meglátod édes, kék eget,
s a lanka hömpölyögve ég
a lenge, langy aranyban.

KIRKLAND BRIDGE

Between the 1904 and 1905 seasons, the bridge was in a state of disrepair, and it was necessary to build a new one. The old bridge was built in 1875, and it was found that it was not strong enough to carry a load of 100 tons. The new bridge was built in 1905, and it was found that it was strong enough to carry a load of 100 tons. The new bridge was built on the same site as the old one, and it was found that it was a better bridge than the old one. The new bridge was built by the Kirkland Bridge Company, and it was found that it was a better bridge than the old one. The new bridge was built in 1905, and it was found that it was a better bridge than the old one. The new bridge was built by the Kirkland Bridge Company, and it was found that it was a better bridge than the old one.

The new bridge was built in 1905, and it was found that it was a better bridge than the old one. The new bridge was built by the Kirkland Bridge Company, and it was found that it was a better bridge than the old one. The new bridge was built in 1905, and it was found that it was a better bridge than the old one. The new bridge was built by the Kirkland Bridge Company, and it was found that it was a better bridge than the old one.

KIRKLAND BRIDGE

The new bridge was built in 1905, and it was found that it was a better bridge than the old one. The new bridge was built by the Kirkland Bridge Company, and it was found that it was a better bridge than the old one. The new bridge was built in 1905, and it was found that it was a better bridge than the old one. The new bridge was built by the Kirkland Bridge Company, and it was found that it was a better bridge than the old one.

CHRISTIAN FRIEDRICH HEBBEL

Friedrich Hebbel Wesselburenben született 1813 március 18-án, Holstein hercegségben, Dániában. Szegény kőműves gyermeke. Négy éves korában iskolába küldik. Elemi iskolai tanítója adja neki szegényes könyvtárából az első szellemi táplálékot. Tengődő apja már tizenkét éves korában kőművesmunkára fogja a fiatal és álmodozó gyermeket. 1827-ben meghal apja és ettől kezdve kalandos úton-módon próbál szabadulni nyomasztó helyzetéből, a kis elmaradt fészekből. Mint ő maga írja: hol arra gondolt, hogy színésznek áll be, hol egy hírneves íróhoz folyamodott, máskor pedig egy fiatal muzsikussal akart világgá menni, de egyik terve sem sikerült és csak nyolc esztendő múlva, 1835-ben költözhetett Hamburgba. E nyolc esztendő alatt sokat tanult és lírai egyénisége kifejlődött. Vidéki lapokba és egy párizsi divatlapba írogatott verseket. Hamburgban csak egy esztendeig marad. Egy év múlva utazni megy. Heidelbergben jogi előadásokat hallgat, nem sokáig. Tovább utazik, Münchenben három nyomorult évet tölt. Sokat foglalkozik Goethe és Shakespeare drámáival. Verseket, novellákat írogat. 1838-ban meghal édesanyja, vágyódik vissza Hamburgba és kedvenc kis kutyájával 1839 telén útnak is indul. Hamburgban megint nyomorúságban él, míg végre 1840-ben színrehozzák első sikert ért drámáját, „Judith“-ot, 1842-ben adja ki először kötetben a verseit. Királyi ösztöndíjat kap, mely lehetővé teszi, hogy Párizsba utazzon. 1845-ben Bécsbe megy, ott

véglegesen megtelepszik, megházasodik, elvesz egy szé-
nésznőt. 1863 december 13-án meghal.

Hebbelre úgy tekintenek, mint az új német dráma
előkészítőjére, aki a naturalizmus útvesztőjéből új ma-
gaslatokra vezette a drámát és a szimbolizmus útját
egyengette. „Hebbel szerint — írja Alfred Kerr — a
jelentős cselekmény jelképes cselekmény.” Erősen lírai
vérmérséklet. Becses és érdekes naplója tele van lírai
forgáccsal, meleg, ideges és különös ötletekkel, melyek-
ből gyakran sarjadtak versek. Ezeket az ötleteket sok-
szor viszontlátjuk drámáiban és egyéb írásaiban is.

MUNKÁI. Hebbels Werke I. rész Gedichte (Theodor
Poppe kiadása, Berlin).

IRODALOM. *Balázs Béla*: Hebbel Frigyes pantragiz-
musa (Philologiai Közlöny 1908), *Balázs Béla*: Hebbel (Nyugat
1909), *Kundt Ernő*: Hebbel Frigyes (Új Élet 1912), *Feleki*
Géza: Judith (Színháték 1910), *Gyulai István*: Hebbel
Frigyes (Renaissance), *Bálint Lajos*: Hebbel (Magyar Hírlap
1913 március 13), *Barabás Ábel*: Hebbel Frigyes (Budapesti
Szemle 1913).

Hebbel több versét magyarra fordította *Miklós Jutka*.

A SÍR

Egyszerre ástam, ástam,
Míg testem izma bírt:
Ájult lidércnyomásban
Ástam egy csúnya sírt.

Bódulva vágyakoztam
Édes jutalmamér,
Mert tudtam, hogy a munkám
Végén köszönt a bér.

Fáradt karom lecsüggedt,
Elkészültem vele
És vágytalan-sötéten
Hulltam magam bele.

CONRAD FERDINAND MEYER

Conrad Ferdinand Meyer 1825 október 12-én született Zürichben. Apja történetíró. Meyer jogot tanult, de magánúton szenvedélyesen foglalkozott történelmi tanulmányokkal. 1857 és 1858-ban Párizsban és Rómában élt. Olyan kitűnően beszélt és írt franciául, hogy sokáig habozott, nem tudta eldönteni, franciául vagy németül írjon-e. Csak férfikorában lépett fel. Érett írásai a német elbeszélő próza remekművei. Conrad Ferdinand Meyert Gottfried Kellerrel vetik össze : Meyer az arisztokrata, Keller a demokrata, Meyer a művészebb művész. Keller az emberibb. Küzdenie sohse kellett a kenyérért. Nyugodtan és teljesen a művészetnek adhatta minden idejét és erejét. Halála előtt való éveiben többször elborult az elméje. 1898 november 28-án halt meg.

Meyer nemcsak elbeszélései által hírneves. Verseiben ugyanazt a finom tárgyilagosságot, öntudatos tartózkodást bámuljuk, mely prózáját örökéletűvé teszi. Mégse hűvös versek ezek : tartózkodása lírai, tárgyilagossága az új líra legmagasabb célja felé mutat. A német modern versköltészet őse Meyer. Mint lírikus az örökkévalóság távlatából nézi önmagát és a világot.

MUNKÁI. Zwanzig Balladen 1867 (Húsz ballada), Romanzen und Bilder 1871 (Románcok és képek), Gedichte 1882 (Költemények).

IRODALOM. Conrad Ferdinand Meyer nyelvéről és stílusáról (1910, Kner kiadása).

Több versét magyarra fordította György Oszkár, Kéri Pál (Nyugat), Vajthó László (Német antológia) és Vargha Gyula.

HALOTTAK KARA

Mi néma halottak örökre csatázunk,
 hatalmas a sírban a mi sokaságunk.
 Mi szántjuk a földeket és ti arattok,
 suhintva a rendet, emelve a sarlót,
 és mind, ami kezdet, örökbecsű munka
 a földi kutakba ma átzubog újra,
 szívünk gyűlöletje, szerelme szünetlen
 még lüktet a földön a lázas ereken
 s mit felkutatónk, a tudás hegyi ormán
 a földi futás közepette ma kormány
 s hódít a zenénk, a dalunk meg a képünk,
 babérkoszorúzva halottan is élünk,
 keressük a célt ma is, éjbe törődünk,
 mi sír miriádjai! Térdre előttünk!

MÉG EGYSZER

Még egyszer a hegyre ki, fürge legény —
 Hogy habzik a csermely, a víz csupa fény
 És villog a hó a tetők peremén.

A déli, az északi szél idedül,
 És fönn az orom tetején elegyül.
 Merengek a régi időn egyedül.

Ó friss hegyi lég, üdítő lehellet!
 S te vérszínű rózsza a szikla felett,
 Kunyhó, min a füst koszorúja remeg —

Szétoszlik a köd, a nehéz, keserű,
 Már éled az ég, kinyílik a derű,
 És szárnyal a fényben a saskeselyű!

Keblébe szívem viszi föl-föl a sas,
Az ég közelétől olyan sugaras,
Borzasztja, deríti a büszke magas —

De ott a vadász, íme látom is őt,
A szürke tetőkön a szürke lesőt,
Épp most emelinti magasba a csőt.

Nem szállok a völgybe, úgy éget a láz —
Most küldd a golyót ide, bérci vadász!
Boldog vagyok! Épp a szívembe találsz!

AZ ÚTI SERLEG

Tegnap, hogy az ócska szekrényt fölnyitottam a homály-
ban,

Mit apám adott még, úti serlegemre rátaláltam.
És míg halkán dudorászva vén porát letisztogattam,
Úgy rémlett, a bérci szellő babrál zuzmarás hajamban,
Úgy rémlett, zsendül a pázsit, mint ifjúi álmaimban
S minden csermelyek csobogtak, melyekből hajdanta
[ittam.

MENEDÉKHÁZ

Ott, hol az út kanyarul, alacsony hegyiház a lakásom —
Posta se jó ide már, végre magam lehetek.

Ablakomon figyelek ki az alkonyodó levegőbe,
Semmi nesz! A harkály fönn a fenyőn kalapál.

Könnyű iramlással fut a réteken át az evetke,
Hancurozik vidoran; itt a szabadba nagy úr.

Jaj! De mi zaj riadoz? Mi süvölt a magasba: „Merénylet!”
„Bismarck még haragos!”, „Holnap a pápa fogad!”

Mért ez a hír? Ni az ablak alatt egy csésze fehérlik!

Reszket a drót huzala, zizzen a villamos ár,
Mint a nagy emberiség testében a lelkes ütőér,

Völgyöleken, hegyen át hordja a lázas időt.

SIRÁLYOK

Fönn a gőgös, szürke szikla mellett
 víg sirályok csöndesen kerengtek,
 lengő szárnyon büszke lég-királyok,
 hófehér úton kevély sirályok,
 s lenn a mélybe, zöld tengerhabokban
 a vén sziklacsúcs bókolt nyugodtan
 és borzongtak a szárnyak fehéren
 és csatáztak villogón a mélyen.
 És a víz a kék ég sok hajósát
 oly híven tükrözte lebegőben,
 hogy a vízben és a levegőben
 egybeolvadt álom és valóság.
 Megriadtam, most vettem csak észre,
 a Való s Visszfény milyen rokon
 s félve kértem ott a partokon,
 a szárnycsattogó zavarba nézve :
 És te ? Szárnyakon röpül-e tested ?
 Vagy tükörkép vagy, csalóka festett ?
 A lelked csak színes ködbbe illan ?
 Vagy tüzes vér forr-e szárnyaidban ?

A RÓMAI KÚT

Felszökken a víz s átfolyik
 a márvány-csésze öblibe,
 túlcordul most a második
 s vizét zuhogva önti le ;
 megtölti ez a másikat
 s már víz pezseg a mélyiben
 mindegyik vesz, mindegyik ad,
 árad s pihen,

ÉJI HANGOK

Múzsa, szólj a bús zenebonáról,
mely csiklandja álmatlan fülünket! —
Most az ebek kedves csaholása,
aztán az órák zajos ütése,
aztán a halászok párbeszéde,

aztán? Semmi, csak a láthatatlan,
véghetetlen csönd szellemzenéje,
mint a fiatal mell pihegése,
mint a mély kút messze mormolása,
mint a tompa evezőcsapások,
mint az álom nesztelen jövőse.

ÚJÉVI HARANGZÚGÁS

A morajlás a levegőn átszáll,
hajladoz a szélben, mint virágszál.

Csendbe csengő, halkán tovahangzó
és dagad a mélyből új harangszó.

Végtelen sok, mint a szél s a pára!
Nincsen partja és hincsen határa.

DETLEV VON LILIENCRON

Báró Detlev von Liliencron 1844 június 3-án született Kielben. Liliencron testestől-lelkestől katona volt. Hadnagyi napjaira szívesen gondol vissza: „Ó, hadnagyi időm! — írja. — Az a vidám frissesség és délcegség, az a sok kedves barát és cimbor, az a sok rózsás nap, az a keménnyé acélosodott kötelességérzet és szigorú önfegyelem!” Szerette hivatását. A porosz hadsereggel együtt harcol Ausztria és Franciaország ellen. Mint kapitány sok helyen megfordul. 1889-ben kezd írni, s ekkor már kész művész. Első verseskönyve nagy feltűnést kelt. Természetért rajongó, egészséges, vidám versei az utánzókkal és finom utánérzőkkel szemben visszahatás. Ami azonban ma természetes, akkor idegenszerű volt és ezt a jámbor és friss optimistát „dekadens”-nek keresztelték el. Verseskönyvei egyre növekvő hatást gyakoroltak. Költői hírneve tetőfokán Münchenben lakott. Később visszaköltözött szülővárosába, évekig élt Hamburg mellett, nyugodt, boldog életet. 1909-ben halt meg.

Detlev von Liliencron származására nézve észak-német. Az északnémet pusztaságokat, az északnémet lelket, a katonaélményeit festi. 1879-ben — a német líra megújhodása korában — tűnt föl és a németek őt tekintik az első kifejezetten modern költőnek. Tárgyai még régiesek, sok diákos humor és kedély van bennük (ez különösen huszonkilenc énekes époszában és emlékirataiban nyilatkozik meg), de már észreveszi a nagyvárost és a hétköznapiakat a költészet zománcával vonja

be. Szempontjai nem magasak: az egész életről nincs különösebb mondanivalója. Egy-egy mozzanat ragadja meg, igen erősen: impresszionista. Gondolkozása alig különbözik a német katonatisztekétől: az érzése azonban egy költőé és szeme, friss látása egy művészé.

Nagysága abban volt, hogy egyszerűen látott. Majdnem mindent észrevett. Engedelmesen és szelíden hullottak szemébe a tárgyak képei és torzítás nélkül mutatta. Egy befogadó, aki mégis alkot. Költő, aki szelíd médiuma a világnak. Nem átformáló, továbbfejlesztő és magyarázó, csak újraalkotó. Békés tükör a szeme és nem domború, vagy homorú lencse. Amit lát, frissen, egészségesen a papírra veti, nem torzítja el érzékein. Olyan kedély, mely a külső világról nyugtató híradásokat kap, mását annak, ami előtte van, nem töpreng, hanem mosolyogva vesz tudomásul életet és halált. Az élet? Előttünk van. A halál? Eljön értünk. Minden egyszerű. Nincs jelkép és probléma. Csak szemünkkel láthatunk. Költészete a szem költészete.

Nem érezte magát feltétlenül és mindig költőnek. Bölcs mosolygással nézte a verseit, a művészet fáradtságát, kedvesen játszott a műkedvelőt, mert tudta, hogy a rímeken kívül sok-sok minden van még a világon. Vannak elfinomult idegű művészek, kik annyira magukba mélyednek, hogy fejük felett összezsapnak az álmok hullámai. Ő nem ilyen. Az élet nagy és gazdag. Látása is katona-látás. Nagy távolságokat ölel át egy tekintettel. Egy képet rögzít meg a maga durva mivoltában. Pontos, határozott, néha aggályos. A „vers libre“-t nem ismeri. Kerüli a különködést és a nőies illatszert. Sorai katonásan marsolnak előre. Néha a katonabanda ütemére emlékeztet verseinek muzsikája. Még a csinnadrattát is kihallani. Egy bohókásan jó rím úgy csap bele a hangulatba, mint a cintányér csörömpölése, vagy a nagydob. Szereti a mestervágást. Verekedő, kackiás, bátor. A kétségbeesése már szitkozódás, öröme hurrá-kiáltás.

Az új német irodalom vele kezdődik s vele epocha — az átalakulás kora — zárul be. Évtizedekig volt zászlótartója a küzdelemnek s szerencsésen össze tudta hangolni a multat a jövővel és a harckiáltásokat régi-módi, kissé öreges kedvességgel tompította. A süllyedő bárkáról minden kincset átmentett a Stürmerek modern gőzösére. Higgadt bölcsesség és kiábrándult tudás gyakran kísért költészetében. De nem szégyelte szíve természetes és gazdag melegségét. Még a könnyet se titkolta, becsülethez is juttatta. Családias, hosszú esték-ről, napfényes szüretekről, háborúkról, hagyományokról, ősről újhangú eklogákat írt. Innen az a fűszeres zamat, mely minden versében az ódonság és újszerűség, a tegnap és ma testvéresüléséről, de mindenekelőtt az ő áthidaló, békítő munkájáról ad hírt.

Övé volt majdnem minden, ami a legújabbaké. De övé volt a humor és a patriarkális kedély utolsó aranya is.

MUNKÁI. Adjutantenritte 1884, Gedichte (Költemények) 1889, Der Heidegänger 1891, Neue Gedichte 1893, Ausgewählte Gedichte 1896, Poggfred 1896, Kampf und Spiele, Kämpfe und Ziele 1897, Nebel und Sonne 1900, Bunte Beute 1903, Balladenchronik 1906. Összes munkái nyolc kötetben 1911-ben jelentek meg.

IRODALOM. Gerő Ödön: Liliencron (Pesti Napló), Kosztolányi Dezső: Jegyzetek Detlev von Liliencronról (A Hét 1909).

Versfordítói: Babits Mihály, Barát Menyhért, Faith Fülöp, Franyó Zoltán, Honti Irma, Kiss Arnold, Kún József, Lányi Sarolta, Lányi Viktor, Meskó Barna, Ormos Ede, Rédey Tivadar, Szilágyi Géza, Telekes Béla, Vajthó László.

A KAMCSATKAI KÖLTŐ

Túrj. Légy a bánatod ura,
Ez a keserű pilula.

Csak mondj le, gyűljön a pizsok,
Gúnyoljanak a kóficok.

Ha sírsz, hogy gyatra, rossz a koszt,
Néped még kenyeret se oszt.

Kétségbe estél s azután
Csúfolnak és néznek bután.

„A publikum, a publikum!“
Majd ő fog megsegíteni, bumm.

„A kritikus, a kritikus“,
Milyen öröm, mily égi juss.

„Haló porodba hódítasz“.
Patvarba, gyönyörű vigasz.

„Király a költő mindahány.“
Míg él bohóc e bús hazán.

Száz év multán — megeshet ez —
Jön egy tanár és fölfedez.

Lesz fecsegés, és locsogás,
Hogy mily mesés és mily csodás.

Dicsérnek, szidnak egyaránt,
A koporsóban ez se bánt.

És bár a világ lelkesül
S imád a néped, istenül.

A föld alatt már gyönyörű
Simára rágicsált a nyű.

És kérdik, sírod hol vagyon,
Bedőlt, besüppedt por-halom.

Így szenved a költő, szegény,
Kamcsatka hímes mezején.

SZICILIÁNOK

KORATAVASZ AZ ERDŐSZÉLEN

Tar fák között csereg-bereg a szarka,
 Szajkó csacsog és a vidék föléled.
 Egy citrom-pille, a szelet hadarva,
 El-visszaszáll, úgy karikáz föléd.
 Az ölyv sunyít, hol ing az ekeszarva,
 Vadul lecsap, örülve egerének.
 Nevet az ég, a bimbós és a tarka
 S zsong a mezőkön a húsvétos ének.

KÉTFÉLE SORS

A mi utunk szétágazott mogorván
 És másfelé lejt életünk vidéke.
 Zászlót raboltam én csatáim ormán,
 Tiéd a föld s minden nyugalmas éke.
 Most ősi kastélyodban aluszol tán,
 De senkisémet kérd engem, pihennék-e.
 A szél visz téged, engemet az orkán,
 Legyen enyém a harc, tiéd a béke.

KIS EMLÉK

Fúljon meg a város a hóviharban,
 Mit bánom én, langy csöndben ülhetek benn.
 Csak rémlik ép, ajtóm kilincse kattán
 És macskatalpon a kedves belebben.
 Mellemre ugrik, csüng nevetve rajtam,
 Én összerettenek, vadul-ijedten.
 Fehér foga villog, kacag zavartan
 S arcán a hó még olvad a melegben.

A HARC VÉGE

Mard össze a fogad, mert harc a részed,
 S csapj az „Élet“-re, e vad óriásra.
 Csak rajta! Fegyvert s légy mindig merészebb,
 Ki gyáva, annak vereség a társa.
 Előre hát! A poklokat idézzed,
 Harapj, ha karcol küzdők harci nyársa.
 Csak türelem! Végül szeded a mézed
 S zizeg fölötted kertet régi hársa.

VADÁSZAT UTÁN

Pilledten, szomjasan, lesülve, lustán,
 Az erdei korcsmába benyitok.
 A falra lóгатom sapkám s a puskám,
 Tálat keres kutyám és inni fog.
 Az özvegy a söntésre dől le — bús tán —
 Az alkonyi fényben merő titok,
 De elfordulva mosolyog felém,
 Mennek, ketten maradtunk, ő meg én.

SÍRIRAT

„Mint télidőben az ordasok a szánt,
 Úgy üldözött árkon-bokron az élet.“
 S ott álltam én, az áldozatra szánt,
 Az ordas nyelve reám feketéllett:
 A rágalom, irígység, a falánk
 Kajánság jött s oldalt a legsötétebb,
 Halk macskatalpakon és hallgatag,
 A sunyi pletyka szaporán szaladt.

NYÁRI ÉJ

Távol hegyekre vágta le a mennykőt
 A felleg és elvitte a vihart.

Sovány gebéken bús parasztsereg jött,
 Az aratók daloltak esti dalt.
 A gőzölő tetőkön csendesen nőtt
 Kék oszlopok lég-rácsa és kihalt.
 Most itt az éj, kóvályog a bagoly,
 A lomb alól egy bús citera szól.

ACHERONI BORZONGÁS

A seregély vörös bogyókat csípked,
 Már aratásra zeng a hegedű,
 De jó az ősz, ollóval, s kertjeinket
 Levágja és hideg lehelletű
 Erdőkbe komoran jelen a víz meg,
 Mellette targallyak és gyenge fű,
 S a vízen álmosan átvisz a komp,
 Oda, hol a csönd némasága kong.

MUTATÓK A „POGGFRED“-BÓL, MELYET A KÖLTŐ TARKA-BARKA ÉPOSZNAK NEVEZ, HUSZONKILENC ÉNEKBEN

ÖTÖDIK KÁNTUS : A KIS FITE

Örök borúján árva életünknek
 Van egy kastély, neve Château d'amour,
 Körötte rózsák és nárciszok ülnek,
 Mesés a táj, mereng a lágy azúr.
 Ezer lobogó leng itt — bíbor ünnep —
 Mint amikor a szívünk lángragyúl.
 S éjjel, ha kékelő a hegy, a pázsit,
 Márványtornácán Érosz hahotázik.

Párok a lépcsőn, édes mélabúban,
 Fölöttünk a kis Amorett repül,

A lugasokon hallgatag ború van,
 Az ormain ezüst felhőcske ül,
 Száz hegedűről zsong az éjbe Schumann,
 Minden teremből, mézes énekül.
 És lovagok, sötét páncélba vertek,
 Őrzik az aranyos és drága kertet.

Fitének hívták... Hópihék borongva
 Megzörgetik ott künn az ablakot!
 Egy új hasábot a parázshalomba,
 Hadd mondja nékik: tágasabb amott.
 Jaj, szét ne dülja az orkán goromba
 Zajjal nyugalom, e lágy hab-lakot.
 Nyájas derű árasztja el szobám most,
 Az tol az álmainnak puha vánkost.

Fitének hívták... Édes, csöppnyi állat,
 Mért épp te jössz most, harminc év után,
 Sok nő közül mért téged invitállak,
 Mért téged hoz a rózsá-óceán,
 Mit általúsztam hejje-hujja vágynak
 Dacával én, vad férfi, vad tusán.
 Mondd, mit akarsz? Talán szívemre nyomnád
 Szegény fejecskéd? S én áhítozom rád?

Fitének hívták... Soha egyszerűbben
 Nem kezdődött eféle kis regény.
 Én lovagoltam a tüzes derűben,
 Sarlóval állt a tarlón a szegény.
 Ő sorba rakja kévéit, derülten,
 Én meg reátekintek könnyedén.
 Még azt se tudtam, észrevett-e, ért-e?
 De a szívem már vágyott vágyva érte.

Mi a szerelem? Fényes, égi csillag,
 Mely fölvilágol, hirtelen csoda?
 Emlékezés, mely olykor a szívig hat,
 S lelkünkbe csöppen messze mákonya,

A héj kipattan, édes magot ingat
 S alélt leszel ízétől, tétova ?
 Nem. Jó vagyok neki s ő nékem. Ennyi.
 Az égi lajtorján mennyekbe menni.

Mi a szerelem ? Lázás herce-hurca,
 Bujtó sietség, mely lángokra szít.
 Az első csók forró és titkos útja
 A villogástól a zivatarig.
 Recseg a rengeteg, zihálva-zúgva
 Fakad a rügy és már a vége itt.
 Ami következik, kopott, unalmas.
 Polgári bástya, hogy nyugodtan alhass.

Mi a szerelem ? Jőjj szívemre, asszony,
 Reám hajolsz szelíden s én reád.
 Megcsókolom kezéd, amely virrasztón
 Lebírta az életszörnyek hadát.
 Legjobb barátom, vigaszom, malasztom,
 Ki lankatag lelkemnek enyhet ad,
 Ha haldoklom s a kín parázsa éget,
 Ezt gügyögöm majd : köszönöm tenéked.

Mi a szerelem ? Tomboló, egyetlen
 Nap életünkben, a sötét megyén.
 De jaj, csömör kíséri csak, kegyetlen.
 Egy sóhaj : ejh, nem gondoltam meg én.
 Akárhogy is papolsz nekem, te lelkem,
 A Böske kedves, ám unott egyén.
 Változatosság kell. És nem merednek
 Rád rémei a lelkiismeretnek ?

Fitének hívták . . . Ó te csöppnyi, drága,
 Orcád olyan vékonyka, sápatag,
 Már este átkaroltál, csókra vágyva,
 Kedveske tündér, karcsú lányalak.
 A lóherén égett a hold világa,
 Jőjj a szívemre, hisz úgy vártalak.

S mint hogyha régen vágytál volna énrám,
Épp úgy nyomtad fejed mellemre, némán.

Jut-e eszedbe még, édes, piciny nő,
Hogy bujdosunk sok messze városon,
Ó vad-vidám, szerelmetes keringő,
Dalunk az erdők fáin átoson,
És minden a kívánságunk szerint jó!
Poggfredbe csuktalak el titkosan,
S míg szenderegysz selyembe, nyoszolyádban,
Te zársz el engem, akit én bezártam.

Most itt teremsz nálam, csodás teremtmény,
Tekinteted hideg, fagyos derű
Száll fátyolodból, itt vagy szeretett lény?
Dacos, ijesztő, furcsa, önfejtű.
Lázad növekszik, egyre gerjedezvén,
A hallgatásod babonás, de hű,
Tán egy beteg csillag adott a földnek,
Az tündököl oly vészesen fölötted.

Emlékezem, tavasz volt, tompa, nedves,
Madárdalok epedtek, lángoló.
Damaszk-törőmmel játszottál, te kedves.
Mi járt eszedbe, mily tilos dolog?
Villanva fölkelysz: ferde-vad szemed les,
S a tört ezüsttokjába betolod,
Aztán reám bandzsítasz, mint az éjjel,
Egy gyilkos égő, tébolyult szemével.

Felcsendül egy gyors, gyermekes kacajka
S borzadva fogtam meg a két kezéd,
Gonosztevő! mutasd, nincs vér-e rajta
S mondd, a szíved ki ellen vétkezett?
Ki így tekint, az bűnös, sanda fajta,
Szívemre sandítottál téveteg.
„Hát el a tört!” kacagva fölkiáltasz
És már is egy virágcsokorba szállt az.

Korsómba hullt, amelybe rózsa lángol,
 Sárgák övedzik lágyan a pirost
 És eltakarva a színes virágtól,
 Megbújik a halál szerszámja most,
 Mint kincs pihen és tarka sátorán oly
 Pompázva ízzik minden pici rost.
 Te meg nyakamba dőlsz ; és mint a csermely,
 Zokogsz-zokogsz, langy, csevegő könnyekkel.

Fitének hívták . . . Nincs sehol se mása,
 Ma sem feledtem szürke-bús szemét.
 Lágy szöghaját se, az volt a szokása,
 Átfogta a nyakam, a szende-szép,
 Az éke egypár pirospöttyű zsázsa,
 Mely színeket hajított szerteszét.
 Ily képeket egy festett, Lionardo.
 De láttam egyszer : vad volt és kavargó.

Hamburgba a lófuttatásra mentem,
 Skünn a gyöpon — volt még számomra hely —
 Pénzt tettem a kicsiny lovakra menten,
 Nekem a játék örökös delej,
 Nem is „spóroltam“ teljes életemben,
 De hát megadtam árát végre, hejh :
 Ötven pfennig maradt zsebembe szépen,
 Reggel segít majd bankárom, remélem.

Pezsgőt is öntöttem föl a garatra
 S jártam vígan az utcákon, hahó,
 Oly könnyedén, gondoktól sem maratva
 (Épp hármát üt) és látom a fakó
 Hajnalban a várost, telt kassza, gyatra
 Nyárspolgárnép van itt, beefsteak-faló.
 Minden főváros kusza, összeveissza,
 Mikor a virradat fényét beissza.

A hidak és folyó fölött komorlott
 A házak váza — mostan épülők —

Mint minarétek, vagy hatalmas ormok ;
 Egy gyár kopácsol, messze zaj sűrög,
 Felhők csapatja rózsásan tolong ott
 S bög a hajón vadul a gőztülők.
 Egyszerre éles szél rohan, a nap kel,
 Csömörre, fáradt búra jó konyak kell.

Különb gyönyör van-e ? Aztán a fürdő,
 Végül aludni, amíg itt a dél.
 Milyen alélt vagyok ! A kába, sürgő
 Jeu megviselt ma. A föld végénél
 Messzebb van Poggfred s oly közel. A hú nő
 Mért nincsen itt, ki csak érettem él ?
 Aki szerencsés csókba, szerelembe
 Veszt. Álom ez ? Mi ? Most én emelem le ?

Egy éjszakai kávéházba tértem
 S forgott a zagyva, tarka-barka bál !
 Selyemfiúk nyüzsögnek itt sötétben,
 Hadács, besúgó, szárnysegéd, ki ál,
 Egy orfeum-ripacs lézeng a térben,
 A hadnagy úr civilbe diskurál,
 Ég tudja, hogy kerültek ők e földre,
 Vígán tanyáznak, hölgyekkel karöltve.

Szemben velem egy nő, márvány-kisasztal
 Előtt, mellette a lovag vagyon,
 Vagy hatvan éves, vén és lomha arccal,
 Nyakkendőtűje egy egész vagyon.
 Ily csúnya pondrót ily tündér vígasztal ?
 A rózsá árnyékán a ronda gyom.
 Megvette a nőt, ára van a tűznek,
 Ez a világ : öröktől fogva üzlet.

Szörp- vagy bőrugynök, gondolom magamba,
 Mit bánom én, hozzája nincs közöm.
 Inkább a nőt szemlélem, aki anda
 Tekintetet lövell reám s özön

Tüzet dobál, ránézek csók-sugallva,
 Édes varázskörébe költözöm.
 Lelkünk-szívünk izzott és forrva-forrott
 S az agg előtt laktunk szerelmi tort ott.

Időközönként egy lopott mosolyka,
 Ért engem és én is sokat tudok.
 Reám kacsint a nő, tüzes gomolyba
 Fetrengek és már rajtam a hurok.
 Kérdéseket tesz, szívem ostromolva,
 Mind mély titok és én vagyok urok.
 A szerelem-bog a nyakamba rebben,
 S csak ötven pfennig kuksol itt, a zsebben.

Most végre int. Fölkelnek s íme mennek.
 Sarkukba. Mit? A kis pár összevész?
 Az úr tovább megy. Mi baja van ennek?
 Egy pillanat, még annyi sem, enyész.
 Rossz éjszakája lesz az öregemnek!
 Szálljunk kocsinkba, furcsa az egész.
 Pironkodón kellett szemébe nézнем,
 S bevallani, hogy nincsen semmi pénzem.

A nő kacag s mint két egymásba ömlő,
 Egymás után vágó sóvár folyam,
 Mint tűzpatak, vagy duzzadt-öblű tömlő,
 Mely szétfakad, vágunk egész olyan.
 Megfulladok! Kiált a meggyötört nő,
 Ég és pokol tusakszik komoran.
 Kényelmesen kocog kocsink az utcán,
 Rímelj reá jobban te, hogyha tudsz tán.

Itt a lakása! Ah, milliomm ördög!
 Párducbőrök, bronzok, remek likőr.
 Forró lemezeiről lágyan füstölög köd,
 S orrodba csap a Kiss-me-quick-Odeur.
 Amire vágysz, az itt mind testet öltött,
 Semmit se nélkülöz a joli coeur.

S a hódító hölgy hajlékán felejtem
Poggfredet s jaj a kis Fitét — elejtem.

Egy hétig így feledtem kis Fitémet,
Aztán ócsúdom a Vénuszhegyen,
El a varázstól, nyűgzött lelkem éled,
S Aphrodite vadássza a kegyem,
Nem futhatok, ő sír és méla, révedt,
Én kérlelem, irgalmasabb legyen.
Gyakran fogadkozom: Patvarba, holnap
Véget vetek a kis parázs-viszonynak.

Aztán, mikor elmondtam néki este,
Hogy indulok okvetlenül haza,
Tekintetem kérdezve-kérve leste,
Ment, visszatért s egy borzöld és laza,
Görög köpenyből bomlott ki a teste
És villogott csodálatos nyaka.
Holló-hajában ékes drágagyöngy ül,
Szívem, agyam, erem forr a gyönyörtül.

Zsámolyra ült és úgy hajolt előre,
Mellé rogyok és újra leigáz.
Simítja a hajam, búcsúzva s dőre
Vak szenvedés ront rám, sötét gigász.
Nem álom ez? A kedves régi tűre?
Felszökkenek, megront az éji láz.
Mert az ajtóban, Aphrodite, ott áll
A kis Fite s fehérebb a halottnál.

Nézd, rajta van paraszti viganója,
Mint a mezőn, azt viseli megint,
Kezében a töröm — borzalmas óra —
Játszik vele, most nékem egyet int,
Búvölten állok, csak az Isten ója,
A csillagokra kancsalul tekint.
Mint tigris ugrik nőmre, a görögre,
Egy perc s lehullik az vérben hörögve.

Fitének hívták . . . Hópihék borongva
 Megzörgetik ott künn az ablakot !
 Egy új hasábot a parázshalomba,
 Hadd mondja nekik : tágasabb amott.
 Jaj, szét ne dúlja az orkán goromba
 Zajjal nyugalmam, e lágy hab-lakot.
 Nyájas derű árasztja el szobám most,
 Az tol az álmainnak puha vánkost.

Fitének hívták . . . Édes, csöppnyi állat,
 Mért épp te jössz most, harminc év után,
 Sok nő közül mért téged invitállak,
 Mért téged hoz a rózsa-óceán,
 Mit általúsztam hejje-hujja vágynak
 Dacával én, vad férfi, vad tusán.
 Mondd, mit akarsz ? Talán szívemre nyomnád
 Szegény fejecskéd ? S én áhítozom rád ?

NYOLCADIK KÁNTUS : CSILLAGRÓL-CSILLAGRA

A keselyű az életem unalma,
 Éjjel hiéna, nappal keselyű,
 A torka ásít, hogy mindjárt befal ma,
 S én ásítok, mert minden keserű,
 Nem is csodálnám, ha örvénybe csalna.
 Mit énekelsz, Szirén, bús énekű,
 Miért dalolod a halál danáit —
 Ki nehezül vállamra, mint a gránit ?

Felugrom és úgy meredek előre,
 Megdermedek, állok, mint a cövek :
 Bronz-színű kis zekét visel a dőre,
 És rajta kék, boglár-csatos övet,
 Gyémántos álom az övén a töre,
 A fénye hozzám surran és követ.
 Lázálom ? Honnan ? Úgy beszél amint mi.
 A szavait hűsen tagolva hinti :

„Nem ismersz ? Most jöttem a Sziriuszból,
 Hogy kisleányod nyomban elvigyem,
 Kit földi csókotok a bűnre unszol.

Add nékem ! Elloptátok irígyen !
 Enyém lesz ő, erővel, minden áron,
 Mert megparancsolták nekem, ilyen.”

Mit mondasz ? Őrült vagy, szegény barátom ?
 Állj ! S már is az ajtóhoz pattanok,
 A rés előtt a karomat kitárom.

„Hozhatsz zsinórt, reteszt és lakatot,
 Én kikacaglak, tégedet, te gyáva,
 És az, akit megérintek, halott !”

Benéztem a szemének bús fagyába,
 S irtózatossá ! úgy rémlett, mintha két cső
 Kígyózna hátra, mélyen az agyába.

Ha még tovább nézem, ez lesz a végső
 Percem, de a térdemre leesem,
 S hallok szavát, mely egyre árad és nő.

Reám hajol. Szívemnek vére sem
 Mer folydogálni, a bíbor, a bolygó,
 S hallok szavát, dalolni csendesen :

„Hogy lányod elhívom, az néki oly jó,
 Az égbe röppen. És te küszködöl ?
 Borzongsz ? Figyelj hát a szavamra, golyhó :

A föld csömörletes pöcegödör,
 Nehéz verejtek, sár és trágya piszka.
 Semmitse ér, csak kínozz és gyötör.

Az élet : az jaj, és baj, össze-vissza.
 Hiszen tudjátok. Vágyatok el-el
 Innen, hol a száj könnyek nedvét issza.

Szavunkra jajgatásotok felel,
 És meztelen, bús karotok leverten
 Nyujtjátok esdve az éterbe, fel."

Hallgattam. Hallgatott. A rengetegben
 Bús sejtelem fuvallt át elhalón,
 S arcába nézni most sehogyse mertem.

Tovább beszél s a szava borzalom,
 Egyenként estek rám, akár a csöppek,
 És beledermedt az egész ^{szemem} valóm :

„Nem értek a vadállatoknál többet,
 Ti emberek ! Rongyházi csőcselék !
 A kapzsiság a szívetekbe töpped.

Csak hatalom kell nektek és elég,
 Aki szegény, mint disznó él a sárba,
 S a gazdagé a fény, a nőcseléd.

E posványban serdüljön fel az árva ?
 Lányod miénk ! Mert ő a kincs, arany.
 Engedj ! megyek ! szobácskájába vár ma !"

Tovább lökött, megadtam így magam,
 Acél-erőm, éreztem, letiporja,
 Én, lenge árny, követtem hangtalan.

Az anyja szendergett már lanyha-tompa,
 Adó szerelme szűzi templomán.
 Csendesdeden folyt vérének bíborja.

Gyűrt ágyikóján könnyű, halovány
 Csipkékbe látom lánykám picit testét,
 Rózsás angyalka védi tétován.

A lány piheg. Ocsúdik és repes még.
 Karját kitárja, vággyva, reszketeg.
 A legpirinkóbb, édes, drága Fenség.

Talán bíz az apjának integet ?

Nem, meg se lát : Őt nézi, boldog Isten,
A fényruhás és furcsa Herceget.

Keccsel hajol előtte meg a kincsem,

Utána kap s a férfi hidegen
Mellére fogja és egy szava sincsen.

A lányomat ! Rám néz az idegen,

Nyakára kulcsolódik rózsá-ujja,
Nem — nem lehet — s elernyed idegem.

A kardomat ! És hörgők, lázba fújva.

A győztes áll. Átfogni. Visszaránt.
Raugrom — és lehullok róla újra.

Agyam a téboly fogja, mint a pánt,

Láncokba verve fekszem, haloványon,
Hiú a kérés, a harc egyaránt.

Az összes alvókat fölkiabálom,

Gyilkos ! Segítség ! Ébredj Anitám !
Megmentem őt, bár jönné a halálom.

De csöndesen halad a vad titán,

S nevet, hogy arcom fájó és haragvó,
Az anya alszik s álma lágy, vidám.

És közben eltűnt lánykám és a rabló.

Soká feküdtem eszmélettelen,

Ez éjszakán, majd lassan fölocsúdtam,
És kinyitottam tágra a szemem.

Az ablaknál vigyázok elborultan.

Mit is tegyek ? Fönn csillaghímes ég,
És messze fény remeg a Sziriuszban.

A lelkemen borzalmas nehezék,
 Ha most repülni tudnék. Hol a tolvaj?
 Tán megtalálom az erdőbe még.

Lihegve járok a hegyoldalon, jaj
 Lélekzetem elful, itt egy gyepágy,
 Két halvány márvány-szfinksz, befedve lombbal.

Két tujafa, az ága enyhe, lágy,
 Távol keletről hozták ide, kedves
 Haptákban áll mindkettő, égbe vágj.

Körötte törpe korlát, sűrű fenyves
 Veszi körül, miként szilárd garád.
 Hogy erre még a kósza szél se repdes.

Itten virrasztottam sok éjszakát,
 E hely a rejtély és titok tanyája
 És sok mulasztásért ér itt a vád.

A cipruson, szfinkszen tejszínű pára,
 A téli holdfény élesen dereng,
 Mit enyhít a bokor s a cserje fájva.

Egy furcsa fickó ül merengve lent,
 A lábait keresztberakta szépen.
 Ki vagy te? kérdem, mért e néma csend?

Ő vigyorog: „Ha tudni vágyol éppen,
 Sürgönyhordó vagyok, nemes uram,
 A csillagok közt loholok e téren.“

Csillagsürgönyhordó vagy, csakugyan?
 Röpíts az égbe, vígy hamar magaddal
 A Sziriuszba! Mint a szél suhan.

„Csitt monseigneur! A nyelved jaj de vagdal,
 Oda csak holnap érek, édesem,
 Sok dolgom addig, várj sorodra, halkal.

Az Óvatosság Csillagát veszem,
 Előbb utamba, majd a Fecsegőkét,
 S más csillagokat az éterbe fenn.

Ha várni tudsz s kissé lehülni főkép,
 Veled teszem meg égi utamat,
 S a Szíriuszra is kerül idő még.

De megfogadd, vidéki, jó alak,
 Hogy az úton követsz majd csöndbe, túrve,
 S nem orrolsz, hogyha csillapítalak.“

Megígértem, hogy enyhítem e fürge
 Vágyam s keményen állom ezt a szóm,
 Nem sürgetem, ha száguldunk az ürbe.

Máris repültünk, büszkén, szabadon,
 Az Óvatos Csillagra felszökell ő,
 Melynek körképét ím alább adom.

Zsákokba varrva lógtak itt a lengő
 Gallyak hegyén a bűnös emberek,
 S himbálta őket a langy, könnyű szellő.

A szájokon tiltó ujjuk remeg :
 Hallgatni kell, örökre, mindörökre,
 Csupa farsangi tréfa e berek.

Itt csüngött Moltke is, e kajla körbe.
 Bölcs hallgatás köti az óvatost,
 Máskép elveszti a versenyt, letörve.

E csüngés nékem únt és buta koszt,
 Nincs maradásom szótlán népe mellett,
 És vágytam innen más világba most,

A vezetőmet hajszozni se kellett,
 A Fecsegőknek Csillagára ring,
 Hol a fogak közt locsi-fecsi nyelvek.

Egy szög veri keresztül sorra mind,
 Úgy, hogy e percben már senki se nyelvel,
 Hallgatnak hebehurgya társaink.

Szívük tele méreggel és keservvel,
 A szájukat most be kell fogniok,
 És ajkukon egy árva szócska sem kel.

Titokszegők e furcsa kóficok,
 Most vezekelnek. Menjünk gyorsan innen.
 S a szárnya indul, rebben és riog.

Egy-kettő, célhoz érkezünk el, itt fenn
 Szemünk elé egy nagy mező terül,
 Hol házak állanak, egyforma stíben.

Mindegyik házban egy emberke ül,
 Majd mind öreg, a férfi és az asszony
 S az arcukon közöny, kelletlenül.

Az estbe néztek, búsan és virrasztón,
 Mely haldokolva lassan lehajolt,
 Elégedettség ül mindegyik arcon,

Szívükbe nincsen érzés, pusztá holt,
 Se gyűlölet, és szeretet se lobban,
 Még egy kis ábránd szózata se volt.

Tovább repültünk nyüzsgő csillagokban,
 S tiszafás kertbe értünk azután,
 Mely hús tavaszban fürdőzött nyugodtan.

Gót bronz székekbe, melyeknek furán
 Magas támlája felnyúlt, ült, szeliden,
 Sok, végtelen sok kedves, ifjú lány.

Halottak voltak. A lány ajak-íven
 Gyönyör remeg. Tizenhat évesek,
 S egy elnyomott sóhajtás sír a szíven.

Hajukra lágy mák-koszorú esett,
 Boldog halottak boldog altatója.
 Csókon merengenek az édesek.

Itt látom a leányt, pünkösdi rózsa,
 Mint kisdiák szerettem egykoron,
 Koporsójába porladoz azóta.

Mint régen, úgy szendergett, álmodón
 Kis egyszerű és ártatlan ruhában,
 Érette égtem hajdan, lázkohón.

A homlokát az álmnál puhábban
 Megcsókolom és tágra nyíl szeme,
 S a karja átfog és karjába vágó van.

Lassan hanyatlott a pillája le,
 A karja visszacsuklott és sötét lőn
 Élettelen volt, bús, mint eleve.

Részvéttelen ösztönzött a kísérem,
 A könnyeimbe szólt az öntudat,
 S továbbmegyünk az utunkon, sötétlőn.

A mélybe hullunk, hattyúk, vadludak
 Között repülve : Ó, már itt a földgömb,
 Hiéna-csillag most felénk mutat.

És a szelid ludak lármája földöng
 A vadludak után : a bús ürön
 Ez volt legelső testvéri köszöntőnk.

Hallják a hívást. Tombolás, öröm.
 Sivár, kegyetlen, össze-vissza láрма,
 S átok süvölt, alig-alig türöm.

A pára burka oszlik, szerteválva
 És tompa fény sugára szálldogál,
 Egy járda sok-sok apró utcalángja.

Aztán előttünk egy nagyváros áll.

Csömörletes bűz, bosszantó tetemszag
Csap fel reánk, kietlen és kopár.

Az új képet mostan szemlélhetem csak,
Vadság, gyilkosság, távol és közel
A vérem elsápad, szegény szívem vak.

El innen, az iszony már átölel !

Nem, nem bírom e fájdalom tüzeit, nem,
El innen, el, e szörnyű völgyből, el !

A zaj után csönd dermed észrevétlen,
Szállunk éjjel-sötét erdők fölött
Poggfred remeg fel csöndes pára-fényben.

A régi mentsvár, édes és örök,
Anita az ablaknál bús borúban,
Kezét tördelve sír és könyörög.

Látom haját lobogni szomorúan,
Az Istenhez leányunkért kiált,
Hallom a hangját, melybe szörnyű bú van.

A vad gomolyból vezetőm kivált,
És eltűnik a sajgó, földi kánpad,
Szállunk, elhagyva a sebes sirályt.

Csodálatos csillagvilágok ingnak,
Mint tűzijáték és sebes kerék,
Tűzzel sodorva kóbor útjainkat.

Itten megállunk most egy percre még.
Iker csillag : ezen sok szűzi lélek
Remeg, ki jó volt, jámbor és derék.

Gyermekdeden szolgáltak a szegények,
Istenbe hittek, hívogatva „Őt“
Szívükbe tiszta, bölcs, nemes hit éledt.

Egymásba bámul álmatag szemök,
 És meghajolnak és bókol a pálma,
 Akárcsak egy-egy drága nő előtt.

„Have, pia anima“ lelkük álma.
 Új csillagon vagyunk, hol csönd honol,
 És szürke eső hulldogál szítálva.

Az ember itt mind oly sötét, komoly,
 Vonásukon szelídség és lemondás,
 Öröm, vidorság nincs sehol, sehol.

A homlokuk a bánatuktól pompás,
 Nincs több csalódás, ábránd, örület
 Elmult a jaj, a baj, a földi rontás.

Aztán továbbmegyünk egykedvűleg.
 E csillagon tanyáz a sok filiszter.
 Ó, a sívár és podvás lelkűek.

Sör, politika, kártya. Mit se tisztel
 E nép, ezek a semmiháziak,
 S csupán a bárgyúnak jut erre díszhely.

Új csillag, rajta egy új égi had :
 Ezek a földön mind, mind tönkrementek,
 A bajvívások és tusák miatt.

Tört szárnyaikkal hulltak le a szentek
 S átlőtt homlokkal látok itt sokat.
 Mert útjuk állták aljas regimentek.

Hogy ismerem nemes panasztokat !
 Sosem értettek titeket a barmok,
 S megölt a csürhe, mely komisz, rohadt.

Isten szolgálói, akik jót akartok,
 Csak éljetez, itt zsandár nem kínozt,
 És tiszta lángokat gyujt ez a csarnok.

Itt nem gyötör már többé semmi rossz,
 A vad varangyok, a kontár művészek,
 Járuljatok az ég kapuihoz !

A napotok dereng az éjbe, részeg
 Bolygó, a Szíriusz. Hamar oda.
 Tán visszaadja lányom e szent fészek.

Megérkezünk. Elámít a csoda,
 Tündéri fénnel ékes itt a reggel,
 Ilyet a földön nem láttam soha.

A dombokon szivárvány-ív remeg fel,
 Jön a menet : egy orrszarvún elől,
 Imádatos, nyájas mosoly-szemekkel

A kisleányom. Jobbra-balra dől
 Kezéből a virág, amerre járdal.
 Hogy fölnevelte e lány anyja-öl !

Csodálatos nép megy a réten által,
 Kék-zöld színekkel, cifra, mint a páva,
 Beláthatatlanul sok-sok virággal.

Néztem lányom szemébe, bús fagyába,
 S irtózatos ! úgy rémlett, mintha két cső
 Kígyózna vissza mélyen, az agyába.

Ha még tovább nézem, ez lesz a végső
 Percem, de, jaj, megmentlek gyermekem,
 A rém hiába acsarog fel és nő.

Az orrszarvúra ugrom ! Végtelen
 Várás ! Tusa ! Kacaj ! Egy bús öröklét !
 A tenger ! A hercegnő ! Jaj nekem — —

Felébredek, a langyos kályha öblét
 Érzem Poggfredben, künn a hó fehér,
 S a szörnyű álmokat vadul ütöm szét.

Halotti csönd. Kapingál egy egér,
 A szél kopogtat, rázza künn az ajtót,
 Bolond lázálom, egy batkát se ér.

Felugrom a székeimből, és sóhajtok,
 Egyszerre a másik szobába termék,
 Az anya alszik, bámulom az alvót:

És karja közt ott szendereg a gyermek.

Huszonnyolcadik kántus : A Gyűlölet

Az ellenségnek szól e vers-parancsom :
 Dögöljetek meg fagyba, vízbe, tűzbe !
 Botoljatok a sírba egy narancson,
 Hajrázva nézem végig én, a büszke.

Az orrvérzések halálíg tartson,
 Vitustánc rángasson, pokolba űzve !
 Egy rocska moslék szájatokba dőlhet,
 S nem bánom, egy tüsszentés is megölhet.

A gyűlölet Lucifer és Diána
 Fia és bátyja ő a szeretetnek.
 Tüzes trónon kiáltok a világba,
 Te ronda dög, gyűlöllek és gebedj meg.
 Ha a halálba kushadt, hát utána,
 Charon lapátjával még fejbe verlek.
 Ezt (sajnos) el kell rejteni gyakorta
 S az óriás érzés így törpe-csorba.

A gyűlölet fönséges, szent a perce,
 Mikor cikázik, fölbizseg a posvány

S amint villámokat szór, ölve-vesztve,
 A földet is üdíti, letaposván.
 De az „okosság“-tól e vad szekerce
 Eltompul és a kis harap oly ocsmány.
 Bismarck szavát mondom kevés gyönyörben,
 A nagyszerűt: „Egész éjjel gyűlöltem.“

BÁL UTÁN

Atlaszcipős kis lábadat
 Dugd a kocsiba, szentem,
 Két paripánk zablát harap,
 Hajtsál Johann, de menten!

Mint lankadt ibolyacsokor
 Elszunnyad és reám omol
 A drága, szóke komtessz.

Az éj ködös, egyadta sár,
 Az égen egy piros csík.
 Megrebben a bibic-madár
 És a harmatba mosdik.
 Száguldanak jó lovaink
 S kökényszemével rámtekint
 A drága, szóke komtessz.

Rétről a sarló hangja szól,
 A gerle bűg fel olykor,
 Harapja a kocsink s csahol
 A kuvasz és komondor.
 Sütött a nap, zengett a fény,
 Hogy Gretna Greenbe mentem én,
 Én — és a szóke komtessz.

SZFINKSZ A RÓZSÁK KÖZT

A nyári kertbe némán nyúlik el
 A hófehér szfinksz, a vad macskafajta,
 Két rózsa — hósín, mint a gyolcslepel —
 Talpát szelíden-huncutul kaparja.
 A szörny hallgat, fásultan nézve fel,
 Mint Ramzesz óta, szólni most se balga.
 És néma, néma, mindig, nem felel,
 Lenn verebek csipognak nagy csapatba.

MARECHAL NIELS

Nagy, sárga rózsa álmodott szomorgón
 Márványívek közt, fekete koporsón.
 Nem is tudom, ki tépte és ki hozta,
 Ki volt a márványkoporsó halottja.
 A koporsó sötét volt és kopár,
 Mint karmos szfinksz az éjszakába dermedt,
 A tengerből mint vérpiros koráll
 Szállt a sugár-pettyes, bús esti felleg.

DE SOKÁIG VÁRATTÁL MAGADRA

A rét kies.
 Siess, siess.
 Most hallani, hogy zúg a patak árja,
 De nemsokára túlzengi a lárma.

Szivem, szívem,
 Jójj sebtiben.
 Most még szűzi az erdő tiszta csendje,
 De nemsokára zaj kavarja csengve.

A lombközön
 Sugárözön.

Hol vagy te édes, drága, fürge, nyájas, —
Magadra lányka már tovább ne várass.

Már győz a nap
S ő bágyatag
Kacag és hintázik a karjaimban,
És egy részeg, boldog pacsirta égre illan.

A VADKANOS CIMER

Hollók, sötétlő rengeteg,
Hol csapzott tölgyek rengenek
S báránka sose béget :
Király vadkannal ví csatát
S a sebzett vadkan visszavág,
Lesik, halál-e, élet ?

De robban, mint a jaguár,
A haja borzad, a sugár
Henning a bokron áthat :
Különben hercegi cseléd,
Vadászinas, most közbelép
Segíteni a királynak.

Jutalma kastély, tartomány,
Mit a király küld, a lován
Aranypiros szalag van.
Lovag tekint a címerén,
Sisakrostélyos s feketén
Kisért a szörnyű vadkan.

Évszázad mulik és suhan,
Mint perc. A párka lassudan
Fonalát szötte-rakta.
A nemzetség most kis patak,
Most nagy folyó, mély s hallgatag,
Most habzó katarakta.

Most zátonyos. Beteg, kis ér,
Mit fáradt estbíbor kísér
S tovább enyész a dombról :
Tavaszi lombok közt busul
Egy kis, finom kegyelmes úr,
Ugyan mire is gondol ?

Halál, a vén dzsidás-vitéz
Megfogja őt és kézbe-kéz
Gyorsan tovább sodorja.
A koszorút széttépi, hajh,
Kivész, kihal az ősi faj
S a címer lenn a porba.

GUSTAV FALKE

Gustav Falke 1853 január 11-én született Lübeckben. Első versein még Liliencron hatása érzik, de később kibontakozik dús és egyéni tehetsége. Falke versei egyszerűek, mélyek és finomak: a népdalra emlékeztetnek. Bensőséges és kedves humorú költő, akinek különösen családi és balladai versei értékesek. Ifjúsági írásaiban szelíd kedély ragyog. Regényeivel nem ért el nagy hatást. A lírikus azonban sok kortársát túlélte. Jellemzően német költő.

Benzmann ezt írja róla: „Bensőséges és dallamos, rugékony és eleven, az érzéstől és művészi értelemről életre keltett és átlelkesített összhang a lírája“. Falke Hamburgban él.

MUNKÁI. *Mynheer der Tod* 1891, *Tanz und Andacht* 1893 (Tánc és áhitat), *Zwischen zwei Nächten* 1894 (Két éj közt), *Neue Fahrt* 1897 (Új utazás), *Mit dem Leben* 1899, *Hohe Sommertage* 1902 (Kánikulai napok). 1913-ban, hatvanéves születése napján öt kötetben megjelentek összes munkái.

Verseiből fordított: *Gömöri Jenő, Zoltán Vilmos.*

ÉVEK MULTÁN

Künn a mezőkön már sötétül,
a telt hold fázva kél,
a hallgató erdő öléből
borzongva fuj a szél.

Egykor oly boldogan szerettem
 az éjet, a magányt,
 fukar napokra a szívemben
 őrzöm még kincs gyanánt.

Most álmodom a régi álmot,
 a halk ábránd kikel,
 a vén fán szél sóhaja száll ott,
 mozdul a régi hely.

Mennék, ki a mezőkre készen,
 a régi úton át
 és zárt szemekkel is megérezem
 a holdfény mosolyát.

És szellői a hűvös éjnek
 arcomba lengenek
 s a régi csillagmécsek égnek
 csüggedt fejem felett.

BRUNO WILLE

Bruno Wille 1860 február 6-án született Magdeburgban. Verseibe titokzatos bölcséleti gondolatokat csempész. A természet bámulója, hívő, rajongó, regényes lélek.

MUNKÁI. Einsiedler und Genosse 1891, Einsiedelkunst aus der Kiefernheide 1896, Offenbarungen des Wacholderbaums, Feldpredigt für Daheimgebliebene 1914, Andachten deutscher Dichter 1916.

IRODALOM. Verseiből fordított *Vajthó László* (Német antológia 1150—1400. Budapest, 1916. Singer és Wolfner).

CSÖND

Kulcsold össze
A kezed,
Míg a csöndet
Élvezed!
A hited véd,
Küzdj vele,
A szemed hunyd
Csendbe le.

Bármí jőjjön,
Elzuhog!
Meg se moccanj,
Légy nyugodt!

Büszke, csöndes,
Sziklagát,
Min dagályok
Csapnak át.

Göndörödjön
Habra hab,
Szerteporlik,
Szétszakad !
Míg az orkán
Fenn csatáz,
Hallgat a nagy
Sziklaház !

Bármí jőjjön,
Elzuhog !
Meg se moccanj,
Légy nyugodt !
Ha az élet
Sebet ad,
Az öröklét
Vár reád.

Hogyha gyáva
Bosszú mar,
Felfeszít
Néhány cudar :
Tudd meg, hogy a
Szenvedés
Olvadó hó,
Elenyész.

Megrabolhat
Az idő,
Az öröklét
Békítő,
Ami elmúlt,
Visszatér ;

Drága balzsam
Lesz a vér.

Mert a béke
Ölbe fog.
Álom, áldás
Vár legott.
Mosolyogj hát
Szelíden
Az öröklét
Öliben.

RÓZSÁK

Ó hogy parázslík a sebem,
A lángja lobban, lángja száll!
Ó jaj, mi történt én velem?
Jön értem a halál.

Igen! Egy szörny — az vitte el
Leányomat, emlékezem.
A szörny torkába nyúltam és
Az marta meg kezem.

Beteg vagyok . . . Elébem áll
Egy sápadt ember — oly szelíd.
Alázatosan mosolyog,
Mutatja sebeit.

És vére hirtelen kigyul,
Rózsállik és kacagva foly,
A kezein, a lábain
Ég a tüzes mosoly.

Az én sebem is kivirul —
Ujjongva fénybe öltözött,
Lombos, virágos ág feszül
Bús vánkosom fölött.

A rózsafényű lombokon
 Angyalkám ül és énekel :
 „A szeretet a korona,
 És nincsen gyászlepel.“

Ó lányom, édes gyermekem !
 Most vagy igazán az enyém !
 Bölcsővé vált a bánatom —
 S elalszom benne én.

PAUL BARSCH

Paul Barsch 1860 március 16-án született Nieder-Hermsdorfban.

MUNKÁI. Auf Strassen und Stegen (Úton, útfélen) 1885, Fliegende Blätter 1889, Über der Scholle 1905.

DÉL

Se szó, se szél. A völgy pihen
a dél fehérlő fényiben.

A fű, bokor, virág felett
ólomnehéz álom lebeg.

Kibukkant ott a kábító
színorgiából egy kígyó.

Parázs-szemével messze néz,
úgy látja, mozdul a vetés.

Nem. A kígyó továbboson,
alszik a dél, tűzvánkoson.

Az álom ájulatra leng
és csend van újra, tompa csend.

ARNO HOLZ

Arno Holz 1863 április 26-án született Rastenburgban (Németország). Nagy és nehéz küzdelmei voltak az étellel. 1913-ban a születése ötvenéves évfordulóját ünnepelték és akkor kiderült, hogy Arno Holz hosszú írói pályája alatt alig jutott nagyobb összeghez, sokszor nyomorgott és éhezett. Egyszer be kellett állnia munkásnak egy játékosboltba. Jubileuma alkalmából a némettség rokonszenve megnyilatkozott iránta, de a kor és nagyváros költője ma is csak tengődik. Berlin mellett él.

Arno Holz a lírában a naturalizmust képviseli. Mint költő friss és jószemű; öntudatos; elsőrendű elméleti ember, aki sokat írt és gondolkozott a művészet mivoltáról. Évekig harcolt a szabad, rímtelen vers jogáért. Stílusérzéke pompás. Csalódásig híven tud írni régi korok modorában. Legjelentősebb könyve a „Buch der Zeit“.

Erről a könyvről Szilágyi Géza így ír: „A kötet nem kis része ma már elavult . . . Mégse szabad igazságtalannak lennünk. A kötetnek, mint kortörténeti és emberi dokumentumnak, teljes értéke van ma is: az a hevülés, melynek tüze izzik benne, az az ifjú erő, melynek izmai dagadoznak benne, most is megkapja a kiégett szívűeket és petyhüdt húsúakat. Sok a kötetben a rétori pátosz; 1884-ben még közelebb voltak Herwegh-hez és a Bismarck-féle vasmarkú Ausnahmsgesetz idejében a suttogó szót nem hallotta volna meg senki. A szónoki reflexió gyakoribb, mint a költői képzeletből kibonta-

kozó vízió. Azonban mindent egybevetve: a pátosz sokszor mély zengésű, mint a gordonka szava; a reflexióból nem egyszer csillogó és szemfényvesztő élenkségű szellemesség mosolyog felénk. Olykor megállítanak bennünket fájdalmas érzéstől színezett, minden tendencia híjával levő, mégis minden kifejezett tendenciánál szuggesztívabb képek Berlin világvárosi proletár-nyomorából. Végül pedig értékelnünk kell a bármely stílussal szinte fitymálva játszó, a legmakacsabb formákat erőlködés nélkül lebíró technikát is."

MUNKÁI. Buch der Zeit 1885 (A kor könyve), Phantassus 1898, Dafnis 1905 (Lírai portré a XVIII. századból).

IRODALOM. Szilágyi Géza: Könyvek és emberek (Modern Könyvtár), Lám Frigyes: Arno Holz költeményei (Dunántúli Hírlap 1909).

Verseiből fordítottak: Ormos Ede, Szilágyi Géza, Szász Menyhért, Vajthó László.

NINON

Ninonnak hívják. Az anyja
éjszaka narancsot árul,
lenn a weidendammi hídnál.
Ámde ő szobacicus.

Kis cipellők. Oly kacérok.
És kacér a főköttő is,
mely a göndör, szép fejecskén
hófehéren imbolyog.

Ám a huncut kis szobornak,
amely szemben a tükörrel
kuksol a Makart-csokornál,
semmikép se imponál.

Jól nevet, ha néha reggel
pávatollával porolja,

sőt az óra is figyelmez,
mit beszél a kis szobor.

„Légy szíves, kedves fiacskám
és ne illegj oly kacéran.
„Ninon“-nak hív asszonyod ma ?
Menj, hisz ez nem a neved.

Örzi vagy. Szegény apádnak
fönn a holdba volt a földje,
Három év előtt New-Yorkban
halt meg, mint cukrászinas.

Az anyád él. Sánta, kancsal,
és tubákol. Máskülönben
éjszaka narancsot árul
künn a weidendammi hídnál.“

A SZOMSZÉDAIM

Sötét udvarra nyílik ablakom,
kormos falak, piszkos tetők előtttem,
de bizony amióta itt lakom,
víg bölcselőként már belétörődtem.
Ha kinyitom a bús, kis ablakot,
szobámba friss lég, édes napmeleg jön,
nem fázom és sohase koplalok
s csak egy kis írás az egész teendőm.

Csak egy kis írás, hogyha egyedül
a könyveket búvárlom órahosszat,
egy-egy érzésem dalba sikerül
s a dallamos sor ríme szórakoztat.
Ilyenkor fejemen dicsfény lebeg,
gazdag szívem egy napfényes, nagy oltár ;
boldog lehetnék és elégedett,
de szomszédságom rosszabb a pokolnál !

Nem fuvolás ő, kinek ásatag
 nótája az „utolsó nyári rózsza“,
 se tánc-zseni, aki órákat ad
 s a zongorának bomlott virtuóza :
 Egy varga az s ha az éj árnya jó,
 vén csizmatalpakat izzadva foltoz,
 mellette ül és kötöget a nő,
 porontyai meg sírnak a dologhoz.

Én Istenem, e bús sírás miatt
 álmomból ó de sokszor följedtem ! —
 Láz rázta meggyötört tagjaimat,
 hogy szertenéztem fázva, fél-imetten.
 Ríttak a varga éhes magzati,
 a csecsemő elpilledt a sírástól —
 s ilyenkor úgy rémlett, hogy valaki
 nekik három fekete ágyat ácsol.

Tompán dübörgött egy kopott kocsi
 s a szürke ház előtt megállt setéten,
 kivitték őket a gyász zsoldosi
 a rozoga, sötétlő gyász-szekéren.
 Kortyintott egyet a részeg kocsis,
 girhes gebéit káromkodva verte,
 túl voltak ők már árkon-bokron is,
 de a gyereksírást hallottam egyre !

És akkor is kísértett a sírás,
 hogy ablakomba nevetett a reggel,
 s szemembe búsan ült az éji láz,
 hogy írni kezdtem tétova kezemmel.
 Mit ért a víg, mosolygó bölcseség ?
 Légváram megdőlt, a dal kedve meghalt !
 nem mert sötét volt a rút, szürke lég,
 de mert elnémult a síró gyerekhang !

Sovány kenyérért koldul a szegény
 és szívtelenül gyűri le a gazdag ;
 ez boldogul, tétlenkedik henyn

s érette milliók pincében asznak.
 A gazdagokra selyemágy omol,
 ha pezsgós éjre ráderül a hajnal,
 míg lámpafénynél a sápadt Nyomor
 virraszt fehérén, vacogó fogakkal.

Ó, Istenem, miért van ez, miért ?
 Úgy nyom e szörnyű kérdés, mint az ólom.
 Még énekemben is e gond kísért,
 síró dalomban is ezért vívódom.
 Nincs más a földön, mint vak, szürke gond ?
 A múzsa is a szennyet vájja-túrja —
 szívem egykor dalok víg fészke volt
 s ma hallgatag gyászol, mint egy könny-urna.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FRANK WEDEKIND

Frank Wedekind 1864 július 24-én Hannoverben született, Apja tíz évig volt a szultán orvosa. Anyai nagyapja — Wedekind vallomása szerint — magyar vándorló-drótos volt, aki sokra vitte, gyárat alapított és ő találta fel a foszforos gyujtót. (Később az örültek házában halt meg.) Wedekind eleinte újságíró, majd a „Maggi“-gyár reklámjait írta, cirkuszi titkár, színész, kabaréigazgató, színházi rendező és ott van a „Simplicissimus“ első megalapítói közt. Kalandos, bohóc-szerű, eredeti egyéniség. Minden munkája heves vita tárgya. Lírája regényesen fura. Legtöbb verse : gyászos fíntor.

Ötvenéves korában több német író jubileumot rendezett tiszteletére s ünnepelték őt. 1918 március 9-én meghalt.

MUNKÁI. Egyetlen verseskönyvet adott ki : *Die vier Jahreszeiten* 1905 (A négy évszak).

IRODALOM. *Ambrus* Zoltán : Wedekind : Régi és új színművek (Magyar Könyvtár), *Szilágyi* Géza : Wedekind, a moralista (Könyvek és emberek, Modern Könyvtár), *Kosztolányi* Dezső : Wedekind (A Hét 1907), *Relle* Pál : Wedekind a színész és az író (Renaissance 1910), *Orbók* Attila : Frank Wedekindről (Erdélyi Lapok 1910), *Gömöri* Jenő : Frank Wedekindről „A hőstenor“ elé bevezetőt írt (Modern Könyvtár), Német írók Frank Wedekindért (Toll 1914 április 26), *Bócz* Bálint : Wedekind, a pörlekedő (Színjáték 1910), *Bródy* Miksa : Frank Wedekind (Színjáték 1910), *Mohácsi* Jenő : Der Liebestrank (Színjáték 1910), *Lengyel* Menyhért a halála alkalmából írt róla (Nyugat 1918), Sz. K. : Wedekind (A Hét 1918 március 17).

Verseiből fordított : *Karinthy* Frigyes, *Rédey* Tivadar.

ILSE

Tizenötéves lányka voltam,
 Ártatlan és fehér, szelíd
 És ekkor örült mámoromban
 Megtudtam, a csók részegít.

Kacagott, átkarolt, de enyhén,
 Fülembe súgta: „Édesem“.
 S ájuldozó, bolond fejecském
 Párnámra nyomta csendesen.

Azóta mindnyájuké testem.
 Enyém a legszebb kikelet.
 És majd ha senkinek se tetszem,
Temessetek el engemet!

MENINGITIS TUBERCULOSA

A szem forog, kancsítva néz,
 Kaparász lázasan a kéz,
 Léget a száj fulladva szív,
 Már majd hogy meg nem áll a szív.

A fejbe régen éj tanyáz,
 Nem bántja már a kín, a láz,
 Az álmos ajk dalol, örül,
 Mint esti szél a sír körül.

A kéz parázslík és keres,
 Krétafehér és kék-eres;
 A verejték úgy gőzölög,
 Mint harmat a virág fölött.

A szem tüzel, füttyül a mell,
 A néne doktorért fut el,

Az apa zsémbel, mily beszéd,
Az anya tördeli kezét.

Bejő három síró anyó,
Megárad ajkukon a szó :
Ó Istenem, ó Szűz Anyám,
Szegény, szegény kis árva lány !

Könnyezve, reszketőn, balul,
Mindhárom a díványra hull ;
Az anya kávét hoz nekik,
És égre szögzik szemeik.

A gyermek halkan felzokog —
De nem hallják az asszonyok,
Vitáznak cselédbér felől —
S egy ifjú élet összedől.

STEFAN GEORGE

Stefan George 1865-ben született Bingenben. A kilencvenes években vezére annak a néhány bécsi írónak, aki a naturalizmus olcsó hatásától akarta megóvni a költészetet. Rendkívüli formaművészete (mely gazdag és bensőséges) oly hatást gyakorolt, hogy iskola képződött körötte és sokan, maga Hofmannsthal se tudta kivonni magát befolyása alól. George versei nem bohóc-mutatványok és játékok: kemény mag rejlik bennük. Új német nyelvet alkotott céljaira, mely oly dallamos és festői, mint az olasz. A külsőségekben is eredeti és eredetieskedő: a helyesírást megváltoztatja, nem használ pontot, vesszőt, nagybetűt. Pompás díszkiadásokban, drága papíron, széplelkek és könyvbarátok számára adja ki verseit, Baudelaire-t majdnem teljesen, Carducci-nak pedig sok versét átültette. 1912-ben megjelentette Dante „Isteni színjáték”-át. Szülővárosában a művészet szolgálatának él.

„A George lírája — írja *Lukács György* — szemérmes líra. Az élményekből csak a legáltalánosabbat, a szimbolikusát adja, valami extraktumfélét, megfosztva ezáltal az olvasót minden intim életrészlet megismerésének lehetőségétől. Magáról beszél persze mindig — különben hogyan is jöhetnének létre versek? — mindent, a legmélyebbet, a legtitkoltabbat elmondja magáról és minden vallomással még rejtélyesebb lesz előttünk, még jobban beburkolózik magányosságába. Úgy veti a versei sugarait az életére, hogy a fények és árnyékok játékában gyönyörködhetünk csak és nem látunk semmi

kontúrt tüzes claire obscurejében... Az ő tájai nincsenek sehol sem, de konkrét bennük minden fa és minden virág és az ég egy bizonyos percnék soha visszatérő színeiben ragyog; nem ismerjük az embert, aki áthalad ezen a vidéken, de egy pillanatban lelke legfinomabb rugóinak ezer apró kis kilengését láthatjuk, hogy megint eltűnjék végleg szemünk elől; nem tudjuk, kit szeret, nem tudjuk, miért szenved és miért ujjong fel hirtelen és mégis abban az egy pillanatban jobban megismerjük, mintha minden eseményt ismernénk az életéből. A George technikája: a tipikusság impreszszionizmusa. Versei: csupa szimbolikus pillanatfelvétel."

MUNKÁI. Nevezetesebb verseskönyvei: *Das Jahr der Seele* (A lélek éve), *Der Teppich des Lebens* (Az élet szőnyege), *Die Lieder von Traum und Tod* (Dalok az álomról és a halálról).

IRODALOM. *Lukács György*: Stefan George (A lélek és a formák. Kísérletek 1910), *Turóczi-Trostler József*: Stefan George (Nyugat 1921 április 16).

Verseiből fordított: *Kún József* (Kún József hagyatéka, Singer és Wolfner 1914), *Szabó Lőrinc*.

AZ ÁLARCOS HÖLGY

A termen illeg a sok-sok selyembáb.
De az ő lázát némán földi rizspor.
Lelkében látja a hamvazószerdát,
A bús zsivaj körötte bárhogy is forr.

Kimegy a puszta parkba, a bokorban
Röviden int még a farsangi bálnak,
Didergve dől a jégre... zengve roppan.
Csend, néma fagy, benn táncra muzsikálnak.

A pípés lovag urak és hölgyek
Nem is látták a hínáros mederbe...

De hogy tavasz lett és a kertbe jöttek,
A tó feléjük sóhajtott remegve.

Hallották. És a könnyűvérű század
Nem kérte, mi e tompa, morajos dal...
Tovább fecsegték, vígan dudorásztak
Tréfálva a tréfálkozó habokkal.

A SZŐNYEG

Itt kavarnak emberek, növények
És kevereknek selyemrojt-keretben,
Kék sarlókon fehér csillagok égnek
S minden lebűvölt, dermedt táncba retten.

Kopasz vonalak vége dús cikornya
S ellentmondó a rajzok furcsa teste.
Nincs senki, aki e rejtélyt feloldja,
De az egész felébred egyszer este.

Akkor borzongnak a halotti ágak,
Miket körök, ívek zártak be folyvást,
A bogzott bojt elé nyiltan kiállnak
És végre hozzák az igaz megoldást.

Nem szóra és nem minden percben éppen,
A durvák mitse látnak itt e mintán,
Sokaknak sose szólnak beszédben,
Csak keveseknek szólnak képbe, ritkán.

AZ IDEGEN NŐ

Jött messze földről, éjszakán át
És borzalom övezte házát,
Sütött-főzött és javasolt
És énekelt, ha kelt a hold.

A templomban ruhája cifra,
 Ettől bódult öregje-ifja,
 Mosolya fénylett mocszire
 Férjek, legények vesztire.

De egyszer, amint mocskos éjjel
 Fűvet keresett szerte-széjjel,
 Elnyelte őt az ingovány.
 Mások beszélték tétován,

Hogy a nyílt utca tovaszállott,
 Csak fia maradt ott, a zálog,
 Fehér, mint a gyolcs és haja
 Fekete, mint az éjszaka.

GUSTAV RËNNER

Gustav Renner Freiburgban született 1866 október 17-én. Berlin mellett lakik.

Renner erősen összefogott versei a francia parnasienek hatását árulják el. Újabb bánatos hangú költeményein át-áttör az élet szeretete. Tiszta ritmusérzék és pesszimiztikus melegség jellemzik verseit. Az 1894-ben jelentkezett költői csoportban tűnt fel.

MUNKÁI. Gedichte 1896, Neue Gedichte (Új versek) 1898, Gedichte 1904 (Összeüjtött versei).

Verseiből fordított *Vajthó* László.

CAESAR

Nagy homlokán s a száján megvetés.
Az álla metszett s gyér íves szemölde.
Ujjong a győztes hadsereg előtte
S félvállról a sok vad vitézre néz.

Gondolkozik merész, új terveken.
Ápolt, fehér ujjáival simogatja
Gógös lovát — de a lova szimatja
Vihart jelez s felhorkan hirtelen.

Most egyet int bágyadtpuha kezével
S zúg a vezényszó, a rest föld dübög,
A légiók vágtatnak, szerteséjjel.

Csorog a vér, trónt renget a dühök
S míg légiói megássák a sírunk,
Sátrába tér és diktál: „Irnok — írunk!”

ALFRED KERR

Alfred Kerr (Kemperer) Boroszlóban született 1867 december 25-én. Az új német drámáért évekig heves és meggyőződéses harcot folytatott. Híressé vált Sudermann ellen való hadjárata. Elsőrangú megértője és magyarázója a szimbolistáknak, Ibsen-nek, Hauptmann-nak, Maeterlinck-nek. Az impresszionista bírálatot Németországban ő teremtette meg. Szerinte a kritikus alkotó művész, ezért ösztöneit nem szabad szégyelnie és a bírálendő munka iránt érzett rajongását vagy gyűlöletét bátran, egész lélekkel be kell vallania. A „lant és a parittyá“ kritikusa. Leghíresebb könyve az új drámáról szól. Ez a könyv a jelenkor drámai küzdelmének, a naturalizmustól a szimbolizmusához vezető fejlődésnek a történelme. Másik nevezetes könyve színészportrékat tartalmaz. Egy ily színészportrénak — kritikának — tekinthető az alábbi vers is. Berlinben él. Sok és nagyon heves polémiája volt. Sokáig a „Pan“ szerkesztője volt és a „Tag“ színi kritikusa. A világháborúban ő is önként jelentkezett katonának, de később a béke érdekében indított mozgalmat s harcos békebarát lett.

MUNKÁI. Fontosabb kötetei: *Das neue Drama* 1904 (Az új dráma), *Schauspielkunst* 1904 (Színművészet), *Alfred Kerrs Gesammelte Schriften* (Összegyűjtött művei, 1917. Fischer, Berlin).

IRODALOM. *Fenyő Miksa*: Parittyá és lant (Figyelő 1908), *Pór Leó*: Látogatás Alfred Kerr-nél (Eszendő 1919 február).

Verseket fordított tőle: *Juhász Gyula*, *Juhász Árpád*.

HANAKO

Mosolygok és ámulva nézem,
 Bizsergeti a vért, szívet.
 Japán bizsu, baba egészen —
 És művésznő, csupa ideg.
 Nem költői, festői mámor
 E bájos, apró látomány.
 A lég fuvoláz és nyivákol.
 Halk, fürge léptei nyomán.

Puha talppal szökik lebegve,
 Szűk, kis cipellőket tapos;
 Most macska, majd a bő köpenybe
 Kengurúhoz hasonlatos.
 Hogy ért a pípés széptevéshez!
 Hogy ugrik és mi csókra kész. —
 Halála egy vak tévedés lesz,
 Háton döfi a buta kés.

...Sír — nyeldekel — nem tud kimúlni;
 Kuporog; ködös a szeme;
 Némán vonaglik (pisze nyúlfi)
 S halódva hajlik lefele...
 Japán művészet, ó, szeretlek,
 Most rám fuvallsz, mint egykoron.
 Testvére vagy a zöld füveknek
 (S az állatokkal is rokon...)

FRITZ PHILIPPI

Fritz Philippi 1869 január 5-én született Wiesbadenben.

Mély vallásosságtól átitatott versei egyéniségének tüzeiben zsoltárokká nemesülnek.

MUNKÁI. Aus der Stille 1901 (A csönd), Menschenlied 1909 (Emberdal), Bruder Mensch (Embertestvér) 1914.

ISTEN SZEME KERESETT

Az óriási fenyvesek
mögül egy nagy szem kihajolt
ragyogva. És valamit keresett.
Azt mondják: Most feljött a hold
a hegy fölé.

De a komor lomb
megrezdül: Nem, ez nem a hold —
De az Isten szeme?

És beleborzong
Ág és levél.

De mit keres Isten szeme?

A lombtető és a fatő,
 reámered : mert érzi, ő.
 Ragyog a fenyves és a bükk,
 nyájas tűz árad mindenütt.

Talán az erdőt keresi ? . . .

Elhagyjuk az erdőt s a szent szem
 Rámnéz, hogy engemet kövessen !
 A fénye szinte égetett :

Téged kereslek, tégedet —
 fiam !

HANS BENZMANN

Hans Benzmann Kolbergben született 1869 szeptember 27-én. Ma a Berlin melletti Wilmersdorfban lakik.

A német impresszionista költők közé tartozik. Tökéletes formaművész. Külön említést érdemel hat-száz oldalas német antológiája, melyben az új német költők verseit ízlésesen és jellemzően mutatja be. (Hans Benzmann: Die moderne deutsche Lyrik.)

MUNKÁI. Im Frühlingsturm! 1894 (Tavaszi viharban!), Sommersonnenglück 1898, Meine Heide 1903. Jesus, Eine Evangeliumharmonie 1907.

Verseiből fordított: Gömöri Jenő, Lányi Viktor.

A KÁNAI MENYEGZŐ

A rózsailat és a könnyű borszag
a sárga alkonyatban oszladoztak...
Ó drága nap! Ujjongva szállt az égnek
a lányok ajkáról az örömének,
a hárfa húrja új dalokon pendült,
A korsókból a bor bőségesen dült.
Lágy, bíborpárnán ült a mátkapár
boldogságában elkábulva már...

Egy a tizenkettő közül, Tamás
Így szólt Péterhez: „Égi híradás
ez a csoda, amit ma este láttam —
csoda, amelyben új új tanítás van —

Nézd ezt a párt! A víz ma este bor lett
s két földi élet boldog, égi sor lett!“
És a szerelem dala lebegőn
újjongott a rózsálló levegőn.

A hold ezüstjén fürdött az azúr.
A rossz kapu csikordult és az Úr
egyedül ment ki. Majd visszatekintett:
csupa öröm volt e gazdag tekintet,
Némán bolyongott a vetés között.
A nyári éj holdfénybe öltözött,
madár dalolt, nem egy dalolt, de száz ott,
zizegtek a súlyos-fejű kalászhok,
a hárfa pengett és süttött a hold...
S Krisztus magába volt.

JÖN A HALÁL...

Az ég sötét és bágyatag,
Rozsdás és álmos sugarak.

Egy tarló néz a fák alól,
Egy elkésett madár dalol.

Az éj ma csendbe látogat,
Elfújja a lámpásokat.

Mély hallgatás. Inogva leng
Alá a köd. És újra csend.

A fellegekről — éji folt —
Búsan tekint a vaksi hold.

Egy ellenzős, vak lámpa ég
A nyári éjben. Itt a vég.

Jön a halál...

RICHARD DEHMEL

Richard Dehmel 1868 november 18-án született Wendisch-Hermsdorfbán. Bölcséleti tanulmányokat végzett és a bölcsélet doktora lett. Első felesége, Paula Dehmel neves gyermekíró, aki vele együtt egy kötetre való gyermekverset adott ki. Másodszor is megnősült. Versei sok vitát gerjesztettek. A német bírálók a líráját „beteges“-nek találták és őt is — akárcsak Lilien-cron-t — „dekadens“-nek nevezték. Ebben az időben Dehmel sokat foglalkozott Verlaine-nel (akinek verseit gyönyörűen fordította le németre), a dekadenciája azonban a mivolta legmélyebb mélyéből származik. Nyugtalan és új lírikus, aki az egyéniséget mindenekelőtt valónak tartja és ebben is német. Hanz Benzmann írja: „A germánok művészete az egyéni művészet: az egyéniség és az érzések művészete, ellentétben a román népek művészetével, mely nagyobbrészt formai és értelmi. Ezért nem beszélhetünk egyáltalán német hagyományról.“ Dehmel hagyományok nélkül indult el útján. Talán csak Liliencron-tól tanult — formát és bátorságot. Másként felfogásban — a költészet felfogásában — épp ellenkezője. Dehmelnek erősen körvonala-zott világnézete van. Az emberiség fogalma állandóan fölötte lebeg és harcosa is az új embernek, a tökélete-sebb embernek, aki épebb, jobb és szebb, merészebb és igazabb a mainál. Első nagy sikereit a „Weib und Welt“ című kötetével éri el. Később a „Zwei Menschen“ című lírai regénye, mely sok egymás mellé sorakoztatott románcból áll, megkoronázza sikerét. Dehmel itt for-

mában, hangban teljesen egyéni. A mai kor egyik legjellemzőbb költője. Széptani értekezéseket is írt, színdarabokat is, de a színpadon — épp túltengő egyéni lírája miatt — nem volt sikere. Sokáig Blankeneseben, az Elbe mellett élt. A világháború kezdetén, 1914-ben önként katonának állt, mint hadnagy résztvett több ütközetben s egymásután írta verseit, melyekben erős hazafias, német szellem lüktetett. 1920-ban halt meg s a német nép egy nagy költőt megillető pompával temette el őt.

Az új német költők többnyire lágyak, nőiesek, finomak: Dehmel velük szemben az őserő és a férfi. Rendkívüli szenvedély lakozott benne. Soraiban pátosz izzik. Nyelve, ez a szaggatott, forró, lihegő nyelv mégis bensőséges, mert nem szónoki figurák és költői formák játéka (mint a talmi romantikusoké), hanem az emberrel és világgal birkózó lelkének megnyilatkozása. Őszinte küszködésének, forrongó, sokszor salakos vágyódásának tükre a lírája. A legtöbb lírikus befogadó: az életet tükrözteti önmagában. Dehmel lázadó: azt az egyenetlenséget veszi észre, mely az élet és végtelenbe törő vágyai között van. Mozdulatai szélesek, földet és eget átölelők. Azon nyersen és véresen szakadnak ki érzései, de a pillanat tüzében rögtön dallamos formát öltenek magukra, azt a formát, mely belső igazságukhoz legjobban illik. A német nyelv újraalkotója és gazdagítója. Hívei prófétát látnak benne. Bizonyos, hogy nagy verseiben új világ vajúdik. Még szerelmes dalai se elomlóak és epedőek. Harcias, bátor a szerelme is. Skálája pedig tág. A líra minden területén, hánykódó és kiáltó ditirambusaitól kezdve a gügyögő gyermekversekig, egyénit és maradandót alkotott.

MUNKÁI. Erlösungen 1891 (Megváltások), Aber die Liebe 1893, Lebensblätter 1895, Weib und Welt 1896 (Világ és asszony), Zwei Menschen (Két ember) 1903. Összegyűjtött művei tíz kötetben 1906-ban jelentek meg. Volksstimme, Gottesstimme, Kriegsgedichte 1914.

IRODALOM. Gerő Ödön: Dehmel (Pesti Napló), Franyó Zoltán: Richard Dehmel (Független Magyarország), Sárközi

György : Dehmel (Nyugat 1920), *Körmendi Ferenc* : Richard Dehmel (A Hét 1920 február 12).

Több versét lefordította : *Bardócz Árpád*, *Goór Pál*, *Franyó Zoltán*, *Juhász Árpád*, *Juhász Gyula*, *Kaffka Margit*, *Kacsovich Tibor Béla*, *Migray József*, *Oláh Gábor*, *Ormos Ede*, *Radványi Ernő*, *Vajthó László*.

AZ ÚSZÓ

Győzött ! Elérte már a partot.
Győzött ! Ezért volt az egész.
Kezén a hab tajtéka harsog
S még egyszer a dühös tengerre néz.

Előtte föld, szirt, szürke partfok,
Paskolja a fekete vész,
De állja s büszkén felszökellik.

Most minden úgy lesz, ahogy eddig
S még egyszer a dühös tengerre néz.

MAGÁNY

Így, csendbe menjünk a ködös mezőn ;
Itt nem zavarják a nyugalmam üdvét,
Érezhetem, mi jó az egyedüllét.
Se szó, se szél ; a sápadt este jön,
Vastag köpenybe fogja fel a léget
S a mozdulatlan test gyönyörbe réved.

Csak a szívem hallom ; nem életért sír,
A kék, a kín süllyedve elpihen,
Hátam mögött tűn el, mint két vihar,
Mely birkózik egymással és kihal.
Mit háborogsz, én lázadó szívem !

Te többet érzel, mint a többiek,
 A nő, barát és az összes szívek ;
 Ők is magányosak. Nézd : a sötétség
 Mélyébe zöld láng lobban félve halkán,
 Egy pályatűz — nézd : így égysz egymagadban.
 Tovább, tovább, ahol ember se él még.

De mit akartok ? El, el ! föl a dombra,
 Mely a homályba duzzad. Félre, arcok !
 Követnek ; ó szárnyam ha volna ! —
 Cserjék remegnek a mezők fölött
 Koboldszerűen, a domb füstölög,
 Míg a párák nedves, izzadt lidérce
 Magát a földből jó kövérre szívja ;
 El arcok, félre, félre ! Hogy lihegnek !
 Követnek ! Ó magánynak szörnyű kínja.

A töltésen leroskadok alélva,
 Nyirkos sínen parázsló homlokom.
 Jaj, jönne csak a tipró vaskerék ma !
 A hús acél agyamba mar mohón,
 Kezem vonaglik a vastestű pánton ;
 Megszakadok. Figyelj : most : légy erős :
 Egy öblös fütty üvölt huhogva bántón,
 Két szem buggyan ki a ködös homályból
 És — mit akar az az árnyék, ott távol,
 És mért inog az az égerfa, mért ?

Már mozdul és jó ; újra éledek,
 Közel az árnyék és felém sötétlik,
 Alakba tör — vagy örület csupán ? —
 A ködön egy kemény és éjsötét csík.
 Fürkészhöz szemem megenyhül szeliden :
 Köszönt — elúzi bús magányomat :
 Hahó, egy ember — Ó magány — szívem —
 S kattogva vágat el a gőzvonat.

TOILETTE

Ó ne jőjj hozzám hosszú ruhádba,
szikra gyúljon utadon, ezernyi!
jőjj rohanva, két karod kitárva!
Kastélyomba nem jut el piperkőc —
tépđ le az uszályod — bérceken jössz, —
csak rövidszoknyába jó szeretni!

Tükrödnél ne illegj büszke díszben,
mert magányos künn az éj az erdőn
Legszebb vagy te sápatag-mezítlen,
csillagos, derengő párafénynél.
Messze szarvas bög, sötét az éjjel
és vidám kakuk kacag esengőn.

Hogy piheg melled, szorít a fűződ!
és aléló tested egyre bágyad.
Szíved ugrál, vágyad el nem űződ!
Két karom vadul magába foglal —
ahogy megszülettél! — le a ronggyal! —
s az egész föld a menyasszony-ágyad.

TIKKADT LÉG

Az égbolt egyre csak sötétlett,
szobánkban is egész sötét lett,
jöttek fakó, bő fellegek.
És súlyosan forgott a kóris,
lázongott ez a csöndes őr is
és két levélke röpkedett.

A fülledeg szobám aszú
csöndben, mint kriptán ver a szú,
lármázott a tiktakos óra.
Ajtóm mögött halk-tétova
hangon szólt ki a zongora
a folyosóra.

Az ég szürkült, mint a pala
és sirt a zongora dala,
játszott a nőm.
A szél a kőrisfát gyötörte
s kavargón szállt a por, a pörnye
a levegőn.

Bukdácsoló, síró kezecskék
a hangot sápatag keresték
és reszketeg,
az asszony búsan azt dalolta,
mint egykor, vőlegénykoromba
s éreztem, pihegett.

A felhőkön az éj borong át,
a hangok tompák, egyre tompák,
mint kések, tompák, élesek,
a régi nászi dalra csend ült,
s belőle két gyermekhang csendült —
akkor villámlott és esett.

ESŐBEN

Az én időm a dús kemény vihar ;
Nyakam csuromvíz, hull a víz a fákra,
Borzong a kert álomvert lombjaival,
Az ágon ernyedten vár a madárka.

Kukucskál a bús lombon át az ég,
Mint hogyha sose oszlanék a fölleg.
Most csendbe nézhet már a tájra szét
És megtekintheti a béna földet.

A fáradott világ oly lomha, agg.
Se kén, se kín, a bú s közöny megülték.
Az úrbe mos a zajgó áradat
És minden szürke — szürke — egyre szürkébb.

NEFELEJTS

Kék nefelejts a kovács műhelyébe —
mit is kereshet itten ?

A ház mögött, a csermelynél, a béke
virul talán meghitten ?

Tompán zakatolnak a vaspörölyök :
a ház dübörög.

Haladjon a munka, a munka !

A vas nekiizzik, a víz a nagy üstből
rácsorran a lángra, messzire füstöl,
s felröppen a szikra-por újra.

De néha egy arc — kormos, büszke, nyers —
némán az égszínű virágra bámul.

És mintha egy hang szólna a szobából :
ne felejts !

GYEREK-GÜGYÖGÉS

A Mikulás, apa, apuska !

Most trombitált, de oly erősen,

Még a postás se tud úgy, ő sem.

De aztán elment innen újra.

Két hosszú-hosszú orra volt,

Jégcsap lógott az orra végén,

Az egyik nagy volt, mint a kémény,

Másik pici, picurka volt

S rajta sok angyal lovagolt,

Kezükből egy csodás zsinag,

Cipőjük épp, mint a tied.

Aztán egy ember a zsinaggre

Ugrott, mint egy nagy, csúnya medve.

S hancúroztak az angyalok ;

A jó Istenke jött amott.

És haragudott, igazán
Megszeptentem ; úgy ám apám —

„De Detta ez még se való,
Mit hazudozol össze itt ?“

Hát kinek árt apám a szó
S nekem-nekem oly jól esik !

„Vagy úgy ? — Na jó.“

ÉNEK FIAMHOZ

Házunk vihar vigyázza fönt,
szívem az éjszakába dőng
vadul, így zúgott a fatönk,
hogy felriadtam, mint gyerek.
Én kisfiam, figyelj ide :
bölcsőd pihéibe
apád szavát sóhajtják a szelek.

Én is kacagtam könnyedén
egykor és föl se keltem én
viharra, ám jött egy kemény
éj, mint a mai.
Morajlik az erdő vajúdva, hajh,
mint akkor, hogy a tompa zaj
úgy mennydörgött, akár apámnak szavai.

Halld, borzad a bimbós rengeteg,
a fák ma körökbe rengenek,
fiam, az álmaid felett
az orkán tombol és kacag.
Az sem hajolt meg senkinek,
a lombon át feléd liheg :
ne hagyd magad !

S ha akaratját köti rád,
 édes fiam majd agg apád,
 ne értsd meg, mit kiált a vád :
 halld a tavaszt, gerjedve szabadul !
 Halld, házunk orkán söpri fönt,
 szívem az éjszakába döng
 vadul . . .

ROHAM

Serkenj, ragyogó nap, dalolva ocsúdj.
 Gránát tüze táncol, az lobbadoz úgy.
 S pacsirta cikáz a magasban.

Előre, előre ! Érclelkű szavak.
 Fegyverre ! Rekedten szól minden ajak . . .
 S pacsirta cikáz a magasban.

Kész ! Tűz ! Ropog is már. Egy tompa fohász.
 Káromkodik egyik, másik vihorász.
 S pacsirta cikáz a magasban.

Ugorj ki a sáncból és vágj hevenyén,
 Zörögve csikordul a drótszövevény.
 S pacsirta cikáz a magasban.

Ugorj ki ! Előre ! Te ördögi boly !
 Öseemberi bögés. Síp, harci sikoly . . .
 S pacsirta cikáz a magasban.

Mit, lankad a tűz, halkul odaát ?
 Egy ifjú esett el, ti árva anyák . . .
 S pacsirta cikáz a magasban.

Bizony fiú is hal, hal itt apa is,
 De rajta, ha ott a halál maga is . . .
 S pacsirta cikáz a magasban.

Kén-bűz, parazsak, rom, por, füstös üteg,
Előre vitéz! Légy vak, durva, süket!

S pacsirta cikáz a magasban.

Hurra! A szíved bár száz ízre hasad,
Merítsed a tűzbe, a vérbe vasad.

S pacsirta cikáz a magasban.

Vadállati hörgés és vért köp a száj,
Báránka-könyörgés, meghalni de fáj.

S pacsirta cikáz a magasban.

Győztünk! kiabálja ezer fiatal
Száj és lihegő mell. Ó szent diadal.

S pacsirta cikáz a magasban.

ALFRED MOMBERT

Alfred Mombert Karlsruheban született 1872 február 6-án. Mombert viaskodó tehetsége nehéz veretű szavakban talál enyhülést. Képzelete kozmikus értékeket kapcsol egybe. Csodálja a tengert, a titokzatos végtelenséget. Tárgya : a Világmindenség. Sötét dalai nemcsak erőteljesek és kemények, hanem egyúttal hajlékonyak is. Bámulatos kifinomult ritmusérzéke még tökéletesebbé teszi álomlátó művészetét. Stefan George csoportjához számítják.

MUNKÁI. Tag und Nacht 1894 (Nap és éj), Der Glühende 1896, Die Schöpfung 1897 (Az alkotás), Der Denker 1901 (A gondolkodó), Die Blüte des Chaos 1905 (A káosz virága), Der Sonne-Geist 1905 (A nap-lélek), Aeon der Welt. Gedichte 1907, Der himmlische Zecher 1909, Der Held der Erde 1917.

Verseiből fordított : *Gömöri Jenő, P. Pál Ödön.*

ALTATÓ DAL

Halkan hull a hó a tájra,
Halkan hull a hó a szívre.
Nemsokára eltemet.

Ó de szépen fáradtál el
ifjú asszony !

Fehér ködökben álmodik a nap,
 a ködben egy tüzes szív.
 Ez elfáradt a fénytől,
 Az elfáradt a csóktól
 Nyugodni készül; és
 elalszik.

Ó de szépen fogsz aludni
 ifjú asszony.

FELIX DÖRMANN

Felix Dörmann 1870-ben született Bécsben, május 29-én. Most is Bécsben él. Sokat ír a kabarék számára.

MUNKÁI. Neurotica. Sensationen. Gelächter.

AMIT ÉN SZERETEK

Szeretem a hervatag ajkú
nárciszt, ha a szirma bíbor,
szeretem azt, kit a vad bú,
a sors s a harag letipor.

Szeretem azt, aki sápadt,
a bús-szemű asszonyokat,
akikben az alkonyi lángnak
haló tüze sose lohad.

Szeretem a puszta kígyóit,
mert mind hús, síma, ravasz ;
a dalt, mibe sírva vívódik
egy messze halál-panasz.

Szeretem a büszke smaragdot,
oly szívtelen és halavány ;
szeretem, ha sugárzik a partfok
a kékszínű hold sugarán.

Szeretem, ha a bánatos illat
vad, részegítő, nehéz.
Szeretem, ha a fellegekig hat
a vízen a fekete vész.

Szeretem, szerelemmel imádom,
amit senkise szeret.
Az én csodaárva világom,
mindazt, ami furcsa, beteg.

HUGO VON HOFMANNSTAHL

Hugo von Hofmannsthal 1874 február 1-én született Bécsben. A bécsi szimbolisták lapjában (*Blätter für die Kunst*) tűnt fel, mely hadat üzent a naturalizmusnak és új művészi eszményekért harcolt. A naturalizmus akkor már a lírai versekben is jelentkezett. Jelszó volt, hogy az igazi művész nem állhat elszigetelten korában, meg kell hallania a nyomor hangját, észre kell vennie a tömegeket, a társadalmi és politikai küzdelmeket. A bécsi lírikusok ezzel a demokrata elmélettel szemben a művész arisztokratizmusát, teljes fölényt vallják. Egyetlen méltó tárgya a költőnek az, ami örökkévaló. Versei lassan érjenek meg. Formája legyen tökéletes és előkelő. Ennek a csoportnak összes elve megtestesül Hofmannsthalban. Ideges félelemmel nézi a jelent. A multba fut, idegen korokba, idegen népek közé. Úgy érzi, hogy az élethez mindig odatapad valami szenny és hogy a naturalisták a művészet mivoltát hamisítják meg. Formális klasszicizmus: ez Hofmannsthal művészete. Teljesen bezárkózik verseibe. A művészet öncél. Bájos, lenge és mély ütemekben kiélhetjük az életünket. Hofmannsthal verseinek száma elenyésző a drámai alkotásaival szemben, de azért csak lírikus és egyéniségét a verseiből ismerhetjük meg. Arisztokratikus, márványhideg, klasszikus és stilizált. Mélyről felszakadó szavaiban évek tartalmát és érzésenergiáját sűríti össze.

Alfred Kerr így ír róla: „Finom, hűs, szomorú kedvvel költ ennek... vagy annak a „modorában“.

Látom, hogy jött a világra: az első sikolya stilizált volt, az első tette egy arabeszk . . . Talán csak egy költeményből való ez a költő. Látja magát költeni. Nem éli be magát a jelenbe és nem kiabálja ki, ami a lelkét perzseli. A költőiességbe transzponálja magát, a távol-ságba merül, magára ölti formáját és végül olyasmit mond, ami tulajdonképpen formája által jelentős . . . A szépség különös, elmúlt világában él, mely se oly szép, se oly nagy, mint a mi világunk, — de elmúlt“.

Utóbb *Strauss* Richard operáihoz szöveget írt (Rózsagavallér, Ariadne Naxosban).

MUNKÁI. Összegyűjtött verseit 1904-ben adták ki (I—II. kiadás). *Gesammelte Gedichte*.

IRODALOM. *Nádai* Pál: Hofmannsthal (A Hét), *Somlyó* Zoltán „A Halál és a Balga“ című drámáját lefordította és bevezetővel látta el (Modern Könyvtár), *Bálint* Lajos: Hofmannstahl (Magyar Hírlap 1910 december 18), *Feleki* Géza: Az új Hofmannsthal (Színháztér 1910), *Relle* Pál: *Christinas Heimreise* (Renaissance).

Verseiből fordított: *Franyó* Zoltán, *Harsányi* Zsolt, *Mohácsi* Jenő, *Rédey* Tivadar, *Stollmann* Sándor, *Szakáts* László, *Vajthó* László. Az „Elektra“ című drámáját lefordította *Váradi* Antal és a Nemzeti Színház mutatta be.

KORATAVASZ

A szél tovalebber
a puszta fasorba,
s titkot visz a csenden
az éjbe sodorva.

Amerre ma sírnak
eltáncol a szellő
és balzsamos írnak
hajunkba lehell ő.

Lerázta az ákác
szirmát, ki se festett,

hűtötte az ádáz
lázat, mi heves lett.

A puszta, a szűzi
allén tovaszárnyal,
az árnyakat űzi
és játszik az árnnyal,

körötte az éji
rét illata repdes,
suttogva kíséri
s az éjszaka csendes.

Érinti lehével
a víg nevetőket,
bolyongja az éber
és puha mezőket.

A fuvola ajkán
sírt-rítt dala lágyan
és látta a halvány
alkonyt, bíbor ágyban.

Szobánkba beszállva
halk dalt rebeg, édest,
ing-ring a homályba,
kioltva a mécsest.

A MULANDÓSÁG TERZINÁI

Lehelletük még az arcomba rebben :
hogyan lehet, hogy édes napjaink
eltűntek, a szeleknél sebesebben ?

Ez oly panasz, mit halandó nem ér fel
s jaj, fogcsikorgatás rá béna mind :
hogy minden mállik-múlik minden évvel.

S hogy ennen-Énem, a szabad, a hűtlen
egy kisfiúból nő ki s nappal-éjjel
mint kósza, idegen eb jár körültem.

S hogy : százak óta éltem már magam
és őseim halotti köntösükben
egyek velem, akár ennen-hajam.

Egyek velem, akár ennen-hajam.

A RÉGI BÉCS

Tiszafák és sok magas rács,
Címerek avított aranyja,
Csillogó szfinksz a sűrűben ...
... Kordul a kapu s csikordul —
Álmosító vízesések,
Álmosító bús tritónok,
Rokokó, porlepte, édes.
Nézd ... ez Canaletto Bécse,
Ezerhétszázhatvanas Bécs ...
... Barna, zöld, szelíd tavacskák,
Sima párkány, síma márvány
S hajráznak, mint vízi lányok
Az arany s ezüst halacskák ...
Módosan nyírt pázsit alján
A karcsú leándereknek
Hercigül egyforma árnya ;
Ágak bolttá boltozódnak,
Ágak fülkévé feszülnek
És feszes szerelmi párra,
Hősre és hősnőre várnak ...
Három delfin ont vizet most
S csobban a kagyló-medence ...
Gesztenyék virágeseje
Illatozva, fényesen hull
S vízbe lippen a medencén ...

... Messze túl a tiszafákon
 Hegedű sír, klarinét rí
 S mintha ezt is ők mívelnék,
 A cukros kis amorettek,
 Melyek a párkányon ülnek,
 Rózsát fonva, hegedülve,
 Márványvázák, száz virág közt,
 Jázminok meg orgonák közt,
 Méla sárga violák közt....
 És a párkányon közöttük,
 Hölgyek, pípesek, kokettek,
 Violaszín monsignore-ok...
 És a fűbe lábaiknál
 És a lépcsőn, drága párnán
 Gavallérok, nyájas abbék...
 Parfümös gyaloghintókból
 Mások más dámát emelnek...
 ... A gallyak közt fény cicázik,
 Szőszke nőfejekre villan,
 Csillan a sok tarka párnán,
 Gyepre és kavicsra hullik,
 Nyúlik az állványra lágyan,
 Mit hamarság összeróttunk.
 Szőlő kúszik, inda csúszik,
 Átölelve a gerendát
 S cifra színbe, híva intve,
 Rebber a szőnyeg, tapéta,
 Pásztor-szcénák, huncut ábrák
 Watteau édes tervezetje...
 Lomblugas nekünk a színpad.
 Nyári nap színházi lámpánk,
 Így játszunk teátrumot mi,
 Játsszunk en-darabjainkat,
 Mind koránnyílt, lágy, szomorkás
 A lelkünk komédiái,
 Tegnap és ma tarka kedve,
 Csúf sorunk csinos fonákja,
 Síma szók és cifra képek,

Talmi érzés, szörnyű vérzés,
 Haldoklások, epizódok ...
 Pár figyel, pár ránk se vet még ...
 Álmodik, csacsin nevetgél,
 Fagylaltot szop ... és csevegnek
 Roppantul galáns ügyekről ...
 ...Szegfűk szélbe imbolyognak,
 Hófehér és nyurga szegfűk,
 Mint fehérló lepketábor
 És a pincsi nagy haraggal
 Egy kevély pávára kaffog.

RAINER MARIA RILKE

Rainer Maria Rilke 1875 december 4-én született Prágában. Itt nevelkedik és a cseh óváros — zengugos utcáival, piszkos házaival — mély emléknyomot hagy benne. Élete zajtalan. Tanulmányútra megy Münchenbe és Berlinbe, később Olaszországba és Oroszországba, azután Oberneulandban (Brémában) lakik, végül Párizsba költözik, ahol megtelepszik és Rodin titkárja lesz. Sokáig élt Párizsban. 1914-ben, a világháború kitörésekor Bécsbe költözött, a hadtörténeti múzeumban dolgozott. A háború alatt nagyon keveset írt.

Rilke külön helyet kér magának az új német irodalomban. Az „osztrák“ lírikusok csoportjához számítják őt. Ausztriában fejlődött ki leginkább az érzések tisztelete. Stefan George, Hugo von Hofmannsthal és Rilke: e három költő képviseli legjellemzőbben az osztrák lírát. Valami sajátos metafizikát keresnek mindnyájan. Olyan metafizikát, mely kevesebb vagy több, mint a szakszerű bölcelet, a gondolatokat táncra perdíti és a szavakat zenévé nemesíti. Gondolatokat érzének, melyek dalok, s kérdéseket, melyek oly közel vannak a bölcelethez (és oly távol vannak tőle), hogy versszakokba kíváncsoznak. Ez a líra azonban csak titokzatos, de nem bölceleti. Semmi köze azokhoz a tudományábrándokhoz, melyek a múlt évszázadban jelentkeztek józan, hideg poéták fejében. Az osztrák líra csak utalás valami magasabbra, egy fölfelé mutató mozdulat, mely egy ember elbámulását magyarázza, egy különös

embert, egy nagyon különös embert egy nagyon különös lelki helyzetben, ennek az embernek egy furcsa másodpercét, ennek a másodpercnak egy félig öntudatos, félig öntudatlan hangulatát, melyet kimondani szinte merészség.

A szlávokat régente szklávoknak (rabszolgáknak) nevezték. Rilke-ben van valami szláv (és szkláv) alázat. Testtelen ábrándozó, aki mindent odaad az embernek. A szolgaság benne oly végtelen, hogy átfinomodik és megdicsőíti önmagát. Rilke úgy tud adni, hogy az adással mindig gazdagabb lesz. Ami körülötte van, a valóság, csak túlvilági álom. Az igazi érték önkívületben nyílik ki. Mozdulatlanul marad s a mozdulatlanságban távolságok lázát érzi. Egy értelmi és érzelmi elfinomultságon keresztül eljut a stilizált, jelképes vallásossáig, a sugallatig, az egyénisége rejtett magváig.

Első versei kedves és finom csipkemunkák : nőies, de nemes művészet. Bírálói később Baudelaire és Dante hatását emlegetik. Színei gazdagodnak. Egyénisége akkor bontakozik ki teljesen, mikor Párizsba érkezik és megismerkedik Rodin-nel (akiről legszebb tanulmányát írta). Rodin fejleszti ki benne a plasztika iránt való érzékét. Az ember eltűnő folyamat, egy dal megütött hangja, mely éppen most van elhangzóban. Egyéniségünk, mely tudatunkban az élet minden pillanatában mint örökkévalóan szilárd és elpusztíthatatlan él, a következő másodpercben már örökre elveszett. Egy idegen ember szemében és lelkében néha horgonyt vethetünk. Vagy még inkább a tárgyokban. Ezek nyugvópontjai elsikló életünknek. A művész ezzel a távlattal szemben alkot. Rilke úgy látja az életet, mint Rodin : egy pillanatban és egy villanatban. Azért ír, hogy megrögzítse az elsuhanó életet.

Művészetének tetőfokát jelenti a „Stundenbuch“ (Órák könyve), ez a különös imakönyv, melybe minden mondanivalóját összefogja. Minden addigi írása zárándokút, hogy ehhez a könyvhöz és az Istenhez érkezzon. A kétségek feloldása ez : egy kacagó és viharos szepti-

men-akkord. Elfinomult érzés-élet működik itten, mely indításait arról a láthatatlan területről szedi, melyről tudjuk, hogy életünket ép oly mértékben befolyásolja, mint az öntudat fényében égő terület. Még modorossága is, melyet sok bírálója kifogásol, az önkívület lázát szolgálja.

Rilke érzéseit a maga egészében közli velünk. Költői ereje abban van, hogy nem tágítja a kategóriákat, de úgy ad át mindent, mintha magából egyszerűen belénk helyezné. (A legtökéletesebb közlésmód.) A közbeeső út azonban sötét. Képzeljük el, hogy egyik világos szobából jönnek a szavak a másikba és itt is világosság van, csak a folyosó szűk, homályos és nem látni, kik és mik ezek a szó-követek, hercegek-e vagy koldusok, nevetnek-e vagy sírnak, eltakarják-e az arcukat, vagy reánk néznek és felénk igyekeznek. Ha megrezdül a nyelv, fogalmak zenélnek. A forma lényeggé válik. A ruha hozzánő a testhez.

Rilke művészete klasszikus tökélyű: mélyen és nyugodtan hullámszik komoly célja felé.

MUNKÁI. Larenopfer 1896, Traumgekrönt 1896, Advent 1898, Das Buch der Bilder 1902, Das Stundenbuch 1906, Neue Gedichte I—II. 1907—1908 (Insel-Verlag), Die frühen Gedichte (Korai költemények), Requiem 1909, Das Marienleben 1913.

IRODALOM. Kosztolányi Dezső: Rilke (Nyugat 1909 szeptember 16), Túróczi József: Bridge Laurids Malte feljegyzései (Nyugat 1910 december 1), Bányaí Marcel: Rilke könyve (Renaissance).

Versfordító: Bálint Lajos, Benedek Károly, Fehér Júlia, Franyó Zoltán, Kállay Miklós (aki a „Stundenbuch“-ot egészen lefordította), Kardos Béla, Kúthy Sándor, Lányi Sarolta, Majthényi György, Szabolcsi Lajos, Vajthó László.

AZ „IMAKÖNYV“-BŐL

(Az emberi életről, a zarándokútról, a szegénységről
és halálról)

A sápadt Ábel így beszél :

Én nem vagyok. Bátyám tett vélem valamit
s szemem nem látta titkos ujjait.

Előlem a napot elfüggönyözte,
az arcom arcával tiporta össze.

Most maga van.

Úgy érzem, él szegény boldogtalan,
mert nem teszük azt véle, mint velem.

Mind ott hever élettelen,
haragjától mindenki elvesz,
mindenki néma és beteg lesz.

A bátyám virraszt s én ezt rebegem,
ámen.

Reám gondolt az éj, a végtelen ;
rá nem.

*

Munkásaid vagyunk : segéd és mester
csak téged épít, nagy Középhajó.

És néha jó egy Vándor, fáradt testtel,
és megvilágosít, beszélni kezd el,
mutatva, mi a helyes és a jó.

Táncol alattunk és inog az állvány,
kezünkbe oly súlyos a kalapács
s egy perc jó tőled az idők homályán,
mint tengerről a szél s arcunkra szállván
már érez is a lakatos, az ács.

A kalapácsok erre rengve rengnek,
kopácsolástól süketül az agy,
mit a kezünk estére abbahagy.
S ekkor jövő kontúrjaid derengnek.

Isten, te nagy.

*

Én nem hiszem, hogy a kicsi halál,
mellyel merészen packázunk naponta,
kegyetlenül megront és lekaszál.

Én nem hiszem, hogy majd utunkba áll;
mert élek és építek a romokra
s vérem pirosabb, mint a rózsaszál...

A mélyem mélyebb, mint a köd,
s mit rám riaszt, a félelem.
Hisz amiből világra jött:
az életem.

Igy mennek ép
a kolduló barátok szerteszét;
az ember retteg és a szíve ver
s nem tudja: vajjon ugyanaz-e mindig,
kettő van-e, tíz-e, vagy tízezer?

Csak egy kezét látunk kinyúlani,
mely meztelen és sárgán átölel —
olyan közel:
mint hogyha en-ruhánkból nyúlna ki.

*

Te vagy a Kormos, aki suttog
s minden kuckó téged körít.

Jaj, a tudásunk oly rövid.
 Te a titok, mit sohse tudtok,
 öröktől fogva örökig.
 Te vagy a Bús és a Borongó,
 ami súlyos tartalmat ad.
 Te vagy a szótag, mit a zsongó
 énekbe zenget a szorongó
 s száján megújra fölszakad.

Mert így tanítottad magad :

Te vagy, aki társ nélkül állasz
 s a dús reád nem örökös.
 Te vagy az Együgyű s a szálas
 Paraszt te vagy, a nagyszakállas,
 öröktől fogva örökig.

*

Örökkévaló, megmutatkozái.
 Szeretlek úgy, mint egy kedves fiút,
 ki mint még-gyermekeket hagyta magamra,
 mert trónra hívott téged amaz út,
 amely előtt a föld csak pici lanka.

Öreg vagyok és hátramaradott,
 ki nagyfiát csak bajjal fogja föl
 s nem érti a sok új gondolatot,
 ahova maga akarhatja tör.
 Sokszor remegek mély, bús üdvödér,
 mely idegen hajókon lebeg el,
 magamba vágylak, ha bú, öröm ér,
 s az éjbe vágylak, mely nagygyá nevel.
 Sokszor nem is vagy kétlő álmaimba,
 ha az Idő fúj rám, e röpke szél.
 Majd olvasok : És az Evangelista
 minden helyütt nagyságodról beszél.

Az Apa vagyok ; de a Fia föl,
 magasba száll, hová az Apa nem mer,
 Ő benne a vágy új utakra tör,
 Ő a Jövő és Ő az Anyaöl,
 a Visszatérés és a Tenger.

*

Kiolthatod szemem te : látlak,
 tömd be fülem, hallom szavad,
 láb nélkül is kúszom utánad,
 száj nélkül hívlak hallgatag.
 Törd le karom, én átölellek
 szívemmel mint egy csoda-kézzel,
 fogd le szívem, lázas velőm ver,
 s ha agyamat zúzod te széjjel,
 véremre veszlek új erővel.

*

Te vagy az Agg s égett hajadban
 bús pörnye száll, tüzes korom,
 te vagy a roppant Láthatatlan
 s pörölyt emelsz mindenkoron.
 Te a Kovács, ki lankadatlan
 állsz az üllónél, mint torony.

Te vagy, kinek vasárnap sincsen,
 ki tétlenül sosem barangol,
 meghal, de nem mond le a rangról,
 hogy csorba kardot élesítsen.
 Ha állanak malmok, fűrészek,
 s mindenki víg, mindenki részeg,
 mi halljuk a pörölyverésed
 minden megkonduló harangról.

Te vagy a Mester és a Roppant,
 ki mindent tud, de nem tanul,

az Idegen, ki idetoppant,
kiról susog sok-sok lopott hang
s nő híre, gyorsan és vadul.

*

Te a jövő vagy, éj virradata,
a végtelenség síkján felviharzó.
Vagy éj s idő után harsány kakasszó,
vagy hajnali mise és szűzi tarló,
és idegen és halál és anya.

Te vagy a folyton változó világ,
ki a sorsból kiharsansz szabadon,
csak selypítgetnek panaszok, imák
és ismeretlen vagy, mint a vadon.

Te a dolgoknak mélyült mélye vagy,
mivoltodat némán elhallgató,
és másnak lát a földön minden agy,
hajónak part vagy és partnak hajó.

*

Sosem nyugosznak itten el a házak,
mert vagy mindig temetnek valakit,
vagy mert a szív titkos parancsa lázad
s botot, köpenyt ragad föl az, akit
távolba bolygó fényed elvakít,
és útrakelnek megkeresni százak.

Sosem ürül ki az az utca, melyen
hozzád sietnek, titkos, égi rózsza,
mely ezer évbe csak egyszer virul ki,
Sötét tömeg megy, titkaid hajósa,
s fáradva fog majd a szívedre hullni.

De láttam én a hosszú sereget,
s azóta azt hiszem, hogy köpenyüknek
mélyéből fú a szél s mihelyt lecsügged,
elül a szél is a vidék felett — :
oly óriási volt ez a menet.

*

Tedd, hogy legyek utaid őre
s figyeljek minden kőre lenn,
szőgezd látó szemem előre
a sívó messze tengeren ;
hadd nézzek a nagy vízmezőre,
hogy a folyó kifut a dőre
fényből az éjbe, csöndesen.
Küldj sivatagba, ahol ostor
gyanánt hatalmas szél zörög,
s mint ruha áll a nagy kolostor
sok meg-nem-élt élet körött.
Ott, hú zarándok, énekellek,
amíg piheg bennem lehellet,
nem tántorulok meg, tudom
s egy vak, öreg apóka mellett
megyek a sose-járt úton.

*

Uram, a nagyváros oly rémítő,
itt minden szétzüll, szerteszéjjel ;
a legnagyobb is menedékhely —
nincsen vigasz, csak kín és kétely
s úgy elröpül fölötte az idő.

Az emberek itt búsán tengenek
a mély szobákba bágyatag mozogva,
félénkebben, mint a fiatal csorda,
míg künn a föld piheg nagy darabokba,
de ők nem tudják s élnek csüggeteg.

A gyermekek itt ablaklépcsőn nőnek
s egyhangú árnytól bús pici szívők
és nem tudják, hogy künn az ébredő reg
dallal, virággal köszön a mezőnek —
s oly szomorú gyerekeknek lenniök.

Szüzek serdülnek itt föl ismeretlen
s álmodnak a gyerekkor hajnalárul ;
nem ez a vágy volt a gyerek-szívekben
és késő álmuk reszketeg bezárul.
És függönyös hátsó szobákba ásva,
bús anyaságuk is olyan setét,
most hosszú éjek kényszerű sírása,
majd pár elernyedtt, lomha, csöndes év.
A holtak ágyai is árnyban állnak
s a sírhoz mind epedve vánszorog
s úgy hálnak meg, láncában a halálnak,
mint elhagyott kolduló asszonyok.

*

Itt emberek élnek, fakók, fehérek,
s meghalnak ők öledbe, bús magány.
S nem tudja senkisé, micsoda méreg
van mosolyukba, hogy a gyenge kéreg
lehull az arcukról vad éjszakán.

Porig alázva járnak mindenütt,
a balga rendnek szolgálni se tudva,
elhervad a ruhájuk, mint a dudva
s idő előtt vénül meg szép kezük.

Zúg a tömeg és nincs ki őket ója,
bár tétovázó és oly gyenge mind, —
csak a bitang eb, az utcák futója
megy a nyomukba, halkan, egy kicsinyt.

Prédái ők ezernyi fájdalomnak,
és minden óra új és tompa bú,
kórház körül magányosan bolyongnak,
és várnak, míg kinyílik a kapu.

Ott a halál. Nem az a régi pompás,
mit gyermekkorba áhít meg a böcs, —
a kis Halál az, bús és oly nagyon más ;
s ennen-Halálunk, mit megölt a rontás,
úgy csüng lelkükbe, mint a zöld gyümölcs.

*

Ők nincsenek. Csupán csak a szegények,
kik akaratlan élnek és bitangul ;
az arcukon a kín az ősi bélyeg,
torzak, kopárok és búsak a harctul.
Rájuk viharzik minden, ami ronda
s minden szemét az ő arcukra hull.
Oly féltek, mint a himlős ágy pizsokja,
bitangok, mint a tört edény s a rozsdá
és mint a naptár, melynek napja múlt —
s mégis : ha a föld egyszer bajba volna,
mint rózsaláncok reszketnének tisztán,
úgy fénylenének, mint egy szent talizmán !
Mert ők a szűzi hónál szűzebbek
s mint a ma-szült vak-állat és a harmat
és egyszerűek s csak téged követnek,
nem is akarnak, csak *egyed* akarnak :

hogyan szegények legyenek mindörökké.

*

Mert a szegénység lelkünkben a nagy fény . . .

*

Te vagy a bús, a legszegényebb,
a kő, amelynek nincs semerre hely,
a bélpoklos, a kósza lélek,
ki a városba szerte kerepel.

Mert nincstelen vagy, mint a szellő
és póreségednek még rongya sincs,
te néked a bánat-lehellő
árvák kopott-szokott ruhája kincs.

Olyan szegény vagy, mint a magzat,
akit méhébe fojt a lány,
szorítva ágyékát a gazdag
élet csirázó hajnalán.
S szegény vagy : mint a tavaszi eső,
mely háztetőkre boldogan szemerkél,
mint börtöni vágy, amely csöndesen kél,
fájó fogoly-szíveknek jól-eső.

S mint a beteg, ki más oldalra fekszik,
s már boldog ; s mint az utazás szélén
ingó virág, mely elsodródik estig,
s mint kéz, amelybe sírnak, oly szegény . . .

Mi hozzád mérve a fázó madárhad,
mik a kirugdalt, éhező ebek,
mi a bukó, árnyékán a halálnak,
és a bús állatok, miket bezártak
s aztán a rabtartó elfeledett ?

És mi az éji menedékhely,
mi az otthontalan tömeg ?
Nem malmok ők, csupán piciny kövek
s mégis örölnek, ha kenyér kell.

De te vagy a jó, aki mást ó,
a koldusoknak koldusa ;
inség-rózsája, a csodás-jó,

a kenyeret napfényre váltó
örökre ifjító csuda.

Te vagy a halk, kivert, az árva,
ki hontalan, s földről az égre néz ;
sosem fogad be téged a határfa.
Viharban ordítasz. Te vagy a hárfa,
min összeporlik itt minden zenész.

*

És nézd csak : a testük mint a menyasszony
és úgy folyik tovább, mint a patak
és mint egy szép tárgy, úgy él hallgatag,
csodásan él és áll a földi harcon.
Karcsú, sugár és most még vézna csak,
s bús, mint akiktől lett a sok bús asszony,
de a fajta szül sárkány-fiakat
és hallgat a tűrés völgyén virrasztón.

*

Mert lásd : ők nőni fognak, sokasodni
és őket az idő megóvjá majd,
úgy szaporodnak, mint a rét bogyói,
édességekkel földve a talajt.

Mert boldog az, ki sose lakomázott,
kiknek eső paskolta fejüket ;
hozzájuk dőlnek mind az aratások
s ezerszeresen fizet a szüret.

És élni fognak, hogyha minden elvész,
ha porba reccsennek országok, államok,
úgy kelnek majd fel, mint sok kipihent kéz,
míg másokat megölt a tengve-lengés
és minden nép és minden kéz kifáradott.

*

A szegény háza az oltárfiók,
 ott balzsam és öröklét lesz az étel
 s ha jó az este szóttalan zenével
 magába tér, kitágul szerteszéjjel
 s az éji csöndbe dalt hallani ott.

A szegény háza az oltárfiók.

A szegény háza a gyerek keze.
 Ő nem veszi el, mit kíván a felnőtt
 csak egy bogárkát, amely téveteg jött,
 egy kavicsot, mit a patak is ellök,
 szálló fővényt, kagylót, zenélve zengőt ;
 a mérleg ez, amely egy kicsivel több
 súlyt is mutat, úgy méri a jövőndőt
 s rázkódva rándul-rendül lefele.
 A szegény háza a gyerek keze.

És ő a föld, anyánk és mindenünk :
 Egy eljövendő kristály, mely szelíden
 csillog világos, tompa, röpke színben ;
 és mint az ól, meleg, szegény, mezítlen —
 de vannak estek : s akkor-akkor minden,
 és minden csillag onnan int nekünk.

*

A városok csak a bűnt sokszorozzák
 s mindent magukkal rántanak mohón,
 a barmot széttörik, mint a mohos fát,
 és népeket sütnek meg érc kohón.

S az emberek bálványa a kultúra,
 megbomladoz bennük a súly-egyen
 és haladás nekik a csiga-túra
 és csak rohannak derűre-borúra,
 mint a kurvák illegnek begyesen,
 lármáznak ércel, völgyön és hegyen.

Lidércek őket tévútra viszik,
 és élnek ők és nem lehetnek ők,
 a pénz növekszik, nyúvi az erőt,
 a pénz hatalmas s ők gyengék, picik
 s búsan vánnnyadnak el, idő előtt,
 várván, hogy a bor és méregk malasztja
 őket múltó öröme rákapassa.

*

Szegényeid szenvednek, mint a falka,
 amerre néznek, bánat és magány
 és égnek-fáznak, mint a lázrohamba,
 lakásokból kiverve és rohanva
 bitang halottak künn az éjszakán ;
 piszkolja őket a sár és az ucca,
 olyanok, mint napfényen a dögök —
 s a véletlen s a szajhák léha pucca
 s a lámpa s a kocsi rájuk röhög.

Ha van egy száj itt harcra, védelemre,
 illesd meg Uram, hogy értük perelne.

A FIÚ

Olyan szeretnék lenni, mint azok,
 kik vad lovukkal szállanak az éjbe,
 fáklyákkal, égre borzadó hajakkal,
 a hajsza roppant viharába félve.
 Legelől állanék, mint egy ladikban,
 nagy lennék, mint felgöngyölt lobogó
 Sötét, de rajtam fénnel lobogó
 aranysisak. S mögöttem a sötétben
 tíz ember várna sorakozva szépen,
 oly nyugtalan sisakkal, mint enyém,
 sötét, öreg, vak s mégis csupa fény.
 Mellettem lenne egy és fújna-fújna.

a trombitával és száguldanánk
 és trombitálna utat és magányt
 és mint az álom szállnának újra s újra ;
 a házak térden állanak elébünk,
 a görbe utcán új és új magány int,
 terek terülnek : és mindent elérünk,
 zápor gyanánt zuhognak paripáink.

A SZOMSZÉD

Miért követsz, idegen hegedű ?

Miért van, hogy a te síró, keserű
 búd mindenütt nyomomba szálldos ?

Száz ember ríkat ? Vagy csak egy magányos ?

Van olyan, aki benned hinni tud még,
 és minden nagyvárosba van nehány,
 ki nélküled folyók mélyén aludnék ?

És miért találsz mindig reám ?

Miért, hogy mindig azok mellett élek,
 akiknek édes húrjaid bűgása,
 mely mondja : súly és teher az élet,
 a terhek-terhe, kín és kő és mázsa.

PONT DU CARROUSEL

A Vak, ki a hídfőnél áll, olyan,
 mint névtelen országban a határkő,
 nem változó, mellette emberár fő
 s az égitestek némán-komolyan

körötte lejtnek s ő a Középpont,
 mert minden összevissza, százfelé ront.

Ő az Igaz, ki már sietni fáradt,
vad, kacskaringós utakon vigyázva,
Ő a sekély és hétköznapi lázba
az Alvilág felé vivő bejárat.

ŐSZI NAP

Uram : itt az idő. Oly hosszú volt a nyár.
A napórán fektesd el hosszú árnyad
s engedd az orkánt a pusztára már.

Még csak néhány kövér gyümölcsöt éressz,
adj nekik még két délies napot,
hogy a belük napfénytől lenne édes,
míg a tüzét borrá változtatod.

Kinek nincs háza, annak sose lesz tán,
ki egyedül van, egyedül marad,
hosszú levelet ír és olvas eztán,
vagy bús allékban járkal hallgatag
s bámulja a fakó napsugarat.

VIHAR

Ha vágat a felleget az éjbe mogorván
s az orkán
bút tornyoz a gyászbahaló egek ormán,
elfödve a földet egészen :

Érezlek, hetman, messze téged,
(kit vágy tüze éget,
hogy hősi néped
az égbe vezesd.)
Vízszintes tarkód érzem akkor,
Mazeppa.

Gőzölve rohan velem a paripám,
 hátára kötözve az éj fenyeget,
 eltűnik a föld, a világ, a vidám
 s csak őt tudom én, a hatalmas eget.

Fölöttem villámcsóva ég
 s úgy fekszem alatta ép,
 mint lenn a vidék ;
 szemem nyitott, akárcsak a tó
 és benne látható
 az ég.

VÉGZETES ÓRÁN

Aki most zokog valahol,
 ok nélkül zokog valahol,
 értem zokog.

Aki most nevet valahol,
 ok nélkül nevet valahol,
 engem nevet.

Aki most indul valahol,
 ok nélkül siet valahol,
 hozzám siet.

Aki most meghal valahol,
 ok nélkül hal meg valahol :
 reám tekint.

AZ ÖNGYILKOS DALA

Egy pillanat. És eltökélt
 kedvvel lógok. Csak a kötél
 ne vágja el a kés.
 Hisz multkor is mint új elembe
 fürödtem a halálban és
 a végtelen zúgott belembe.

Ide nyujtjátok a kanálnyi
kis életet.

De engemet már a halál hí,
engedjete.

Tudom, hogy életünk az ég
és a világ tele fazék,
de nem megy a vérembe már,
csak a fejembe száll.

Ha szereti is némelyik,
engem halálra émelyít,
Most ezer évig nem kell élet
és szigorú diétán élek.

AZ ÁRVA DALA

Én Senki vagyok és Senki leszek,
Most még kicsi, aztán éjbe veszek
s elhalkul a vád.

Anyák, ti apák
nyujtsátok az éjből a kezetek.

De jaj, mit is ér törődni velem,
úgyis letiporják árva fejem,
Mit kellek is én : ma még korai,
holnapra befednek a sír porai.

Csupán ez egy ruhám van itt,
az is vékonyka és avított,
örökre kitart ez a kis ruha rajtam,
s tán ebbe fogad az egek ura majdan.

Hajam kevés és gyér felette
(ilyen marad örökké)
egykor Valaki úgy szerette.

Most nem szereti többé.

DÁVID ÉNEKEL SAUL ELŐTT

I

Ó Király, hallod-e hárfahangom,
messzeséget nyit s benne mi szállunk :
csillagok súrolják már a vállunk,
majd esővé és virággá válunk
s újra élet kél az árva hanton.

Leányok érnek, akik egybefűznek,
mert ma asszonyok és engem űznek ;
érzed illatát sok gyenge szűznek
s ifjak sírnak a bezárt kilincsen
és lihegnek, hogy a kedves intsen.

Vajha visszahozná ezt az ének.
Ámde részeg és dadogva vall :
Éjszakáid, ó Király, az éjek —,
jaj de szépek voltak, jaj de mélyek,
s nőid teste is mily fiatal.

Dalnokod emlékeztetni óhajt.
Ám a kézbe fulladt női sóhajt
mily húron beszélje el a dal ? —

II

Ó Király, te mindezekkel áldott,
aki teljes-súlyos életeddel
nyomsz s beárnyalsz, most hozzád kiáltok :
lépj le trónodról, törd össze, vedd el
hárfámat, mit ellankaszt az álmod.

Mint szedett fa, olyan az én hárfám :
és gyümölcsös ága pusztá már,
köztük napok üressége vár,
mik jövendenek —, s én várok, árván.

Éjjel itt ne hagyj a hárfa mellett ;
 Ó Király, e gyermekkézre nézz :
 azt hiszed tán, hogy a női mellek
 oktávját nem éri be e kéz ?

III

Ó Király, elbujsz a titkos éjbe
 és rabul tart mégis ez ideg.
 Nézd, dalom nem zendül fázva-félve
 és a tér körülünk oly hideg.
 Árva szívem és zavart szíved
 a haragod fellegébe csüng most,
 egymást marják, egymás ősi titkát,
 és egy görccsé forrad két szívünk most.
 Érzed-e, hogy egymást alakítják ?
 Ó Király, most lélek lesz a súly.
 Hogyha összetartunk, régi s új,
 te az ifjúhoz, és én az agghoz,
 lelkünk mint egy új csillag kalandoz.

JOSUÉ UTOLSÓ ORSZÁGGYŰLÉSE

Mint a folyó, mely szétszakítja gátját,
 mielőtt más folyóba omlana,
 a legöregebb törzsön úgy kiált át
 utolszor Josué kemény szava.

A nevetők megbujtak holmi zugba,
 a szív, a kéz érezte a veszélyt,
 mint hogyha harminc csata zaja zúgna
 egyetlen szájbán ; és e száj beszélt.

És elámultak rajta újra ezrek,
 mint ama jerikói nagy napon,
 de most a sok-sok kürt ő benne rezgett
 inogni kezdett életük, vakon.

hogy védtelen engedtek néki nyomban,
elfogta őket görcsös borzadály,
még meg se gondolták, hogy Gideonban
Ő ordította fel a napra : Állj : —

S az Isten jött már, félve, mint a szolga,
tartotta a napot, hogy keze fájt,
a harcos törzs felé, magasra tolva,
csak mert valaki kimondta az állj-t.

Ez Josué, az agg, ki mitse téve,
alig taposta már-már a porondot
és nyomta vállát száztíz súlyos éve.
Most felkelt és a sátorokba rontott.

Ropogott mint a jégeső görögve :
„Mit ígértek Istennek ? Rengeteg
Isten kísért, de meg ne rengjeteK.
Mert akkor szertemorzsol az Úr ökle.“

Majd gőgösen csak ezt mondá a népnek :
„Én és házam övé vagyunk örökre.“

És erre mind : „Küldetésünkbe védj meg,
jelet adj, gyámolítsd a tévedőt ...“

De ő csak hallgatott, mint régen, egyre,
még látták, amint felhaladt a hegyre.
Aztán nem látták soha többet őt.

AZ OLAJFÁK KERTJE

Ment fölfelé, a szürke lombon át
oly szürke volt, az Olajfák sorába
és lehajtotta poros homlokát
forró, vonagló tenyere porába.

Ide jutott. És ez volt csak a cél.
Most megvakultan vágjak a homálynak
és hirdessem, hogy a hatalmad él,
hogy vagy, mikor magamba sem talállok.

Nem vagy én bennem. Jaj, te végtelen-nagy.
Sem másokban. És itt a kőbe sem vagy.
Sehol se. És engem mindenki elhagy.

Itt állok minden emberek jajával,
mit enyhíteni vágytam kegyed által,
ki nem vagy. Ó, lelkem ezer halált hal...

S mondják : egy angyal jött az éjen által. —

Miért egy angyal? Ah leszállt az éj
és közönyösen babrált a falombban,
gyermek riadt az éji nyugalomban.
Miért egy angyal? Ah leszállt az éj.

Az éj pedig nem is volt óriásibb ;
így suhan el az éjek sora rég.
Kövek hevernek, néha egy eb ásít,
Bús éj, olyan az egyik, mint a másik,
mely vár, amíg megpitymallik az ég.

Mert ily könyörgőt angyalok csapatja
nem hallgat meg s az Éj se fogja föl.
Az Elveszőt a föld magára hagyja
és eltaszítja Őt tulajdon atyja
és nem fogadja be az anya-öl.

PIETA

Így látom, Jézus, lábad újra mostan,
mely egy ifjúnak lába volt még hajdan,
mikor kezembe véve sírva mostam ;
milyen zavartan reszketett e hajban,
mint tejfehér vad a bokorba, halkan.

Így látom tested, mit még nem szerettem
s ez az első szerelmes éjszakánk.
Sosem feküdtünk össze még mi ketten
s most a tömeg bámul, vigyázva ránk.

És a kezed véredbe van fürösztve — :
jaj, nem őrzöngő fogam marta össze.
Szíved nyitott, akárki bemehet :
azt hittem, csak enyém e bemenet.

Most fáradt vagy s fáradt szád nem figyel,
nem szomjúhozza ajtótól ájuló szám —
Ó Jézus, Jézus, mikor mult el órád ?
Milyen csodásan pusztulunk mi el.

A FOGOLY

Gondold el, hogy mi mostan élvezet,
lég a szájadnak s a szívednek szikra,
az csupa kő és csupa-csupa szikla,
melyen elalszik a szíved, kezéd.

És ami most holnap, ígéret és :
majd, később, vagy : azután, vagy : jövődő —
az csupa seb, amelybe csúnya geny nő
és nem fakad fel a dagadt kelés.

És ami volt, az mint egy bús bolond
örjöngve a szájad körül bolyong,
mely már nevetni sem tud s bús előre.

És ami Isten, az börtönöd őre,
 ki egy lyukra rányomja éhesen
 piszkos szemét. S nem tudsz meghalni sem.

A HATTYÚ

Félni egyre, élni vontatottan,
 életünk, akár a hattyú útja,
 melyet még le sem írt a habokban.

És meghalni, titkosan elülni,
 mily elembe jártunk itt, ki tudja,
 mint mikor hattyút látsz elmerülni: —

a vizen, mely nyájasan fogadja,
 fodrozódik, elmúlik alatta,
 s boldogan gyűrűzik föl a hab;

míg a hattyú csöndesen kiválik,
 mind nyugodtabb, tisztább és királyibb
 méltósággal cél felé halad.

NŐI SORS

Mint a király, ki vígan megragadja
 vadászaton az üveg poharat —
 aztán elrejtí boldogan a gazda,
 bezárja, őrizi és így marad:

a Sors is így tesz, érez néha szomjat
 és a szájához von egy gyöngé nőt,
 majd félrerakja, míg magába fonnyad,
 eldugja az üvegszekrénybe őt,

hol nem használják és a mély homálynak
 árnyán a régi, kedves kincsek állnak
 (mik kincsek voltak egykor, az ereklyék).

E nő is úgy állt, mint egy elfelejtett
 S akár a többi vak lett és öreg lett
 s még csak becses se volt, nem is szerették.

A LÁBADOZÓ NŐ

Mint mikor az utcákon az ének
 majd közelbe jó, majd megriad,
 mostan markolod már és eléred,
 most megrebben egy kis zaj miatt,

az élet játszik a gyógyulóval ;
 elaléltan és pihenten ül,
 élni szítja már egy álom-óhaj
 és egyszer megmozdul félszegül.

És úgy érzi, szinte-szinte bántja,
 hogy keze, a hús, kemény tenyér,
 cifra lázak csontos, furcsa pántja,
 rózsálló-szelíden bús-fehér
 megsoványodott fejéhez ér.

A NŐ, AKI MEGVAKUL

Teánál ült, akár a többiek.
 És mintha a csészéjét néma gondba
 valamiképen másként fogta volna.
 Mosolygott. Elfutott a bús hideg.

És hogy végül felkelt a társaság,
 s járkáltak csendesen a meghívottak
 sok-sok szobán (nevettek és susogtak)
 velük ment a másik szobába át,

oly elfogultan, olyan hallgatón,
 oly bódorogva, mintegy lámpalázba,

fényes szemét részvétlen fény tarkázta
s hidegen rezgett rajta, mint a tón.

Aztán követte őket csüggeteg,
mintha valamit még nem háгна által;
de mintha később égő szárnyalással
röpülné át a végtelen teret.

VÁLÁS

Ó hogy éreztem egykor, mi a válás.
Most is tudom: egy szörnyű, bús, megoldott
valami, mely a régi és a hálás
multat mutatja s széttépi a csokrot.

Ó hogy bámultam búsan-elfogottan,
azt, mi maraszt és híva is meneszt,
mint hogyha minden asszony állna ottan,
s kicsiny, fehér, nem láttam mást, csak ezt:

egy intést, amely már nem is nekem szól,
és int tovább —, a messze és a döbbsent
távol ködén — tán a szilvafalombról
egy gyors kakukfit, amely tovaröppent.

ÖNARCKÉP 1906-BÓL

Az ősi, régen nemesi családnak
vadsága a szemöldök peremén.
A szembe félelem s kék, enyhe fény
a gyermekkorból és itt-ott alázat,
nem szolgál-vágy, de szolgáló erény.
A száj: csak száj, nagy, biztos és kemény,
nem rábeszélő, de valami bátr
kimondó. A homlok előrebágyad
s árnyak között méléz el feketén.

Csak sejtelem még és korántse kész :
 A bánat és siker még nem ragadta
 új markolással teljes diadalra
 és mégis : ez a sok kusza vonalka
 valami komoly, igaz és egész.

A KIRÁLY

Tizenhat éves az ifjú Király.
 Tizenhat éves s az Állam, a Rend Ő.
 Agg hívei közül messze kivál
 és lesve, sötéten néz a derengő

terem aranyába és örül,
 hogy Ő mindegyikük apja :
 azt érzi csak, éles álla körül,
 hogy táncol a lánca s a gyapja.

Előtte a halálos ítélet
 és vár a Király és nézik a Vének.
 Tanácsnoka mind azt mondaná,

hogy vergődik az uruk, pedig
 csak csöndesen olvas hetvenig
 és akkor írja alá.

FELTÁMADÁS

A Gróf figyel, a sírba
 letűz a napvilág ;
 hamar életre hívja
 tizenhárom fiát.

Két asszonyát köszönti,
 távolból meghajol —;
 feltámadásra jön ki
 mind-mind a föld alól,

csak még Eriket várják
 s Dorottyát, testvérpárját
 kik hét s tizenkét éves
 korban haltak meg, édes,
 főúri gyermekek
 (ezer és hatszáztízben)
 hogy most, mint minden ízben,
 nyugodtan, úri díszben
 előttük menjenek.

A ZÁSZLÓTARTÓ

Oly elhagyottak mind a többiek,
 rajtuk : a vas, szerszám, bőr, durva holmi.
 Bár simogatja arcukat egy toll-mi,
 azért magukba kell csak bandukolni ;
 de ő viszi — akár egy nőt vihet —
 a Zászlaját az ünnepi ruhában.
 Mögötte zúg a selyme, mind puhábban
 s olykor kezére foly lágy fonadéka.

Amint szemét lehúnyja néha-néha
 Mosoly dereng : megvédi tűzbe-vérbe.

S hogy csillog az ellenség harci vértje
 és vad gomolyba tusakodnak érte : —

akkor a Zászlót a rúdról letépi,
 mint hogyha szűziségét rablaná,
 elrejtí a fegyverkabát alá.

S ez dics a többinek, hőstette néki.

A SZERETŐ

Velence napja égő aranyat rak
tüzes hajamba : szent alkémia
varázslatát. S mint íve a hidaknak,
szemöldjeim oly könnyedén suhannak

a szemeimnek hangtalan, síma
veszélyén át, melyek a mély vizekkel
titokba kapcsolódnak, hogy a tenger
bennük dagad-apad. És aki ma

meglát, az úgy szeretne az öleb
helyébe lenni, melyet legfőlebb
csak néha érint e kéz önfeledten,

mely gyűrűkkel virágzó, sebheterlen,
s főúri sarj, élet, remény, nem egy,
a szájamon mint mérgezen tönkremegy.

SPANYOL TÁNCOSNŐ

Akárcsak a most gyújtott kénegyújtó
vonaglik és sziporkázik fehéren,
majd szétcikáz : — úgy kezdi lázra-bujtó
fényes táncát, közel nézők körében,
forrón, hamar, majd széles tánca ráng.

És azután már csupa-csupa láng.

Hajába kap egyszerre a falánk
fény és ruháját is a tűzbe dobja,
föllángol az égésnek csóvalobja
s belőle mint a kígyó megriadva,
csörögve szisszen két mezíten karja.

S aztán : kevés is már a tűz neki,
 markába fogja, szerteszét veti,
 uralkodón és nézi : ott a földön
 toporzékol, dühöngve és üvöltőn
 és nem akar elülni lenn a porba. —
 De gőgösen a biztos győzelemtől
 mosolygó arca a magasba lendül
 és kis, kemény lábával eltiporja.

A KEDVES HALÁLA

A férfi csak ezt tudta a halálról :
 hogy elvisz és a némaságba lök.
 De hogy a lány az árnyvilágba pártolt
 s reáborult a titkos, néma köd

és a szeméből elsuhant szelíden,
 azt hitte, hogy mint bolygó, anda hold
 süt mosolya a túlvilági színen
 s az alvilágnak csöndesen dalolt :

A férfi otthon lett a sírokon
 s minden halott olyan közel rokon
 lett néki ; és ha vigasztalta más,

csak hallgatott, mert tudta, hogy csalás,
 vallotta, a sír jó, a sír örök —
 S lesimította néki a röögöt.

SAUL A PRÓFÉTÁK KÖZÖTT

Azt hiszed a romlásod megérzed ?
 A Király se tudta, mily alantas,
 Hogy előtte énekelt a Lantos
 S rászögezte a gyilkos vas-ércet.

Mert hogy a rossz szellem jött feléje,
s összetépte, szerteszeldelé,
áldatlan kopárság szállt szívére,
babonásan reszketett a vére
s ment vadul, az ítélet felé.

Most ha szája néha még szivárgott,
csak magáért, en-javára jósolt,
késleltetni egy kicsit az átkot.
Most is így tett. Ám : hajdanta jós volt,

mint gyerek, mert érces szája izzott
és beléje ívelt minden ér,
Mind tüzes volt, ámde ő legizzóbb,
mind beszélt, de benne szólt a vér.

És ma mindez rom volt, ferde-csorba,
összeomlott méltóság, teher ;
és a szája, mint esőcsatorna,
mely az árat búsan elsodorva,
meg se fogva ejti el.

SÁMUEL MEGJELENIK SAUL ELŐTT

Ordított az endori asszony : Látok —
Saul karonragadta : Kicsodát ?
Nem is felelt még a nő, akit átok
nyűgött, de Ő már látta a Csodát :

Azt, kinek hangja már beszélt viharzón :
„Mit háborítasz ? Lenn a mélyben alszom.
És most, mert hír, szerencse nem omol rád
és az Urat hiába ostromolnád,
Győzelmeket keressz ez árva szájban ?
Elmondjam a fogam, sorjába, hány van ?
Mert csak fogam van itt . . .“ Eltűnt. Az asszony
Kezét arcára nyomta s meggyötörve,
keményen ordította : Ess a földre !

És a Király, ki egykor fényben égett
 s úgy vált ki népéből, mint harci jelvény,
 most lebukott, még jaj se kelt a nyelvén,
 oly biztosan érezte már a véget.
 A nő pedig a szörnyű hevülőt
 csiggatta és bízta reszketeg —
 s mikor megtudta, hogy még nem evett,
 kiment és borjút vágott és sütött,
 majd rá is bírta szépen, hogy leüljön;
 s ült, mint ki elfelejti mindenét,
 csak azt az egyet nem, mi legvégül jön...

Aztán evett, mint este a cseléd...

PRÓFÉTA

Tág szemében óriási arcok
 s az ítélet tűzcsóvája, vak
 tombolása, mely pusztítva harsog, —
 a szemöldökívei viharzók
 és busák. A mellében vihar-szók
 ágaskodnak, újra csak szavak,

nem övéi (mert a szava félszeg
 és szelíd, ha megfedd valakit)
 más szavak: kövek, kemény vasércek,
 melyeket mint vulkán alakít,

hogy a szája kráteréből bomlott
 átkokat okádjon szüntelen;
 míg a homloka, mint kutyahomlok
 vinni vágyik engedelmesen,

mit az Ura elvesz homlokárul;
 Ő az Úr, kit annyi sok farag
 és nem látja, mely neki kitárul,
 mélységet, mert mélye: a harag.

JEREMIÁS

Egykor voltam, mint a zsenge búza,
ám te jöttél, háborgó Erő,
mely szívünk tövissel koszorúzza
s szívem, mint oroszlán szíve fő.

Mit adtál nekem, miféle szájat,
már, hogy apró gyermek voltam én :
seb lett most belőle : fáj és fájat
s vért kiáltok, bút bomoltan én.

Minden nap csak a jajt és bajt zengem,
mit, te Telhetetlen, ránk kimérsz
és nem ölhetik meg szájam s Engem,
csöndesítsd le búját, ha kímélsz.

Hogy, mikor mi rontók, lenn a porba
fekszünk, a világot eltiporva
és a földön nem lesz semmi más,
csak romhalmok néznek föl az égre,
megzengessem hangom újra, végre,
mely jaj volt mindég és ordítás.

ABSALOM BUKÁSA

Villámlottak a kürtök :
a zászló fénybe fürdött
s a harsonák zajától
megduzzadt. És a bátor
szép ifjú imperátor
a hűvösöblű sátor
mélyébe vitte át
tíz ifjú asszonyát.

kik (apja hűvös ajka
csókolta még e nőket)

úgy ringtak, mint a sajka,
mert ő ringatta őket.

És a tanácsba ment ő
oly könnyedén, mint máskor
s a szépségén merengő
szédült e ragyogástól.

Majd hadba száll kevélyen
s ragyog, akár a csillag ;
és minden dárdaélen
haja csigája ring csak,
mit még sisak se főd be,
úgy hogy gyakran gyűlölte,
mert súlyos díszruhája
sem volt nehezebb nála.

A Király parancsba tette,
kíméljék Őt, a Szépet,
De hogy a hadba lépett,
sisaktalan, a tépett
marakodó seregbe,
vitézkedett felette
a vérpiros gomolyban.
Soká nem tudták, hol van,
a hullahegybe botlók,
míg egy kiáltott : Ott lóg,
ahol a cserfa zöldel,
magasra vont szemölddel.

Joáb mint a vadorzó
meglátta a haját : — a porzó
ágon lógott a torzó.
Indult már, hogy lerántsa,
átdöfte szíve alját,
aztán jobbját s a balját
átszúrta más két lándzsa . . .

ESZTER

És fésülik a szolganői hét nap
haján a bút, mely hamumódra szétcsap
s a kín savát, mely megfakul haján,
és süttették a nappal, égi tűzzel
és balzsamokkal kenték, hogy a fűszer
lágýítaná meg: és aztán a lány,
mint az, akit már semmi baj sem érhet,
hivatlanul, mint a bitang kísértet,
a fenyegető, nyílt kastélyba ment,
hogy komornáival, új vágytól égvén,
meglássa Őt, majd hosszú útja végén,
ki halállal vár minden idegent.

Úgy fénylett a Király, hogy enrubinját
lángolni érzé, röpködött a fény,
a Király arca forrott benne, inkább
teher is volt már és mint az edény

túlcsordul rajt s a pompa is taszítja,
még ott se volt a harmadik terem,
melynek hideg, nyugalmas malahitja
zöld fényt vetett rá. Ekkor hirtelen

úgy látta, hosszú az út, fáj a kő is,
mit súlyossá tett a Király meg ő is,
aki szorongva ment. És ment vadul.

És hogy már ott állt közelébe, ingón,
pompázva a tündöklő turmalin-trón
és fenn mint bálvány a hatalmas úr:

a jobbik szolganője átölelte
őt, aki szédült s odavitte halkkal.
A Király intett az arany jogarral,
s a boldogságtól elalélt a lelke.

HALÁLTÁNC

Nem kellenek zenészek ;
szívük huhog, e redves
és bagolylakta fészek.
Levedzenek s a nedves,
büdös sír szaga repdes,
amikor táncra készek.

A táncos kedve részeg,
és paszománya borda,
igazi, úriforma,
elegányos lovag.
Az apáca kelendő,
bomlik fején a kendő ;
lovagja járja csalfán.
S a viaszgyertyahalvány
nő imakönyve alján
szelíden ránt egyet
és kicseni az olvasójegyet.

Aztán beléhevülnek
e leples síri bomlók ;
izzadnak és lehülnek
egy víz a far, a homlok ;
és vágynak arra, vajha
lennének meztelen,
mint kisdéd és a szajha :
cifrázzák esztelen.

UTOLSÓ ÍTÉLET

Most szívünk egyszerre összeretten,
átlyukasztva, holdnál epedőbben,
sárga tarlón ülnek, megmeredten
s megmarottan, síri lepedőben,

melybe szinte régen belenőttek.

Ámde nézd az angyalok csapatját,
lágý olajt hoznak s vén serpenyőket
s a hívőknek hónaljába rakják

a jótettet, melyet még korábban
végeztek lenn, a föld bús porában,
hogy a hónalj kis melege fújja

s meg ne hűljön az Úr drága ujjá,
hogyha odanyúl az ég királya
s tetteik, érintve, megbírálja.

AZ OSZLOPOS SZENT

Népek álltak ott, hódolva mélyen,
hogy válasszon köztük és ítéljen ;
ámde néki több volt már a csend
és a nép bűzéből titkos éjen
egy kőoszlop magasára ment,

mely tovább szökött föl a kavargó
égbe és hogy fönn volt a tetőn,
látva, hogy a teste-lelke gyarló,
az Urat dicsérte reszketőn ;

egyre csak hasonlít-háborog ;
hogy kicsiny Ő s óriás a Másik.
A parasztok és a pásztorok
látták, hogy e kis pont mint tusázik

és a roppant égbolttal pöröl,
néha fényben, néha meg esőben
s ordítása, mint a vaspöröly
ráhull az arcokra leesőben.
Évek óta élt magába s ő nem

vette észre azt se, hogy alant
a tömeg folyton hullámozik,
meg se látott hercegi aranyt,
mely nem ért föl emez oszlopig.

Ámde amint fönn elkárhozottan,
a közönytől már véresre rágva,
egymagában, ordítózva, reggel,
rázta a sok démont a magasban :
sok sebéből imbolyogva, lassan
csúf, nagy férgek hullottak sereggel
a bársonnyal ékes koronákra
és a nyűvek sokasodtak ottan.

JÉZUS KERESZTRE-FESZÍTÉSE

A tar vesztőhelyre már gyakorta
fölcepelték a gonosztevőket,
a nehéz pribékek, lökve őket,
most vicsogva nézték hébe-korba,

mit tesz a kereszten az a Három.
Ámde fönn gyors volt a szörnyű munka
és hogy elkészültek, a határon
őgyelegtek, magukat elúnva.

Míg az Egyik (egy vérszínű, foltos)
szólt : Ez ott ordított, kapitány.
Az ? — kérdezte ő, mint holmi boltos,
és úgy rémlett, hallja sírni, tán

Éliát kiált, mint néki mondják,
Mind akarta látni, hogy mi lesz
és hogy éleszgessék teste rongyát,
egy epés, ecetbe ázott spongyát
tettek ájult ajka szélihez.

Mert játékot vártak, cifra dolgot,
s Éliát tán a felhők felett.
Ámde messze Mária sikoltott
s Ő üvöltött és kiszenvedett.

A KOLDUSOK

A koldusok éji csapatját
nem ismered. Egy idegen
lelt olyanokat, kik eladják
tenyerük üregét hidegen.

Mutatják az idegennek
szájuk sebeit feketén
s Ő nézheti (mert belemennek),
hogy rágja ki a kelevény.

Szemükbe elolvad a csüggedt
úr arca, ki szólani fél
s a szörnyű szegények örülnek
és köpnek, hogyha beszél.

HULLAMOSÓ NŐK

Már hozzászoktak lassan. Ámde most a
cselédlámpás föllobogott ijedten
a léghezam árnyán s az Ismeretlen
oly furcsa volt. Még a nyakát lemosta

a kandi nép s mert nem ismerte, aztán
ezt-azt hazudta róla, ágya mellett,
míg mosta. Egyiknek köhögni kellett
s az ecetes spongyát ott hagyta arcán,

úgy köhögött. Hogy a hullát kutassa,
megállt a másik nő is. Tompa csöppet

sírt a kefe ; s a végtelen utassa
öklét mozgatta már, hogy megmutassa,
nem szomjúhozik immár soha többet.

És megmutatta. Mert sűrögve, némán
folytatták a bús némberek a dolgot,
kicsit köhögtek is, a vén tapétán
halk, görbe árnyuk imbolyogva bolygott,

a fal pedig csupa folt és ragacs volt,
Be is fejezték, egy kis idő múlva.
Az éj, az ablakokba megsimulva,
kietlenül nézett. S egy szörnyű hulla
mezítlenül feküdt ott és parancsolt.

KÉP

Hogy lemondó arcából ne ejtse
földre bánatát és fájó vágját,
lassan hordja a tragédián át
hervadandó, szép csokorba kötve
bús vonásait, mikből vadul
és lazán egy tubarózsa hull,
egy tévedt mosoly esik a földre.

És nyugodtan megy rajtuk tovább
fáradottan, szép és vak kezekkel
s tudja, hogy nem lelé meg ezekkel

és koholtat mond és tétovát,
melybe végzet, álom, talmi sors van
és a lelkét általadja gyorsan,
hogy a szónak súlya, mint a mázsa,
mint a kőnek jajgató sírása —

és magasra vont és hősiállal
újra mondja, amit szíve vállal

és megint, mert nincs arra szó,
ami benn a fájdalmas való
és övé, mindig csak az övé
s — talpatlan edényt — magasba tartja
mindíg följebb a nagy este partja,
híre és a végtelen fölé.

KÉSŐ-ŐSZ VELENCÉBEN

A városon az ősz szomorú titka,
alig akad öröm horgára már,
Oly érdesen cseng az üvegkalitka,
ha rátekintsz. S a kertekből a nyár

úgy csüng ki, mint sok-sok halotti bábu
egymásra hányt, legyilkolt csapata.

De a mélyből, az erdők vadonából
egy vágy liheg: mint hogyha éjszaka

a tengernagy megduplázná a gályát
az éber arzenálban és acél
kedvvel kátrányozná a lég dagályát,

reggel pedig indulna a hajóraj
sok evezővel, minden lobogóval
s fújná a fény, a végzet és a szél.

A KALANDOR

Amikor a társaságba tévedt:
a Váratlan volt s a Hirtelen
és körötte villogó veszélyek
fénye rezzent a riadt teren,

és fölkapta bókoló zavarba
a földről a princesz legyezőjét,
melyről éppen az imént akarta,
hogy lehulljon. És mikor a nő-nép

nem bujt véle meg az ablakokban,
(honnan a park álomködbe lobban,
hogya a kezével rámutat)
kártyaasztalhoz ült ő nyugodtan
s nyert. És nézte azt a sok urat,

aki kártya közbe méregette
és a nőt, ki simogatta kéjjel,
vagy tükörből leste őt, megette.
És föltette, hogy nem alszik éjjel,

mint tegnap, mivel harcolnia
kell ma is, s nézése oly merő lett,
mint kinek sok nőtől van fia
és távolba gondoztatja őket.

NŐI ARCKÉP A NYOLCVANAS ÉVEKBŐL

Várákozva állt, körötte pompa,
elborítva atlaszfüggönyökbe,
melyek az ál-szenvedélyek tompa
pátoszáat göngyölték föl körötte ;

lánycorából mintegy elsodorva,
most egy új asszonnyá ébred ő :
tornyos kontya fáradt és mogorva
búval tűnik el a sok fodorba
s őt vigyázza mindegyik redő,

hogya vágyik, vagy tervez szegényke,
mint lehetne a világa más :
izgatóbb, valóbb, mint a regénybe,
végzetes, viharzó lángolás, —

hogy legyen számára egy-egy emlék
s eltehesse az iskátulába,
illatokkal ringatgatva lelkét ;
és a naplójába már ne kába

vágyait írjon, mely, míg rójja, gyenge
köddé olvad s szertefoszlik nyomba
s hogy egy rózsalevelet tegyen be
a nehéz, üres medálionba,

mely a mellét fekszi nappal-éjjel.
Hogy az ablakon át egyszer intsen
felgyűrűzött karcsú, kis kezével,
erre vágyik és más vágya nincsen.

HÖLGY A TÜKÖR ELŐTT

Mint a fűszert az álomitalban,
feloldja a tükre mélyiben
lankatag mozgását szeliden,
majd mosolyát is bedobja halkan.

És vár, míg folyékony tükre pezsdül
gyöngyöt hányva ; aztán a haját
a tükörbe önti és agát-
fényes vállait emelve restül,

inni kezd a képből. Félve issza,
mit mámorral inna egy szerelmes,
kémlelő gyanúval, téveteg les,

s a komornát akkor hívja vissza,
hogy tükrébe már egy láng, egy bútor
árnya ing, az alkonyi borútól.

A FLAMINGÓK

Párizs, Jardin des Plantes

Ha festi őket vásznán Fragonard,
 fehérjük és rózsás színük fakócska,
 olyan szegényes és olyan kopár,
 mint kedvesedről e pár semmi szócska :

Álomtól lanyha volt még. Mostan íme
 a zöld gyepágyba nyílnak, tétován
 lábuk virágzik, rózsálló kocsán
 kelletve önmaguk, mint holmi Phryne ;

aztán szemük elrejtik a pihében,
 ahol gyümölcsvörös vegyül el ében
 tollak közé, borzongva és repesve.

Majd egy madár rikolt, de a flamingók
 meredten állnak s mint a lázban ingók
 egyenként lépnek át a Képzetesbe.

AZ OLVASÓ

Ki ismeri őt, aki messze néz el
 az életéből s más életre néz,
 melyet csupán az oldalak merész,
 gyors forgatása tör meg a neszével ?

Még anyja sem tudná, hogy itt ki olvas
 lelkétől ittas szókat. Mit tudod
 te, ki csak órák óta látod e nyugodt
 fejet, mi tűnt el, míg fölnéz a holdas

magányából : mindent magára véve,
 mi lenn a könyvben állott, a lapokban,
 nem akarát, adás van a szemébe,
 amint a tele-kész világra koppan :
 mint játszó gyermek, álmok égi mása,
 kit a való egyszerre csak elorz,
 s ocsúdik, ám nyugalmas arcvonása
 balog marad és mindörökre torz.

A LABDA

Te Gömbölyű, mely két kéz melegét
 tovább adod, röpülve, untalan,
 mint a sajátod ; az suhant beléd,
 mi illanó s a tárgyba súlytalan,

még nem dolog, de már elég dolog,
 hogy innen, a formákba öltözött
 földből a testbe át nem párolog :
 te röpülés és leesés között

még tétovázó, ami, hogyha száll,
 mint hogyha vinné ernyedetlenül,
 föl, a dobást — s ha hullik és ha áll,
 a játszóknak helyet mutat felül
 s egyszerre ő lesz a csoport urává,
 mely átalakul új táncfigurává,

majd várva, vágyva olthatatlanul,
 a röpte hirtelen elül
 s magas kezek mély csészéjébe hull.

LEO GREINER

Leo Greiner 1876 április 1-én született Brünmben. Iskoláit Brassóban végezte. Főrendezője volt az „Elf Scharfrichter“ című kabarénak, mely minden német kabarék közt az egyetlen művészi vállalkozás volt. Lénauról írott könyve igen híres. Eulenberg Lenau utódjának, lelki leszármazottjának tartja Leo Greinert. A müncheni lírikusok közé tartozik. Ma Berlinben él. A világháborúban az osztrák-magyar hadseregben szolgált.

MUNKÁI. Das Jahrtausend 1900 (Az évezred), Das Tagebuch 1906 (A napló).

Verseiből fordított *Vajthó* László.

SZERELEM

Két árny vagyunk, más-más a mi világunk.
Találkoztunk egy kőrisfának árnyán.
A távoli mezőn magunkba jártunk
És éji szállást néztünk bolygva árván.
Akkor megálltunk egy mély pillanatra,
A mult időknek ismerőseként
Köszöntünk s lelkünk a láz elragadta.
Én arra, ő meg más ösvényre tért
S mindketten az ős éjbe süllyedénk.

AZ ÉLET

És egyre zordabb a nap és a tér...
Mi leng itten? Egy emberhang: beszélük.
Mi zúg? A vén fák bús fuvalma ér,
Súgják gyerekkorodnak halk meséit.
Az alkonyos mezőn vár lenn a kis kert,
Az árnya oly hűvös, oly édes-ismert,
De én búsan bolyongok, zord utód
Szívembe van egy síró, árnyas álom —
Ezt úgy hívom: anyám, azt meg: barátom,
Mosolygok s emlékezni sem tudok.

HEINRICH HORVÁT

Heinrich Horvát Kolozsvárt született 1877 február 10-én. Bölcsészetet tanult Lipcsében, Strassburgban, Bernben. Hosszabb ideig élt Párizsban. Nagyváradon tanárkodott. Most Budapesten él.

Horvát a német nyelv elsőrangú művésze. Nagy érdemeket szerzett Baudelaire tökéletes lefordításával. A modern magyar lírát is ő tolmácsolja a külföldnek, elsőízben olyan lélekkel teljes átköltésben, mely egy szinten mozog a modern német líra nyelvével. Hans Bethge külföldi antológiája (*Lyrik des Auslandes*) kizáróan az ő fordításában mutatja be a magyar költőket.

Mint eredeti költő, a stilizált finomságok és az éles gúny művésze. Versei eddig még nincsenek kötetbe gyűjtve.

MUNKÁI. Baudelaire : *Die Blumen des Bösen* (Osterheld), *Das junge Frankreich*, Baudelaire : *Die Vorhölle* (Oesterheld), *Neue Ungarische Lyrik* (1918, München, Georg Müller.)

Verseit közölte a *Kunst, Morgen, Zeit*, *Berliner Tageblatt*, *Der Deutsche*, *Magazin für Litteratur*.

IRODALOM. Néhány versét magyarra fordította *Juhász Gyula*.

KÍNAI VERS A SZÉP ÉVRŐL

A tavasz szép volt ; fiatal leánnyal
Aranybort ittam fiatal ligetben.

A nyár az ünnep ; déli napsütésben
Virágos réten bogarak daloltak.

Az őszt minket lombos ladikba látott,
Vörös ecetfák álltak őrt a parton.

A tél azonban a regék világa,
A halk idő. Most álmodunk a fákról,
A vörös ősztől és a kék tavaszról,
Méhzümmögésről, kacagó virágról
És hópihékről, melyek csendbe hullnak
S némán repülnek . . . nézd az ablakunkban
A hallgatás ezer fehér virágát.

CSÖNDES ÉJ

Az álmos ér oly hallgatag szomorgott,
A pilledt gallyakon aludt a gyors
Szellő és aludtak mind a tornyok —
Akkor indult a Sors.

Künn a mezőkön tétovázva kúszott,
És jött az óra, a titkos, a mély.
A botja bús volt, de lombkoszorúzott
És köpenye az éj.

Mérföld-csizmája harsogott a téren,
Nagy madarak lármája huhogott —
Lombok emelték pajzsukat kevélyen,
Erdőkön zuhogott.

Elébe fekszik lázadón a hullám,
 A sziszegő és harsogó elem.
 A haja dermed és tovább tolulván
 Röpül a tengeren.

Nevet, hogy a víz ostorai érik,
 És künn az erdőn rémekkel csatáz,
 Mert tudja a járást, egész a célig :
 A kertbe van a ház.

Eb se csahol, föl a gyerek se retten —
 A lámpa lágyan árad, mint elébb —
 A kapu kordul — s lassan és meredten —
 Csendben — belép.

MÉLTÁNYOSAK LEGYÜNK, URAIM, MÉLTÁNYOSAK !

A csecsemő torkában egy zönge explodál,
 velőtrázó sikoltás hallik s leírhatatlan
 módon tovább húzódik, majd hosszú és kopár,
 szeszélyesen-ugráló kadenciákra pattan.

Lélekzés-technikája valóságos *csoda* !
 Le kell szögezni, mért sír, mért kénytelen morogni,
 holott — hangsúlyozandó ! — nincs is reá oka :
Vokális visszaélés látszik itt fennforogni.

Ámbátor az éremnek van egy más oldala,
 taglaljuk eszerint és vonjunk hasznót belőle,
 nézzük *objektívebben* s akkor ezen baba,
 ez Emberi Egyed már az *Elvnek Hirdetője*,

ki nem banális okból, nem kényszerű s merő
táp-, vagy csupán emésztés-szükségből sírja undok,
éles jaját — hanem mint igaz *Megismerő*,
s tetteben van talántán egynémely tisztesb indok.
Pálcát tehát ne törjünk az újszülött felett,
ki bátor akarással rikoltja a sötét dalt,
az elvhű „*Pesszimistá*“-t köszöntse tisztelet,
amelyre minden Ember méltán jogos igényt tart !!

JAPÁN TÁNCOSNŐ

Táncolja a táncot, a bűvöletest :
„Az almafagally libegését.“
A férfiakat megigézi,
Az asszonyokat leigázza.
Baráti mosoly ül a büszke mikádón
És bomlanak érte a költők.

Táncolja a táncot, a részegítőt :
„A pille bohó repülését.“
A férfiakat megigézi.
Az asszonyokat megigézi.
Ámulni kegyeskedik ím a mikádó
S alélva rajongnak a költők.

Táncolja a táncot, a néma csodát :
„A fű remegését a szélben.“
És rózsafa illata páráz,
Pillék aranyos raja száll rá, —
Egyszerre selyemhaja ér a szívemhez
S a lant kiesik kezeimből.

ANTON WILDGANS

Az új bécsi lírikusok közt utóbb egyéni, közvetlen, melegen-humoros, nemesen-emberies hangjával keltett figyelmet. Bécsben él. Foglalkozására nézve bíró. Költeményeket és színdarabokat ír.

MUNKÁI. Herbstfrühling 1909. Und hättet der Liebe nicht ... 1911, Die Sonnette an Eacl 1913, Österreich 1914, Liebe 1916.

Verseiből fordított *Franyó* Zoltán.

CSELÉDEK

Nem kérdezi senkise, hogy mit akarnak,
Szolgálnak egy életen át idelent.
Kedvébe ha járnak a finom uraknak,
Meg is becsülik, mint az idegent.

Ott élnek az otthoni házba tenálad,
Lakásuk a csúnya, a vaksi szobák,
Mikben sose lagnál. — Itten az állat
Több szívre, szelid részvétre találhat,
Mint ők — hiszen azt se tudod, kicsodák.
Mert ők a kutyák, az örökre kivertek,
Cserélgetik őket, akár a szeget
A tengelyen. És ha megbetegedtek
Kórházba velük, hamar elviteted.

Olykor pedig a lelkükbe a jóság
Fényt hozna s öröm szállhatna oda.
Egy drága tavasz, egy hajladozó ág
Kinyitna szívükben egy isteni rózsát
S meglenne a szent öröm és a csoda.

De így kilököttjei az útipornak,
Csak ők az utolsók, mindörökig.
És mint azok, akiket összetipornak,
Eldurvul a lelkük is, összetörik.

Legtöbbje pedig lemondva hiába
Temette el egykori életét.
Idegen gyerekeknek az anyja-dadája,
S titkos koronát visel árva hajába,
Mint Mária, a cseléd.

FRANZ WERFEL

Franz Werfel Prágában született 1890-ben, most Bécsben él. Abba a fiatal költőcsoportba tartozik, amelyik „Der Kondor” címen adta ki verseit (Heidelberg 1912). Werfel jelentős, egyéni költő: primitív. Csakhogy míg a többiek az egyszerű széphez tértek vissza, ő visszatér az egyszerű jóhoz. Valaha az erkölcsi dendizmus idején, az emberek nem a bűneiket szégyenlették bevallani, hanem a jóságukat, tisztaságukat, gyermetegségüket. Werfel angyali hangokat pendít meg, hangja úgy hat, mint valami egészséges forradalom. Lírájának fő tárgya a részvét. Részvét mindenkivel, aki él, részvét, együttérzés, jóság az emberekkel, állatokkal és tárgyakkal, az egész világgal szemben, ahol az életünk misztériuma folyik. Barátja mindenkinek és mindennek. Lehajol hozzánk, mint kedves, puhakezű tanítóbácsi, megsimogatja állunk s megkérdezi, mi bajunk. Apró tragikumok — mások bajai — fájnak neki, igénytelen semmiségek, melyek a lelke nagyító-tükrében óriási kísértetekké nőnek. Gyermeteg. Milliók életét éli erősen. Werfel, az idegen életek műkedvelője, idegen bánatok keserű mélyére száll le, hogy mindenkivel szenvedjen és mindenkit megvigasztaljon. Boldogságtól könnyezve dalolja a jóság örömét, ditirambokat ír arról a mélységes elégedettségről, melyet a jó tett okoz, ugrál mint a gyerek, szeret a földön lenni, érdemes élni, csak azért, hogy jót cselekedjen. A bútorai karjába borulnak, — hálásan — íróasztala megreccsen, szeretné őt megölelni, zongorája önmagától kedves darabját

játssza, a könyv, melyet olvas, önmagát lapozza fel, a páfrányok, virágok, füvek utána kúsznak és a lombok zöld kezecskéikkel neki tapsikolnak. A jósága roppant és mindentlátó.

MUNKÁI. Der Weltfreund, Berlin 1912, Wir sind 1913, Einander 1915, Gesänge aus den drei Reichen 1917, Der Gerichtstag 1920.

IRODALOM. *Kosztolányi* Dezső : A jóság költője (Élet, 1913 február 9).

Verseiből fordított : *Csendes Pál, Juhász Árpád.*

Ó JÓ EMBER !

Hogy hódoljak tenéked ?
Ó jó ember ! Ó gyönyörű szó !
Vidám vagyok és meghatott !
Ó drága szó, amely ma engem
Acéloz és felvillanyoz !
Ó jó ember !

Lennél szükségbe bár,
Hogy szívesen segítenélek !
Lennél beteg és gyenge bár,
Hogy vigasztalnálak szelíden !
Lennél fáradt és árva bár,
Hogy ágyat vethetnék te néked !
Ó jó ember !

Ó engedd legalább,
Hogy szétszórt könyved összerakjam !
Ó engedd legalább,
Hogy vizet öntsek poharadba !
Ó engedd legalább,
Hogy pici lámpád lángra gyujtsam !
Ó jó ember !

Jóság, ó jó, nagy tiszta jóság !

Nevet a lelkem, hogyha látom
 Hű szemüveged villogását,
 Jőjj! És ne vesd meg szívemet,
 Alázatot, barátságot adok,
 Ó jó ember!

OPERA

Ó mért nem ülök karmesteri széken,
 Hogy szétnyúlhatnék, a karom kitérve!
 A szenvedélyt bezárni egy gitárba!
 Hah! zúgjon az ütem, vadul, sötéten!

Nem, inkább asszonyfalka esne nékem,
 S a színpad egy sarkába, én, az árva,
 Míg zengene a trombita s a hárfa
 Fölszikkáznék: „Bosszú, Szerelem, Éden!”

Milyen csodás! már a magasba lengek,
 És puha székem eltűnt, mint a felleg,
 Bele is borzong idegem hevesen...

Hintázva állok, a karom megindul,
 Hogy a magas és roppant trambulinrul,
 A fináléba magam belevessem.

RENÉ SCHICKELE

René Schickele Elzászban született 1883-ban és költészete, egyénisége magán viseli mind a francia, mind a német vérmérséklet jegyét: könnyed, elmés, dalszerű, mint a francia s mélységre törekvő, mint a német. A párizsi utcákról szóló rajzai „Schreie auf dem Boulevard“ (Ordítások a boulevardon) nagy hírre tettek szert. Háború alatt az elzászi lelki kérdésről drámát írt, melyet a német színpadokon sikerrel játszottak. Svájcban kiadta a „Weisse Blätter“ című folyóiratot. Ezt a német kormány később háborúellenes irányzata miatt kitiltotta Németország területéről. Ma, mint elzászi, francia alattvaló.

MUNKÁI. Sommernächte 1901, Mon Repos 1905, Weiss und Rot 1911, Die Leibwache 1914.

TÁVOLI MUZSIKA

A távoli zenének
Zsongó szava s az ének,
A puha, drága, síma,
Amely körtáncra hí ma,
Azt mondja, nyár volt régen.

S eszembe hozza lassan,
Hogy rózsálló lugasban
Nők lengedezve jártak,
Kék égbe könnyű árnyak,
Halkan dudolva nékem.

Aztán kezük a drága,
Elhervadt, mint fa ága,
Rálebbent az enyészet,
S mi villogott, becézett,
Hever hallgatva mélyen.

Vágy nélkül és megölve,
Vágy nélkül hűvös ölbe,
Mint holdfényben feresztett
Magányos kőkeresztek
Hevernek künn az éjen.

STEFAN ZWEIG

Stefan Zweig 1881 november 28-án született Bécsben és ma is ott él. Jellemzően osztrák poéta : lágý, bensőséges, esztéta. Utóbb három kötetben kiadta Verhaeren verseit német fordításban és újabban Baudelaire verseit, prózai költeményeit, s Verlaine verseit is átültette németre.

MUNKÁI. Silberne Saiten 1901 (Ezüst húrok), Die frühen Kränze 1907 (Korai koszorúk).

Verseiből *Franyó* Zoltán, *Lengyel* Ernő, *Vajthó* László fordított le néhányat.

BRUGES

Itt ódon és dús paloták a házak,
az este nedves, bús fátyola lóg.
A csöndes utakon már zaj se lázad,
mint ünnepestéken olyan kopárok,
hogy hazamentek már a mulatók.

A kapuzárán, a rozsdás kilincsen
már nem motoz és nem kopog a kéz,
a vén templomtoronynak fénye sincsen,
itt minden senyved a ködös bilincsen
s a bánat mély-mély tengerébe vész.

Falak fülkéjében búsan mereng rád
egy porladó és vézna kőalak,
hallgatva, titkosan néz, és ha meglát,
füledbe súg egy agg, kopott legendát
és elbúsítja a vén utakat.

RUDOLF BORCHARD

Rudolf Borchard klasszikus filológus. Híresek a fordításai. (Keats-et nagyon megértően fordította németre.) Olaszországban sokat tartózkodott. Évekkel ezelőtt kiadta könyvét „Das Buch Joram“, melyet Luther német nyelvén írt és bibliai stílusával nagy feltűnést keltett. Egyik kimagasló munkája a Hofmannsthalról szóló beszédje. Remekbe készült verseit a Hyperionjahrbuchban és az Insel-Almanachban tette közzé. Ezek a ritkán megjelenő, fátyolos és lengő versek a modern irodalom meglepetései.

BALLADA AZ ÁLOMRÓL, A SZÉLRŐL ÉS A DALRÓL

Kiűztem az árnyak sötét hadát,
Mik tűzhelyem kihült hamvába fúttak.
A lelkem a szobámba hívtam át
S ő jött súrolva a holdfényes útat,
Jó szellemek vezették útja árnyán.
Reccsent az ajtó? Csörrent az avar?
Zengett a tornác, pattogott a párkány?
Ó, némán jött az álom, szél, a dal.

Halkan lebegtek, mint nagy madarak,
Majd tűzhelyemhez csöndesen leszálltak,
Borzongva fújták szárnyuk, hallgatag,
Lerázva a köd-harmatot s az árnyat.

Dalolt a dal: „Itt a zene s az ének.
Kinek a kedve néma vágyba hal,
Ajkat s ölet adunk mi a szegénynek“ —
Igy énekelt az álom, szél s a dal.

Fehér fűzfán aludtam csöndesen —
Levegőházban szellők gyülekeztek —
— Álom-apót lestem a mélybe lenn,
Hol álmodik a hét fekete herceg —
— Tengerbe buktam s a víz habja zajgott,
Mint szélbe bűgő, gyenge húr fuvall.
Hárfázott a szél s zengtek a kürtök, a kagylók
„Ó tenger, fűz, álom, szél, ifjú dal.“

AJÁNLÁS

Az éjszaka jön, harmatos az ösvény,
Szállj balladám a holdba föl, hamar.
Hallgass a fáknál, mély haboknak öblén —
Az ének álom, szél és pára, dal.

BERCHTOLD VIERTEL

Berchtold Viertel Bécsben él. A Volksbühne főrendezője. Első verseskönyve : Die Spur (A nyom).

Otto Pick így jellemzi : „Viertel nem kápráztat el vakmerő formajátékkal, nem izgat forradalmi taglejtéssel : biztosan csak magára támaszkodik, szenvedélyes, vadság és lágy puhaság nélkül, mélységesen komoly, a kijelentés pátosza nélkül, röviden : mértékletes, tömör és hatása tartós“.

PARASZTLOVAK

A parasztlovakat gyakran nézem, midőn
A csarnokok felé baktatnak éj-időn.

És amikor megállanak
A mázsasúlyú éj alatt,
Olyanok, mint a bús föld, mint a szörnyek.
De amikor mennek botolva,
Kocsit cepelve, robotolva,
Hátuk kemény, fönséges ívbe görbed.

Ez úgy megy, hogy zihál s meg is ráng,
Mellette mélán csüng az istráng.

Kocsisa szundít, a törekvő
Ló csak lohol és lóg a gyeplő ;
Híven kocog, méterre méter,
A sáros földet egyre túrva,
Mint egy munkás, ki jó, ki durva
És úgy hívják János vagy Péter.

S. FRIEDLAENDER

S. Friedlaender tulajdonképpen bölcselő : „a Kondor“ című verseskönyvben jelentette meg költeményeit, mely 1912-ben Heidelbergben látott napvilágot. Itt egy csomó új, merész úton járó német lírikus egyesült az irodalmi forradalom nevében. A „Sturm“ című lapnak — megalapítása óta — munkatársa. Verseken kívül kis prózai szatirákat és bölcséleti értekezéseket is írt *Mynona* álnéven.

MUNKÁI. *Mynona* : Hundert Bonbons (Szatirák).

MÉLAKÓR

Ki hall az én szívem sebéül,
Magába hull
És elfehérül,
Társatlanul.

Mint a kivert,
Vár s félve-fél,
Neki a kert
Búról mesél.

Hiába megy,
Nem lel barátot,
Arcán a jegy
S az átok.

Virágja is
Elhervadoz,
Már rágja is
A rossz.

Az éjbe súg,
Vak égbe néz,
Itala lúg,
Lege penész.

Kik meghallják a titkom,
Magukban ülnek,
Fejük titkon
Lecsügged.

ALBERT EHRENSTEIN

Albert Ehrenstein — 1886-ban született Bécsben — az új német költészet egyik legeredetibb tehetsége. Bölcsészetet végzett s érdekes-furcsa elbeszélésével, a „Tubutsch“-csal mutatkozott be, melyet követett „A kandúr öngyilkossága“. Versei erősen a szimbolizmus felé hajlanak.

MUNKÁI. Die weisse Zeit (A fehér idő) 1914, Der Mensch schreit (Az ember ordít) 1916, Die rote Zeit (A vörös idő) 1917, Den ermordeten Brüdern (A meggyilkolt testvéreknek) 1918.

VAKON

Száll a nap,
élek-e?
Zúg a Perc kereke?

Álom sincs,
éjjel sincs,
a halál
édes kincs.

Csillag, föld
zakatol,
bús hely ez, ki tudja hol?

A HALDOKLÓ GALLUS

Ó nap! Heliosznak görbe korongja!
 titán Heliosz, ki a szürke világban
 korongod aranyját kacagva hajítod!
 Nem másztam-e hozzád rengő ima szárnyán
 a messze egekbe,
 nem sírtam-e én, nem hullt-e a könnyem
 forró patakokban?

Áldoztam a vérem, a drága bíbor-vért,
 a vérszínű mákot, vörös zokogásom.

Fény: téged imádlak, égre meredten,
 s szemem kialudt a sárga parázstól.

Most nincsen az égen tiszta ezüst pont,
 nem reszket a csillag, a drága őrszem.

A tar, koronátalan őszi fatörzsén,
 egy gally meredez még,

a hűvös esőbe megrothad a kérge:
 én csüngök az ágon, bús, őszi levél.

KARL KRAUS

Az új-német irodalom legkiválóbb szatirikusa, a Fackel szerkesztője. Folyóiratában évek hosszú során kíméletlen, elmés bírálója volt a régi Ausztriának, a nyárspolgári, felületes, vagy nehézkes szellemnek, mely az osztrák-bécsi társadalmat jellemezte, a művészet-ellenes tompaságnak, vagy kérkedő smokkságnak, mely az irodalmi kávéházakban tombolt, mindenekelőtt pedig az újságírásnak, a félművelt és felelőtlen pöffeszkedő és éretlen, eszme nélkül szűkölködő, üzleteket kötő és vezetni akaró bérenc sajtónak. Kritikájával apostolszerű hivatást töltött be. Háború alatt folytatta harcát az ósdiság, a korlátoltság, a csatavesztő osztrák tábornokok ellen. s a béke hittel teljes szószólója maradt mindvégig.

Mint művész és költő, Karl Kraus a német nyelv legnagyobb mesterei mellett foglal helyet. Schlegel nyelven edződött ódonan-nemes és mégis újveretű német-sége. Felolvasásai, előadásai, szavالاتai az irodalombarátok ünnepei. Páratlan színész is, aki a versnek babonás fényt tud adni, s egy hangáryalattal olyan mélyre hatóan elemzi a szöveget, hogy szinte érezni a szavak gyökerét.

MUNKÁI. Worte in Versen (1916, két kötet).

IRODALOM. *Karl Kraus*: Búcsúztató. (*Szini Gyula* fordítása.)

EPIGRAMMÁK

1 repülő

Az arzenálokat sohase bántja,
de pompásan lő a gyerekszobákra.
Ha egyenesen a gyerekre lő,
tán az ágyút is eltrafálja ő.

Isten nevében

Ha számlákat irkálnak és ha győznek,
az égre esd föl mindegyik.
A háborút és az üzleti könyvet
Isten nevében vezetik.

Egy stratégának

A hírre bármilyen kaland jó,
keresd akármilyen alakban.
Mert oly sok-sok ember halandó,
majd te leszel még halhatatlan.

Alkalmasak és alkalmatlanok

Az emberiség fája furcsa fa,
kertészei úgy rendelik keményen,
hogy megfordítva éljen
és erre legbüszkébb a fa maga :
zöld levele lehull a sárba
és megmarad a sárga.

A napi jelentés

Vajjon hogy estek el, milyen csatán ?
Rohamra ment ez és nem volt szerencsés ?
Azt a pergőtűz lekaszálta tán ?
Mit mond az aznapi jelentés ?
„Ma nincs jelenteni való.“

Az istenek szerencséje

A régi istenek nyugton ma sem maradnak,
 nincs vége-hossza a pereskedésnek :
 Újabban Merkur istene a hadnak
 s a marcona Mars a kereskedésnek.

A hősi halálról

Kimenni a csatamezőre
 és a vérnek csorogni kell.
 Csak az a kínlódás előtte :
 a halálért is ácsorogni kell.

ÖREG TANÁROMHOZ

(Henricus Stephanus Sedlmayer)

Úgy láttalak, mint ifjúkoromba, rég,
 Fehér fejeddel, fűrge tekinteted
 Egy hangzót keresett a légben,
 Mit hebehurgya diák elvesztett.

Ekkor kihívsz egy más nebulót hamar
 S mikor az ümmög, ő se találja meg,
 Méltatlankodva szólsz reája,
 Durvaszívű, ki ilyet se fog fel.

Szelíd s kemény volt leckeidőn szíved,
 Mindíg szeretted a tanulódat,
 De náluk is jobban szeretted
 Árva szavak szomorú betűjét.

Latin és német : erre tanítottál,
 De a latinból tudtam a németet,
 Mily német volt, mikor tevéled
 Kedves Ovidiusod tanultam.

Mert hajh, a német, arra nem állt fejem.
 Nem volt elég szóm s nem sikerült sehogy,
 Hogy a tavaszt, mit még csak éltem,
 Több lapon át ecsetelni kellett.

Ovidius se tudna bizony ilyet,
 Még Goethe sem, egy óra kevés idő —
 Mint tudná a kis gimnazista,
 Hogyha szegényke nem újságíró?

Érezted ezt, te, drága professzorom,
 Lágyan kímélted árva diákokodat
 S németből sose buktatál meg,
 Mert a latinba jelesre álltam.

Igy mentem át én, majd törekedtem is,
 Hisz éreztem, hogy sokkal adós vagyok,
 S a német dolgozattal egykor
 Még örömet szerezek tenéked.

Ha nyolc s kilenc közt németül úgy tudok,
 Miként latinul tíz s tizenegy között,
 Horáci versben ezt az ódát
 El se tudom sohasem dalolni.

Vedd hát e versem, mint diligenciát.
 Arcod szelíd a képzeletem ködén.
 A képed, a szavad enyém még,
 Mintha ma is közeledben ülnék.

Most újra itt vagy, férfiasan-finom
 Kezed simítja homlokodat, búsan,
 Tán ápolasz ép egy nagybeteg szót —
 Szent hivatás e silány világban.

Fejed lecsüng, ámde magasra tör
 A szellemed még, láttalak a minap
 Az iskolánk fe s úgy érzem,
 Hogy te vezetsz ma is iskolába.

Hová tekint, mondd, elboruló szemed ?
Ez elveszett kort nyelvre tanítod-e ?
Még mostan is ? Kövesd a példám
És a jelennek is adj szekundát !

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ÉSZAKIAK

(DÁNOK, NORVÉGEK, SVÉDEK)

ERZAKIAK
OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

JENS PETER JACOBSEN

Jens Peter Jacobsen ezt írja magáról : „1847 április 17-én születtem Thistedben ; egyetlenegy eseményre se tudok emlékezni, mely érdekes volna ; azok pedig, melyeket nem lehet felemlítenem, természetesen nagyon érdekesek.“ Az ősei hatalmas, paraszt tengerészek. 1863-ban Kopenhágába megy, gimnáziumot végez, 1867-ben beiratkozik az egyetemre, itt természettudományt, növénytant tanul, közben írja verseit. Ezekben találja meg stílusát : egy fátyolos, édes, törékeny élet hangját, mely később elbeszéléseiben és regényeiben szólal meg. Fiatalkorában egyszer meghűlt. Azóta folyton betegeskedik, a tüdővész örli, Nápolyban, Rómában keresi egészségét. Évekig féltüdővel lélezkzik. 1885 április 30-án Thistedben, szülővárosában meghal.

Jacobsen — Andersen mellett — Dánia legnagyobb költője. Rövid élete alatt kevés könyvet írt, de minden sora maradandó. A „Niels Lyhne“ című regénye, mely egyik életírója — Marie Herzfeld — szerint a fiatal festők és poéták legkedvesebb könyve lett, szervesen hozzátartozik minden modern ember életéhez és fejlődéséhez.

IRODALOM. Mezey Sándor (*Bródy Sándor* „Jövendő“-jében), *Abádi Imre*, *Juhász Árpád*, *Görögné Beke Margit* és *Kiss Arnold*. *Szekeres Jenő* magyar fordításban több Jacobsen-verseket tett közzé.

SELYEMCIPŐ AZ ARANY-KAPTAFÁN

Selyemcipő az arany-kaptafán !
A kedvesem egy drága lány !
Egy édes, drága lány !
E fényes földön hozzá fogható
Nincs senki még.
Olyan, akár a forró, déli ég,
S a tiszta hó.
Tündérházamban minden csak valóság,
A hó tüzes, a csönd zene.
Nem oly bíborlók a vad nyári rózsák,
Amily sötét éjfélszeme ...

HENRIK IBSEN

Henrik Ibsen 1828 március 20-án született Skienben. Jómódú kereskedő-családból származott, német, dán, skót vérkeveredésből. Mikor Ibsen nyolc esztendő lett, szülei elszegényedtek és tizenöt esztendő korában már maga kereste kenyerét. Festő akart lenni, de pénze nem volt hozzá és egy grimstadti gyógyszerárba áll be segédnek. Titokban itt az érettségire tanul, orvosnak készül. Családjával lassanként megszűnik minden közössége, csupán húgával, Hedviggel tartja állandóan az érintkezést. Ezt a testvérét nagyon szerette és a „Vadkacsa” című darabjában megható emléket állított neki. Grimstadtban Ibsen egyedül él, távol a társaságtól, melyet lenéz. Ebben az időben szatirikus verseket ír és torzképeket rajzol. Az 1848-iki politikai áramlat őt is magával ragadja. Magyarországnak szabadságdalt ír, svéd és norvég honfitársait pedig felhívásban buzdítja, hogy legyenek segítségére dán testvéreiknek, akiket „a vad német horda” szorongat. Ebben az időben Krisztiániába megy az egyetemre. Barátaival lapot alapít. Sokat küzd a dráma és színpad megújhódásáért. 1851-ben „Az első norvég nemzeti színház” Bergenben meghívja rendezőül és házi szerzőül. 1858-ban megnősül, egy év múlva fia születik és újból küzdenie kell a megélhetésért. Fiának keresztapja Björnson, akihez egész haláláig forró barátság köti. Sokáig jóformán csak drámákat ír, de amikor 1871-ben mint a khedive vendége, a szuezi csatorna megnyitásához keletre utazik, felbuzdul újra lírai vénája. Ibsen huszonkét esztendőt tölt

önkéntes száműzetésben külföldön. Sokáig lakik Drezdában és Münchenben. Nappal dolgozószobájában tartózkodik, estefelé egyedül sétál a városban, bemegy a kávéházba, egy pohár likőr előtt elolvassa a lapokat, azután hazatér. Évekig így folyik élete, akkor is, mikor már európai csengésű a neve. Közben két ízben kergeti haza a honvágy és bár elhatározza, hogy Norvégiába, ahol üldözték és nem méltányolták eléggé, „soha be nem teszi lábát és minden közösséget megszakít vele“, 1891-ben visszatér Krisztiániába és ott is marad állandóan. 1900-ban könnyebb szélütés éri. Ettől kezdve betegeskedik és 1906 május 23-án meghal, felesége karjai között.

Ibsen verseiben az a fojtott, tompa szenvedély kísért, mely drámai párbeszédei fölött lebeg. Tartózkodó, de mély líra ez. Egy hallgató lírája.

IRODALOM. Ibsenről annyit írtak, hogy a cikkek özönét nem lehet számon tartani. *Gerő* Ödön számos cikkben és tárcában foglalkozott vele (Pesti Napló és a régi Élet 1891). *Szilágyi* Géza: Ibsen (Pesti Napló 1897), *Osvát* Ernő: Ibsen (A Hét 1900), *Cholnoky* Viktor: Ibsen (Magyar Géniusz 1902 március 29), *Salgó* Ernő: Ibsen (Jövendő 1903 május 21), *Halasi* Andor: Ibsen (Budapesti Napló 1905 december), *Ignotus*: Észak és dél (A Hét 1906 május 26), *Alkalay* Ödön: Ibsen technikája (Figyelő 1908), *Fenyő* Miksa lefordította Alfred Kerr Ibsen-cikkét (Figyelő 1908), *Szabolcsi* Lajos: Ibsen műhelye (Színjáték 1910), *Pototzky* Lajos dr. könyvet írt Ibsenről (Franklin-Társulat), *Baráth* Sándor: Ibsen lírája (Kelet népe 1910), *Kosztolányi* Dezső: A meghamisított Ibsen (Élet 1910), Ibsen levelei Bardach Emiliához (Toll 1914 március 3, április 19), *Rubinyi* Mózes: Akiktől Ibsen tanult (Thália 1919), *Hajdú* Henrik: Gabler Hedda (Nyugat 1920), a Színházi Kritika Ibsen-Strindberg száma (1920), *Révay* József: Ibsen és a monumentális irodalom (Ma). *Rubinyi* Mózes Ibsenről könyvet írt.

A magyarokhoz intézett, itt közölt ódája több magyar fordításban jelent meg. A Peer Gynt-et *Sebestyén* Károly fordította le (Olcsó könyvtár) és norvég eredetiből lefordította *Patthy* Károly (Nyugat). Ezt a költeményét évekig sikerrel játszották a Magyar Színházban.

Verseiből többet fordított: *Görögné Beke* Margit, *Hajdú* Henrik, *Somkúti*.

AZ ÉSZAKI LOVAG

Délszakra sodorta
Egy könnyű hajó,
Fájt már a szívének
Az északi hó.

A tengeren eltűnt
A jéghegy, a mult.
A délszaki tájon
Bús vágya csitult,

Felgyujtja hajóját; —
S a kék levegőn
A füstgomolyagból
Híd kel remegőn.

S a délszaki éjből,
Hol lángol a nyár,
A hídon a ködbe
Egy árny hazajár.

VÉGE

Mind kikísértük,
Elment a vendég;
Szavuk a szellők
Már elkeverték.

Most tompa csend van,
Hol énekeltél.
Sötét a kert lenn,
Sötét az erkély.

Rövid akkord volt,
Egy kósza ábránd!
Vendég, ki jött és —
Aztán tovább állt.

DUETT

(A „Brand“-ból)

Ejénár

Ágnes, pici pillém, százszínű lepkém,
 Mindjárt a rabom vagy, drága, bohó!
 Hálót kötözök, hurkot bogozok most
 S az énekem, az lesz a pillefogó.

Ágnes

A pille a rózsza vidám szeretője,
 A rétre repül, a virágra pihen.
 Kergess a mezőkön, fürge legényke,
 Dalolva a réteken, űzz szelíden.

Ejénár

Ágnes, pici pillém, százszínű lepkém,
 Hálóból a lány sohasem szabadul.
 Hiába repülsz, a karomba szorítlak,
 Hálomba, szívembe kerülsz te rabul.

Ágnes

Ha pille vagyok, szálljak csapodáran,
 Ringasson a lengedező fuvalom.
 Ha megfog a hálód, a hímporomat véd.
 Engedd el a szárnyam, eressz szabadon.

Ejénár

Oly lágyan emellek a tenyeremre,
 Börtönnek a szívem kellemetes.
 Örökre kacagj itt, éld a világot,
 Táncolva, ujjongva, dalolva szeress.

A KÖLTŐ ÉNEKEL

(„A szerelem komédiáját”-ból)

Nap ragyog a zöld mezőkön
 És dalos kacajt fakaszt.
 A májusra hívös ősz jön,
 Rajta, élvezd a tavaszt!
 Almafák fehér virága
 Alkot friss drapériát.
 Hagyd el a jövőt, te gyáva —
 Úgy is lehull a virág.

Mért akarsz gyümölcsöt, ó jaj,
 Gyenge bimbók idején?
 Mért a sírás, mért a sóhaj,
 Amikor minden remény?
 A madárkát elijeszted
 A rügyszűző fák alól,
 Egykor ez lesz majd a veszted —
 A madár szépen dalol.

A seregélyt egyre híjja
 A kéklő magas fölebb.
 Hadd rabolja — ez a díja —
 Illatos gyümölcsödet!
 Oszd meg véle, hajts a szóra,
 Méz, illat, gyümölcs a dal!
 Gondold meg, hogy száll az óra —
 S nem vagy mindig fiatal!

Míg virágzanak a halmok,
 Lantomat vígan verem;
 Akkor aztán, árva dalnok
 Elbúcsúzhatsz csendesen.
 Hadd legeljenek a kertben
 A tehenek és juhok.
 Én virágot szüreteltem,
 Nékem a jobb rész jutott!

MAGYARORSZÁGHOZ

(1849)

A magyar földön elnémult a viharzó harci lárma,
Tompá sóhaj és halálos hörgés hangzik arra már ma.

Gyászos hírnökök suhannak a bús éjszakán, borongón :
„Nincsen többé Magyarország! Ott hever lenn a po-
[rondon.”

Az igazság hősein most barbár horda kénye harsog
S gyilkoló ádázkodással áll a gőgös, durva zsarnok.

Ujjongtok bíbor monarchák: „Az erő győzött a hadba”
S a szabadság tiszta lángja újra hamvadoz, lohadva.

Árva ország, sok fiadnak vére folyt ki mindhiába,
Búsan fénylik a halott hős vértanúi glóriája.

Európának reménye, holtjaid remegve nézed ;
Lengyelország sorsa vár rád, a feledtség, az enyészet.

Ám a szürke éj letűntén tündöklő hajnal dereng fel,
Hőseid sírból kikelnek, mély, sötét halotti sebbel.

Egyesülni vélük, akik partjain a Visztulának
És a német vérpadoknak lépcsején elpusztulának.

Ó, ha késő nemzedékek támadnak s ledől az oszlop,
Trónok inganak, zuhannak zsarnokok, silány poroszlók,

A magyar név büszke név lesz és a hadba indulónak,
A vitéz, merész seregnek úgy zeng, mint győzelmi szózat.

SIGBJÖM OBSTFELDER

Nagyon jelentős norvég költő. Híresek gyönyörű szerelmes versei. Szimbolista.
1901-ben halt meg.

A HALÁL VET

És a nap — énekel és nevet
És a halál — vet, csöndbe vet,
Vet — csöndbe vet.

Az éjbe vet,
Vet, csöndbe vet,
Bús rózsát, halvány tulipánt,
Beteg jácintot és fekete ibolyát,
Könnyet.

Vet, csöndbe vet,
Bús vágyakat, halvány mosolyt,
Sötét kétséget, néma kint,
Könnyet.

És a nap — énekel és nevet
És a halál vet, csöndbe vet,
Vet — csöndbe vet.

AUGUST STRINDBERG

Strindberg 1849 január 21-én született Stockholmban. Nagyapja kereskedő, aki roppant érdeklődött a művészetek, különösen a színpad iránt. Apjának hajózási szállító-vállalata volt, anyja Eleonora Ulrike Norlig, szegény szolgálólány. Róla írta később egyik könyvét, melynek címe: „A cseléd fia“. Anyjától végzetes örökségül kapja a demokrata vért. Apja finn származású. Nyomasztó kispolgári környezetben nőtt fel. Nem csoda, hogy első írásaiban azonnal a családi élet ellen fordult. Iskolai éveiről sem szívesen emlékszik meg. Anyja korán meghalt, mostohaanyját pedig nem szívelhette. A fiatal fiú keserű éveket élt át és csak a természet iránti szeretete és roppant tudományvágya tartotta benne az egyensúlyt. 1867-ben beiratkozik az upsalai egyetemre, de nem volt pénze, abba kellett hagynia tanulmányait. Nyomorúságos tanítói állást vállalt egy stockholmi népiskolában. Később egy hírneves orvos gyermekeit tanítja. Orvosnak készül, de megbukik a vizsgán és színésznek megy. Mint színész sem boldogul. Ír néhány színdarabot. Egyet a király pályadíjjal jutalmaz és Strindberg tovább folytathatja tanulmányait az upsalai egyetemen. Többször nősül, házaselete majdnem mindig boldogtalan. Heves harcai vannak az irodalmi emberekkel. Drámái, regényei, elbeszélései forradalmat jelentenek a világirodalom történetében. Gyorsan változtatja nézeteit: fejlődik. Annyit tud, mint egy régi polihisztor. A gyermekkora lírai. Utána a természet-tudomány realistává és szocialistává teszi. Később,

öregkorában visszatér a lírához, a sugallathoz, a miszticizmushoz és megírja a „Kék könyv“-et. 1912-ben Stockholmban meghal.

Strindberg az újkor egyik legnagyobb lángesze. A kedély és jellem, teljes nőiesség és teljes férfiasság, állítás és tagadás, önsanyargatás és életszeretet, romantika és realizmus, germán titokzatosság s finn-ugor józanság között mozog. Benne az írónak eddig teljesen ismeretlen fajtája érkezett meg. Merész volt és becsületet szerzett a már majdnem csődbe jutott modern irodalomnak, mely előtte csak bájos és meglepő részleteket látott az életből s tág távlatokig, az egész életet átfogó egyetemességig emelkedni sohasem volt képes. Mestere a versnek, regénynek, drámának. Vegyészeti, nyelvészeti, növénytani, történetbölcseleti, lélektörténeti tudása egyéni. Majdnem mindenkivel tartott (amint lelki fejlődése kívánta) és majdnem mindenkivel harcolt. Nőgyűlölete inkább lírai, mint bölcseleti meggyőződés. Szerinte a nő nem jó és nem rossz, hanem csak nő, egészen külön lény, aki a csel vékony selyemszálaival kötözi össze a férfit, az erős, izmos óriást és ől azért, mert természete a rontás. Strindberg nagyon ismeri a nőt. Soha író még annyi (és oly jó) asszonyportrét nem rajzolt, mint ő.

Vérmérséklete lírai. Még a tárgyakat is úgy látja, hogy a saját lelkét adja nekik. Ez a lélek, mely annyit háborgott egyéb írásaiban, verseiben elpihen. Csöndes, idilli verseket ír. A vers a harcos ünnepnapja.

MUNKÁI. Verseskönyvei: Sebláz 1883, Alvajárók 1883, Szerelmi líra 1902, Hexameter 1902.

IRODALOM. Strindbergről cikket találunk *Szilágyi Gézá*tól a *Bálint* Lajos fordításában megjelent „Julia kisasszony“ előtt (Modern Könyvtár), *Kosztolányi Dezső*: Strindberg (Népszava 1908), *Balázs Béla*: Strindberg-paradoxonok (Szocializmus 1908), *Lukács György*: Strindberg hatvanéves születésnapjára (Husadik Század 1909), *Antal Sándor*: Anti-Nobel-díj Strindbergnek (A Hét 1910), *Antal Sándor*: Strindberg Svédországban (Husadik Század 1910), *Antal Sándor*: Strindberg (A Hét 1911), *Altenberg* Strindbergéről (Nyugat

1911 március 1), *Kosztolányi* Dezső : Strindberg (A Hét 1912 május 5), *Szabó* Dezső : Strindberg (Nyugat 1912 június 1), *Bálint* Lajos : Strindberg (Új Élet 1912 10. és 11. sz.), *Mácza* János : Strindberg a drámafró (Thália 1919), Strindberg és a kamarajáték (Színházi Kritika 1919), Színházi Kritika Strindberg—Ibsen száma (1920), *Kassák* Lajos : Strindberg vallomásai (Ma), *Mácza* János : Strindberg mint rendezői probléma (Ma), *Mácza* János : Strindberg és Maeterlinck (Ma), Strindberg önmagáról (Új Nemzedék I. 19. szám).

CSÖNDES IDILL SZOMBAT ESTÉN

Szél se fúj már : az öböl is hallgat,
Malomkerék, bús vitorla alhat ;
Legelésző baromcsorda béget,
Hallani az édes békességet.

Szalonka húz, az erdő sötétes,
Harmonikát nyekerget a béres,
Orgonát csen néhány apró-cseprő,
Munkálkodik a gereblye, seprő.

Ég a kerti tulipán harangja,
Sarokba bújt huncutul a labda.
Hajasbaba ünnepi bordóban,
Kis trombita megfúlt a hordóban.

A zsaluk úgy alszanak a boldog
Házakon, mint nagy, zöld pecsét-foltok,
Eloltják a lámpát, anya álmos —
A ház körül az éjszaka szálldos.

Langyos éjjel, júniusi éjjel,
Viharkakas figyel, szerteszéjjel :
De a tenger zeng és zongorázik,
Játssa a hét vad melódiáit.

NAPLEMENTE A TENGERNÉL

Most a fővényen heverészek
 És füstölök
 És semmire se gondolok.

A tenger oly zöld,
 Zöld mint az abszint ;
 És fanyar, mint a klórmagnézium
 És sós, mint a klórnátrium ;
 És szűz, mint a jódkálium ;
 És megtanít felejteni
 Bús bűneim feledtetője,
 Csak a tenger feledtet,
 Ő és az abszint !

Ó zöld-zöld abszint-óceán,
 Ó csendes abszint-feledés,
 Hadd szenderegjek édesen,
 Mint egykor szenderegtem
 A „Revue des deux Mondes“
 Egy hosszú-hosszú cikkén.

Svédország füst most, csupa füst,
 Egy óriás havanna füstje
 És a nap úgy pislog fölötte,
 Mint félig üszkös cigaretta,
 De vérvörös a szemhatár,
 Véres kudarcunktól bíborlik,
 Mint a görögtűz tündököl
 S lenéz fekete nyomorunkra.

SZLÁVOK

(CSEHEK, LENGYELEK, OROSZOK, SZERBEK)

JAROSLAV VRCHLICKÝ

Jaroslav Vrchlický — polgári nevén Emil Frida — 1853 február 16-án Launban született. Teológiát tanult, később bölcseletet a prágai egyetemen. Utána egy évig utazgatott Olaszországban. A cseh egyetem irodalmi munkásságáért a doktori címet ajándékozta neki. 1893-ban megkapta a modern irodalom tanszékét. Élete csöndes és zajtalan volt. 1912-ben halt meg Prágában.

Jaroslav Vrchlický rendkívül termékeny költő. Lírai versei harminchárom kötetben vannak összegyűjtve. A verseken kívül sok elbeszélést, rajzot, tanulmányt írt, melyeken egy lelkesülő lélek tüze, egy tudós európai műveltsége, egy jó ember szeretete érzik. Annyit fordított idegen nyelvekből, hogy fordítási munkásságát nem könnyű áttekinteni. Többek közt ő fordította le csehre Goethe Faustját, Leopardit, Carduccit. Vrchlický a csehek nemzeti költője. A cseh nyelvnek új zengést, erőt és kecsességet adott.

Fordítói: *Elek* Alfréd, *Feleki* Sándor, *Károly* József, *Telekes* Béla.

SÓHAJ

Kezek, szegény kezek !

Az éjbe nyúltok félve, reszketeg,
Csak árnyat fogtok, árnyat, kósza vágyat,
S alélt erőtok csüggedésre bágyad,
Kezek, szegény kezek !

Szemek, szegény szemek !

Ti bús zsarátnokok, kihúnyt senek.
Hiába vágytok, mindenütt csak átok,
A kedves elment, napfényt sose láttok,
Hulljon sötét könny, oltó víz reátok,
Szemek, szegény szemek !

ZENON PRZESMYCKY

Zenon Przesmycky 1861-ben született.

FELLEGEK

Ó fellegek s ti csendes, esti árnyak !
Kopár utcákon szél és por forog,
Az éjbe halk lámpásszemek vigyáznak,
A szűk út ásít, mint barlangtorok.

Búsan bolyongsz s a gondok sírva kélnek,
Rémalakok kísérik jöttödöt,
Olyan vagy, mint egy átkos, kósza lélek,
Kitől remegve szalad a tömeg.

Az alkonyat lelkedre ráesőzik,
Befátyolozza zöldelő mezőit
S a kriptá néma csendje rálehel.

Az álmod elszállt, mint tűnő lepel,
Csak ténferegsz most s fáradt fejjel intesz
És csüggeteg kérded : „Mi végre mindez ?“

UNKNOWN

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

KAZIMIERZ TETMAJER

Kazimierz Tetmajer 1863-ban született.

Verseiből fordított: *Styevó* András.

SZÍVEM

Szívem, szívem, te szomorú, szegény,
A fényes éjbe keresel vigaszt.
Van-e egy szív, mely álmodik, virraszt
S érted kiált magánya éjjelén?

De hang se kél... Egy fenyves küzd a széllel,
Az éjbe nyomva büszke homlokát.
Hiába is vársz — szóttalan az éjjel...
Ne szólj szívem, tűrj-tűrj és sírj tovább.

EXAMINER'S TESTAMENT

Examiner's Testament: 1893-1894 Edition
Examiner's Testament: 1893-1894 Edition

REVISED

Examiner's Testament: 1893-1894 Edition
Examiner's Testament: 1893-1894 Edition
Examiner's Testament: 1893-1894 Edition
Examiner's Testament: 1893-1894 Edition

Examiner's Testament: 1893-1894 Edition
Examiner's Testament: 1893-1894 Edition
Examiner's Testament: 1893-1894 Edition
Examiner's Testament: 1893-1894 Edition

NIKOLAJ ALEXEJEVICS NEKRASZOV

Nikolaj Alexejevics Nekraszov 1821 november 22-én (december 5-én) született Vinica járásban, Podoljszki kormányzóságban. Tizennégyen voltak testvérek. Apja orosz katonatiszt, anyja lengyel mágnáslány. Öt gimnáziumot végzett, később kicsapták. Apja a szentpétervári katonai iskolába adta, de a fiatal gyerek titokban tovább tanult és beíratkozott rendkívüli hallgatónak az egyetemre. Az apja ezért kitagadta és Nekraszov a nagy nyomorúságtól éhtífuszt kapott. Megtörtént vele az is, hogy a koldusok tanyáján volt kénytelen hálni. Később újságíró lett és álnév alatt operetteket rendezett az Alexandra Színházban. 1840-ben jelent meg első verseskötete „Álmok és hango” címen. Később több almanachot adott ki. Az ötvenes évek derekán súlyosan megbetegedett és ekkor írta „Utolsó elégiák” című verseskönyvét. Betegségéből felgyógyult, de 1875-ben bélrákot kapott, 1877 december 27-én (1878 január 9) meghalt. A szentpétervári új „Szent Szűz Kolostor”-ban temették el. Koporsóját az egész ország kísérte. Annyira bálványozták az oroszok, hogy betegágyához Szentpétervárra hívták Billrothot, a hírneves bécsi orvostanárt. Nekraszov az oroszoknak körülbelül az, ami nekünk Petőfi Sándor. A nemzet és nép költője, háborgó és szenvedélyes lélek, de épp mint Petőfi Sándor, nagy formaművész is.

Dosztojevszkij ezt írja róla : „Nekraszov rejtélyes ember, sötét és végzetes pillanatai voltak, szíve már születésekor meg volt sebezve és ez a seb sohase gyógyult be.”

IRODALOM. *Fiók* Károly, *Szabó* Endre több versét lefordította (Orosz költők 1891). A könyv elé írt bevezetésében jellemzi Nekraszovot.

AZ OROSZ DAL

Ó, én dalom! fájdalmaim tanúja,

Sírd-sírd a bánatod.

Lelkem tüzébe kelsz s a szélbe zúgva

Hangod búsan zajog.

S a zord szívekről visszacsattan újra,

Mint szirtről a habok.

AFANASZIJ AFANASZJEVICS FET

Fet 1820-ban született az Orjol kormányzóságban.
1892-ben halt meg Moszkvában.

Fet verseiből *Szabó Endre* fordított néhányat (*Szabó Endre* : Orosz költők 1891).

ÉDES KÉP

Ó, az édes, drága
Régi-régi kép :
Földek pusztasága,
Holdfényes vidék.

A csillag világol
Lenn a táj haván
S távol, távol, távol
Csilingel a szán.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

The University of Chicago is a private research university in Chicago, Illinois. It was founded in 1837 and is one of the oldest and most prominent universities in the United States. The university is known for its academic excellence and its commitment to research and scholarship. It has a long history of producing leaders in various fields of study and has a strong reputation for its faculty and students.

OSZK

OSZK is a large, multi-story building that houses the University of Chicago's main library. It is a landmark building in the city and is known for its architectural design and its collection of books and manuscripts.

OSZK is a large, multi-story building that houses the University of Chicago's main library. It is a landmark building in the city and is known for its architectural design and its collection of books and manuscripts.

NIKOLÁJ JURJEVICS LERMONTOV

Lermontov 1814-ben október 2-án (14-én) született Moszkvában. Orosz és skót főúri családok ivadéka. Születése után azonnal falusi birtokukra költöztek, ahol anyja rövid idő múlva meghalt. A kis beteg, görvélykóros Lermontovot nagyanyja elkényeztette: önző, önfejű és nagyon ingatag lett. Kamaszkorában német nevelőnőjének hatása alatt német verseket, később pedig amikor francia nevelőt kapott, francia verseket írt. Sokáig élt a Kaukázusban, ahová nagyanyja gyógyulni küldte. Kaukázusi tartózkodásának emlékeit több költeményében megtalálhatjuk. 1827-ben Moszkvába ment a „Nemes ifjak egyetemi internátusá“-ba. 1830-ban beiratkozott a moszkvai egyetemre. Itt két esztendeig maradt. Innen az orosz fővárosba költözött a katonai iskolába és 1832-ben a pétervári huszártestőrségbe lépett. Egy párbaja miatt újból a Kaukázusba száműzték. Később, hogy visszatért, akkor se tudott kötekedő természetén uralkodni és 1841-ben, fiatalon — akárcsak Puskin, akinek költészete is nagy hatással volt rá — párbajban esett el. Lermontov tomboló vérmérséklete és gúnyolódó kedve költeményein is erősen érzik. Sok versének sötét hangja Byronéra emlékeztet, de ez inkább szellemi rokonság, mint hatás.

MUNKÁI. A „Dal Vaszilievics Iván cárról“, meg a „Puskin halála“ című költeményei keltették a legnagyobb feltűnést. Meg kell még említenünk a „Meyri“ (a szerzetes), „Hodzsi Abrek“, „Izmael bej“ és a „Démon“ című munkáit.

IRODALOM. Több versét lefordította: *Szabó Endre*: Orosz költők (1891). E könyv bevezetésében *Szabó Endre* ismerteti Lermontov életét is. Fordított tőle *Arany László* és *Radó Antal* is: Idegen költők albuma és *Tabéry Géza*.

A TŐR

Szeretlek, tör, együtt élek te véled,
Te csillogó, te hús, te gyönyörű
A puszta fia fente fanyar éled,
Pengéd edzette sok-sok köszörű.

Egy lilomkéz nyujtott sírva, némán,
A szürke hajnal fénye reszketett.
S acélodon búsan pergett le néhány
Könnycsepp szivárgó, forró vér helyett.

Két éjsötét szem sírt, a drága, gyengéd
Szemek tüzeltek a ködös borún —
Mint szikratűzben tündököl a pengéd —
És azután kihúnytak szomorún.

Most rám maradtál, hű szerelmi zálog,
Sokszor mutatva, merre van a cél...
Kemény leszek, maradjunk jó barátok,
Szívnel keményebb, jéghideg acél.

KONSTANTIN MIHAJLOVICS FOFANOV

Konstantin Mihajlovics Fofanov 1862 május 18-án (30-án) született Szentpétervárott. Fiatal korában sokat nyomorgott. Aztán nyugodtan és jó módban élt Gacsiban.

Versei öt kötetben jelentek meg.

IRODALOM. Fofanov néhány versét lefordította *Telekes Béla* (Jövendő), aki Gorkij több versét is átültette magyarra.

NÉVA

Nincs éj, de nappal sincs. A hűvös, szürke Néván
Sápadt világgal ég a késő alkonyat —
Nyugati szellő leng az éjt jelentve némán
S fodrozza-bodrozza a síma habokat.
A házkolosszusok vérző bíborban égnek,
Mint hogyha a tavasz most ülné ünnepét;
Lilálló ködbe van — mint néma, bús kísértet —
A háztető-orom s szikrázik szerteszét,
Mint boa kígyózik az óriási part-fal,
Pókhálóként remeg a kötél a hajón
Az álmos földnek az éj kezd beszélni halkal,
Jó a fehér éjfélnél s csupa bú, unalom.

Csak bennem ég a fény, mint a szelid tekintet,
Mit ez a gyötrött szív mélyen magába zár
S értelme lesz vele a formának s a színnek,
Egyszerre felnyílik a titkok zára már,

A régi vágy zokog alélt szívemben árván,
 Vad-szenvedélyesen s mégis barátian . . .
 És azt hiszem, hogy itt a kőfal és a párkány
 És e nagy éj ábránd — és minden, ami van ;
 Várom, hogy szétrepedjen az ég is, mint a függöny.
 A gránit, a márvány, a durva szikla-öl,
 Hogy az egész látvány egy köd-gomolyba tűnjön
 S gőzpáraként szálljon a bús magasba föl.

FJODOR SOLLOGUB

Fjodor Sollogub 1863-ban született Szentpétervárott.

A legújabb nemzedékkel tart. Költészete jelképes és erősen titokzatos.

Fordított tőle : *Sztipich* Lázár (Világ).

ERDŐBŐL JÖTT

Erdőből jött a faluba a lány —
Zörgött szegény a házak ajtaján.
Félt a sötétől, hogy az este nőtt
És sehovase engedték be őt.
Oly lassú-hosszú-lassú a magány —
Mindíg egyedül, minden éjszakán.
És sehovase engedték be őt,
Félt a sötétől, hogy az este nőtt.
S reggel hogy rózsa nyílt kelet egén,
Lehullt a földre és meghalt szegény.

ALEXANDER ALEXANDROVICS BLOCK

Block 1881-ben született Szentpétervárott.

Az új orosz szimbolizmus egyik legjelentősebb és legjellemzőbb képviselője.

1921-ben a bolsevik Oroszországban nagy nyomorúságban halt meg.

SZÜRKE, SZELID NAP VOLT

Szürke, szelid nap volt s haloványra festve
Mint bágyadt női kéz kelt a beteg estve.

Eldugták a szívük, szobákba siettek.
Szomorúak voltak, a gyásztól ijedtek.

Már nem is köszöntek, a szót se akarták,
A kacajt márványló vállal eltakarták.

A kivágott ruhák hideg díszeikkel
Fagyosan csillogtak, mint a kigyópikkely.

Asztalra hajoltak és a láz viharzott,
Frizurák súroltak egy-egy tüzes arcot.

Szívek-szemek égtek — s a vágyak — ez éjen —
Csak a kert, csak a kert, az hallgatott mélyen.

Egyszerre mint jelre elment a sereglet,
Hosszú fehér ruhák a lépcsőn lebegtek.

Eltűntek a kertben, az éjbe reszketeg,
Szégyenkező bíbor festette az eget.

Véres csillag lobbant a vén erdő megett.

OSZK

JOVAN DUCSITY

Jovan Ducsy 1874-ben született. Dalmáciai, helyesebben albán, nyelve tele van török, arab szavakkal.

MUNKÁI. Pesme 1901 (Dalok), Pesme 1908 (Dalok), Pesme a prozi (Költemények prózában).

IRODALOM. A szerb költők verseiből *Szászy István* egész kötetre való gyűjteményt tett közzé. A versek elé tájékoztató bevezetőt írt (Olcsó könyvtár). Több szerb verset fordított magyarra *Bajza József*, *Dorits István* (Jövendő), *Rohonyi Gyula*.

NŐI ARCKÉP

Az éjszaka ködlött, mikor őt szerettem,
Halódtak a kertben a kései rózsák,
Zokogtak a habok az őszi ereken,
S méla örület volt a földi valóság.

Ifjúságom édes rózsakoszorúját
A porba vettem, megöltem a vágyat,
Lelkemre suhant a néma szomorúság,
Mint a beteg holdfény, oly szomorú, bágyadt.

Oly szomorú, bágyadt, mint dőlt székesegyház,
Hol a bús falakon a nyirkos lég bejő,
Rozoga ablakot csúnya fergeteg ráz,
S fűtyül a réseken az őszi levegő.

Mint síró muzsika, a hangja oly szép volt,
Az ősz huga volt ő, mert sokat hallgatott,
A lelke búcsúcsók, tisztafehér égbolt,
S szomorú, szomorú, mint egy szelid halott.

A csókja hideg-bús, akárcsak a márvány,
Olyan hideg és bús és a haja szőke,
Illata reszketett édesen és árván,
Mint haló rózsáé az őszi időbe.

Azóta riadva kelek néha reggel,
Az álom is ólom, napfénybe se látok,
Ólomtakaróba, gúzsba ébredek fel,
Szemem csupa könnyű, szemem csupa átok.

MILAN RAKITY

Milan Rakity 1876-ban Hercegovinában, Trebinjében született. Belgrádban és Párizsban jogot tanult. A szerb belügyminisztérium hivatalnoka lett, ahol fényes karriért futott meg. A balkáni háború befejezése után Prisztinába konzullá nevezték ki.

Jogászkorában több belgrádi lapba esztétikai és kritikai cikkeket írt. Olaszországban sokat utazott. Igazi szerb, nyelve, költészete tiszta délszláv. Jól beszél magyarul. Sokat járt Dunántúl.

MUNKÁI. Egyetlen kötete van : Pesme 1903 (Dalok).

SZERELMES VERS

Suttognak a kertben az orgonabokrok,
A csillagok égne, a csönd csodamély.
A hold ragyogóan az égre kibotlott,
Villámos a csóktól, a vágytól az éj.
Suttognak a kertben az orgonabokrok.

Ily tiszta, fehérsugarú szelid éjjel
Várhatta Izolda a hű lovagot.
Sírok repedeznek, az éji sötéttel
Feltámad a ködből a régi halott.
Ily tiszta, fehérsugarú szelid éjjel.

A régi, középkori hős, tele hittel,
 Hágcsót feszít és nevet a telihold,
 És útja a kedvese ölibe vitt el,
 A vára előtt tüzes ajka dalolt.
 A régi, középkori hős, tele hittel.

Zúgj régi idők meselelke az éjen.
 Szívembe fehér remegés tüze gyúl.
 Itt állnak az árnyak az éjbe, fehéren,
 És mind szeret és eped-ég szilajul.
 Zúgj régi idők meselelke az éjen.

Te drága! Te tűzszívű, tiszta Izolda!
 Izolda se várta így a jegyesét.
 Lépted nesze rebben, az éjszaka holdja
 Lágyan mosolyog s nevet a kegyes ég,
 Szél parfüme lengedez, a halavány
 Bús orgona reszket a hold sugarán.

I. KÖTET TARTALMA

	Oldal		Oldal
Előszó	1	A jaguár	38
Franciák	5	A jaguár álma	40
LA FONTAIN	7	A nap halála	41
A tücsök meg a hangya .	8	Csillaghullás	42
A beteg oroszlán meg a róka	9	Selvet Seclum	43
A holló meg a róka	9	Requies	44
A farkas meg a gólya ..	10	Az utolsó emlék	45
A földműves és gyermekei	11	CHARLES BAUDELAIRE	47
A leterített oroszlán	11	Az átok	50
A kocsi és a légy	12	Az ember és a tenger ...	50
VICTOR HUGO	13	Vers Theodore de Banville-	
Az éj, az éj, az éj	15	hez	51
Levél egy hölgyhöz	17	A szépség	51
AUGUSTIN SAINTE-		Az eszmény	52
BEUVE	19	Meddő nő	52
Óda a rímhez	20	A dög	53
ALFRED DE MUSSET .	23	Ócska ágyon	55
Stanzák	24	A macska I—II.	55
THEOPHILE GAUTIER	27	Maesta et errabunda	57
Kínai szerelem	28	A kísértet	58
LECONTE DE LISLE ..	29	A zene	58
Homéri harc	32	Rokon borzalom	59
Sarkvidék	33	A figyelmeztető	59
Az ég lámpája	33	A lázadó	60
Hjalmar szíve	34	A vakok	60
Anakreon-utánzatok:		Párizsi virradat	61
A kanca	36	A nap vége	62
A kupa	36	A két jó nővér	62
A méh	37	A rokonlelkek	63
Bozót	37	A belgák és a hold	63
Az oroszlán halála	38	Epitáfium	64
		A belga civilizáció	64
		Halál, vén kapitány	65

	Oldal		Oldal
GUY DE MAUPASSANT	67	LUCIEN PATÉ	113
Nagyapó	68	A hold, a halott csatlós ..	113
A vadludak	69	TRISTAN CORBIÈRE ..	115
A holdsugár dala	70	Sír-felirat	115
Lángoló nap alatt	72	JEAN ARTHUR RIM-	
Szerelmi posta	73	BAUD	117
Vágyak	73	A völgyben egy katona al-	
A madarász	74	szik	118
Séta	75	A kenyér-lesők	119
Havas éj	76	JULES LEMAITRE	121
Fölfedezés	77	A sirályok	121
Rettegés	78	LAURENT TAILHADE	123
SULLY PRUDHOMME .	81	Holdas táj	123
Az üres szék	83	JEAN MORÉAS	125
HENRY CAZALIS	85	A kalandor	125
Bevezető	85	Az álomtündérek	126
Cigány a holdban	85	Vessétek el a lilomot ...	127
FRANÇOIS COPPÉ	87	Stanzák	127
A magyar	88	ALBERT SAMAIN	129
JOSÉ MARIA DE HERE-		Cleopatra I—II.	130
DIA	89	Nyári órák	131
A centaurok futása	90	Csendes, őszi nap	132
A némeai szörny	91	JACQUES MADELEINE	133
A stymphalidák	91	Ott lenn	133
Adonis ébredése	92	JULES LAFORGUE	135
Plus ultra	92	Vidéki hold	136
Rossihoz	93	STUART MERRILL	139
PAUL VERLAINE	95	Húsvéti dal	139
Költészettan	97	Magányosság	140
Együgyű dal	98	ERNEST RAYNAUD ...	141
Fehér hold	99	Tanyai reggel	142
Három év múlva	99	HENRI RÉGNIER	143
Pierrot	100	Nocturne	144
A porban heverő Amor ..	100	EDMOND ROSTAND ...	145
Klasszikus Walpurgis-éj..	101	Széll-el-béleltek	145
Jóság I—IV.	103	Óda a naphoz	147
JEAN RICHEPIN	105	FRANCIS JAMMES	149
A ravatal	107	Ez a szegény paraszt ...	150
Köd a tengeren	107	Lourdes	151
A tűz ünnepe	108	A fiatal leány	152
Tengerészek a temetőben	108	Oly szörnyű volt	153
Szilaj szerelmek	110	Az ebédlő	154
Előhang a „keserű Szonet-		Havazni fog	155
tek“-hez	110		
A könnyű vegyi-elemzése .	111		

	Oldal		Oldal
Szeretem a jó	156	EMILE VERHAEREN .	191
Az árva ördögöt	158	A szél	193
Van egy pipám	158	Keresztény halál	195
Ima az egyszerű asszonyért	159	A hó	196
Ima az egyszerűségért . .	160	A fellegek miséje	197
Ima, hogy szeressem a bá-		A kolostor	198
natot	160	A fagy	198
Ötödik elégia	161	A szelid pap	199
Hetedik elégia	161	A szilaj pap	200
Kilencedik elégia	162	A malom	201
VICTOR MARGUERITE	165	A fali órák	202
Szieszta	165	Zarándokló fák	202
LOUIS MERCIER	167	A kápolnák	203
Szeptemberi csend	167	A háború	205
EMMANUEL SIGNORET	169	Halott katonák	205
Mennyegző	169	Ti, kik elestetek	207
ANDRÉ RIVOIRE	171	GEORGES RODENBACH	209
Egy lány, aki halni indul..	171	Vasárnapok	210
PAUL FORT	173	Ó, az eső	211
Meghalt egy lány, meghalt		IWAN GILKIN	213
szegény	174	Jelkép	213
CAMILLE MAUCLAIR ..	175	CHARLES VAN LER-	
Rajz	175	BERGHE	215
Esik az eső	176	Kósza szerelmek	215
HENRY BATAILLE ...	177	MAURICE MAETER-	
Esték	178	LINCK	217
Az irgalom forrása	178	Ima	219
FERNAND GREGH	179	Megöltek három kisleány-	
Menüett	180	kát	219
A víz csendje	180	Kopár órák	220
Csillagzáró	181	O l a s z o k - S p a n y o l o k	22
Kis japán versek	183	EDMONDO DE AMICIS	223
Egy törpe Japán fára ..	183	Holland táj	224
Délutáni hold	183	A jégeső	224
Vörös lámpaernyő	183	A vasút	225
Tölgy	183	GIOSUÉ CARDUCCI ...	227
Kutyák	184	Az ökör	229
S aztán	184	Beszélgetés a fákkal	229
HENRI BARBUSSE	185	Téli éjszaka	230
A levél	186	A rímhez	231
LOUIS LE CARDONNEL	187	Fehér éjszaka	233
Szent liget	187	Vergilius	233
A zongora	188	Ó éj	234
Belgák	189	Szent Abbondius	234

	Oldal		Oldal
Alpesi dél	235	LUCIANO CROCI	255
A. Mária kisasszonynak ..	235	Ave Maria	255
Búcsú	236	A futuristák	257
LORENZO STECCHETTI	237	Óda a verseny-automobil-	
Szonett	238	hoz (F. F. Marinetti) ..	260
Kennst du das Land...	238	Monostorokban (Paolo	
ARTURO GRAF	241	Buzzi)	261
Volt egyszer	242	Kórházakban (Paolo Buzzi)	262
GABRIELLE D'ANNUN-		A beteg forrás (Aldo Palaz-	
ZIO	243	zeschi)	262
Dal	245	LOPE DE VEGA	265
A nap keselyűje	246	Szonett a szonettéről	266
Tripoliszi diadalének	246	GUSTAVO ADOLFO	
ADA NEGRI	249	BÉCQUER	267
Anyaság	250	A temető árvái	268
Testvéri üdvözlés az embe-		Csókos világ	271
rekhez	251	A bús arató	271

II. KÖTET TARTALMA

	Oldal		Oldal
Amerikaiak	1	A hold	30
RALPH WALDO EMERSON	3	Mint a haló hölgy	30
Brahma	4	Kis vers	30
HENRY WADSWORTH LONGFELLOW	5	Egy mezei pacsirtához ..	31
Ősz, az aranylovag	6	Az éjhez	34
Februári délután	6	Síró dalocska	35
Excelsior	7	Dal Anglia férfiaihoz	
Shakespeare	9	I—VIII.	36
ALLAN EDGAR POE ...	11	Fohász a nyomorhoz	38
A holló	12	JOHN KEATS	41
Eldorádó	16	Az álomhoz	42
Eulália	17	Köd múltán	42
Álom az álomban	17	Csitt, csitt	43
WALT WHITMAN	19	ALFRED TENNYSON ..	45
Valakinek, aki nemsokára meghal	20	Az elhagyott ház	46
Téli mozdony	21	De profundis : Köszöntők egy gyermek elé. I—III.	47
Szép asszonyok	22	In memoriam	48
JAMES RUSSELL LOWELL	23	Minden meghal	49
Az utcán	23	ROBERT BROWNING .	51
Angolok	25	Éjjeli találkozó. I—II. ..	52
WILLIAM WORDSWORTH	27	ALGERNON CHARLES SWINBURNE	53
Szonett	27	Álmatlan szerelem	54
PERCY BYSSHE SHELLEY	29	Kossuth Lajosnak	54
		Ave Atque Vale I—XVIII. (Charles Baudelaire emlékezetére)	55
		OSCAR WILDE	63
		Chanson	64
		A kedvesnek ezt mondtam	65

Amerikai képek	65
A kert	65
La Mer	66
La fuite de la Lune	66
Impression de Matin	67
Le Reveillon	67

LORD ALFRED DOUG-

LAS	69
A szfinksz	69
Az éj a kertbe megy	70
Az éj kijő a kertből	71
Milton-paródia Wilde Osz-	
kárnak	71
A halott költő	72

ARTHUR SYMONS	73
Kopogó kéz	73

N é m e t e k	75
---------------------	----

ANNETTE VON DROSTE	
HÜLSHOFF	77

Álmatlan éj	78
-------------------	----

HEINRICH HEINE	83
Szonett	85
1849 októberében	86

EDUARD MÖRIKE	89
Szeptemberi reggel	89

CHRISTIAN FRIEDRICH	
HEBBEL	91

A sír	92
-------------	----

CONRAD FERDINAND	
MEYER	93

Halottak kara	94
Még egyszer	94
Az úti serleg	95
Menedékház	95
Sirályok	96
A római kút	96
Éji hangok	97
Újévi harangzúgás	97

DETLEV VON LILIEN-	
CRON	99

A kamcsatkai költő	101
Sziciliánok	103
Koratavasz az erdőszélen	103
Kétféle sors	103
Kis emlék	103
A harc vége	104
Vadászat után	104
Sírirat	104
Nyári éj	104
Acheroni borzongás	105
Mutatók a „Poggfred“-ből:	
Ötödik kántus: A kis Fite	105
Nyolcadik kántus: Csil-	
lagról-csillagra	113
Huszonnyolcadik kántus:	
A gyűlölet	124
Bál után	125
Szfinksz a rózsák közt ..	126
Marechal Niels	126
De sokáig várattál magadra ..	126
A vadkanos címer	127
GUSTAV FALKE	129
Évek multán	129
BRUNO WILLE	131
Csönd	131
Rózsák	133
PAUL BARSCH	135
Dél	135
ARNO HOLZ	137
Ninon	138
A szomszédaim	139
FRANK WEDEKIND...	143
Ilse	144
Meningitis Tubercolosa ..	144
STEFAN GEORGE	147
Az álarcos hölgy	148
A szőnyeg	149
Az idegen nő	149
GUSTAV RENNER	151
Caesar	151
ALFRED KERR	153

	Oldal		Oldal
Hanako	154	Az olajfák kertje	201
FRITZ PHILIPPI	155	Pieta	202
Isten szeme keresett	155	A falgoly	202
HANS BENZMANN	157	A hattyú	203
A kánai menyegző	157	Női sors	203
Jön a halál	158	A lábbadozó nő	204
RICHARD DEHMEL ...	159	A nő, aki megvakul	204
Az úszó	161	Válás	205
Magány	161	Önarckép 1906-ból	205
Toilette	163	A király	206
Tikkadt lég	164	Feltámadás	206
Esőben	164	A zászlótartó	207
Néfelejts	165	A szerető	208
Gyerek-gügyögés	165	Spanyol táncosnő	208
Ének fiamhoz	166	A kedves halála	209
Roham	167	Saul a próféták között ..	209
ALFRED MOMBERT ...	169	Sámuel megjelenik Saul	
Altató dal	169	előtt	210
FELIX DÖRMANN	171	Próféta	211
Amit én szeretek	171	Jeremias	212
HUGO VON HOFMANN-		Absalom bukása	212
THAL	173	Eszter	214
Koratavas	174	Haláltánc	215
A mulandóság terzinái ..	175	Utolsó ítélet	215
A régi Bécs	176	Az oszlopos szent	216
RAINER MARIA RILKE	179	Jézus keresztfeszítése ..	217
Az „Imakönyv“-ből (az		A koldusok	218
emberi életről, a zárán-		Hullámosó nők	218
dokútról, a szegénységről		Kép	219
és halálról)	182	Késő-ősz Velencében	220
A fiú	193	A kalandor	220
A szomszéd	194	Női arckép a nyolcvanas	
Pont de carrousel	194	évekből	221
Őszi nap	195	Hölgy a tükör előtt	222
Vihar	195	A flamingók	223
Végzetes órán	196	Az olvasó	223
Az öngyilkos dala	196	A labda	224
Az árva dala	197	LEO GREINER	225
Dávid énekel Saul előtt		Szerelem	225
I—III.	198	Az élet	226
Josué utolsó országgyűlése	199	HEINRICH HORVÁT ..	227
		Kínai vers a szép évről ..	228
		Csöndes éj	228
		Méltányosak legyünk,	
		Uraim, méltányosak ...	229
		Japán táncosnő	230

ANTON WILDGANS ...	231
Cselédek	231
FRANZ WERFEL	233
Ó jó ember	234
Opera	235
RENÉ SCHICKELE	237
Távoli muzsika	238
STEFAN ZWEIG	239
Bruges	240
RUDOLF BORCHARD .	241
Ballada az álomról, a szél- ről, és a dalról	241
Ajánlás	242
BERCHTOLD VIERTEL	243
Parasztlovak	244
S. FRIEDLAENDER ...	245
Mélakór	246
ALBERT EHRENSTEIN	247
Vakon	247
A haldokló Gallus	248
KARL KRAUS	249
Epigrammák	250
A repülő	250
Isten nevében	250
Egy stratégiának	250
Alkalmasok és alkalmat- lanok	250
A napi jelentés	250
Az istenek szerepcseréje	251
A hősi halálról	251
Öreg tanáromhoz	251
É s z a k i a k	255
(Dánok, norvégek, svédek)	
JENS PETER JACOBSEN	257
Selyemcipő az aranykaptá- fán	258
HENRIK IBSEN	259
Az északi lovag	261
Vége	261

Duett (a „Brand“-ból) ..	262
A költő énekel („A szere- lem komédiájá“-ból) ..	263
Magyarországhoz	264
SIGBJÖM OBSTFELDER	265
A halál vet	265
AUGUST STRINDBERG	267
Csendes idill szombat estén	269
Naplemente a tengernél ..	270
S z l á v o k	271
(Csehek, lengyelek, oro- szok, szerbek)	
JAROSLAV VRCHLICKY	273
Sóhaj	274
ZENON PRZESMYCKY	275
Fellegek	275
KAZIMIERZ TETMAJER	277
Szívem	277
NIKOLAJ ALEXEJEVICS	
NERKASZOV	279
Az orosz dal	280
AFANASZIJ AFANASZ- JEVICS FET	281
Édes kép	281
NIKOLAJ JURJEVICS	
LERMONTOV	283
A tör	284
KONSTANTIN MIHAJ- LOVICS FOFANOV ..	285
Néva	285
FJODOR SOLLOGUB ..	287
Erdőből jött	287
ALEXANDER ALEXAN- DROVICS BLOCK	289
Szürke, szelíd nap volt ...	289
JOVAN DUCSITY	291
Női arckép	291
MILAN RAKITY	293
Szerelmes vers	293

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

